

Knihovna univ. prof.
Dr. KARLA LAŠTOVKY

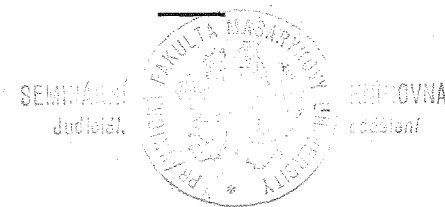
22-C-78

PP.

PRÁVO RODINNÉ

Návrh subkomitétu
pro revisi občanského zákoníka
pro
Československou republiku.

Referent :
Profesor Dr. Bruno Kafka.

Nákladem ministerstva spravedlnosti.

V PRAZE 1924.

Všechna práva, zejména právo překladu, vyhrazena.

Koupí od	pt. Karišková
Darem od	~
v	za Kčs 25.-
Inv. č.:	34.299
Stř.	

ÚSTŘEDNÍ KNIHOVNA
PŘÍROVNICKÉ FAKULTY U
STARÝ FOND
č. inv.: 010522

Tiskem Edv. Leschingra v Praze 624-II

Předmluva.

Návrh předpisů rodinného práva vypracoval subkomitét, jehož členy byli pp. profesor Dr. Bruno Kafka, rada vrchního zemského soudu Dr. Alois Cerman, notář Dr. Václav Černý, advokát Dr. Evžen Löwy, advokát Dr. Konstantin Sobička, rada vrchního zemského soudu Otakar Wunsch a notář Dr. Alois Zmek. Subkomitétu předsedal odborový přednosta ministerstva spravedlnosti Antonín Hartmann, ministerstvo unifikace zastupoval v něm z počátku odborový přednosta Dr. August Ráth, jež později vystřídal ministerský rada Jaroslav Čabrada a ministerský místotajemník Dr. František Rouček. Zapisovatelem subkomitétu byl místotajemník ministerstva spravedlnosti Dr. Jan Srb.

Subkomitét zahájil svoji činnost dne 11. prosince 1920 a probral úkol mu svěřený na podkladě referátů, jež připravili pp. Dr. Cerman, Dr. Černý, Dr. Sobička a Wunsch. Na sklonku roku 1922 přikročeno k druhému čtení, jež skončeno bylo v červnu 1923.

Výsledek porad subkomitétu předkládá ministerstvo spravedlnosti k posouzení veřejnosti, jež má již v rukou elaboráty subkomitétů ostatních. Ministerstvo doufá, že kruhy právnické i širší veřejnost věnují této práci svoji pozornost, jakou osvědčily při elaborátech již uveřejněných, a očekává, že mu dají příležitost, aby seznalo jejich názor na úpravu subkomitétem navrhovanou, a tak přispějí ke zdaru velikého díla, jakým je příprava jednotného občanského zákoníka československého.

Ministerstvo spravedlnosti koná jen milou povinnost, vyslovuje-li všem pánům členům subkomitétu díky za obětavou a nezištnou práci a účast při poradách, panu profesorovi Dru Kafkovi pak zvláště za bystré řízení prací a přehlednutí důvodové zprávy a pp. Dru Cermánovi, Dru Černému, Dru Sobičkoví a Wunschovi za přípravu referátů.

Předsednictvu notářské komory, jež schůzím subkomitétu propůjčovalo svoje místnosti, náležejí díky za laskavé pohostinství.

V PRAZE, v lednu 1924.

HLAVA (1.).

O právu manželském.

O zasnoubení.

§ 45.

§ (1).

Slibují-li si muž a žena, že spolu vstoupí v manželství (zasnoubení), nepovstávají právní závazky a nelze žalovati, ani aby byl sňatek uzavřen, ani aby bylo splněno, co bylo ujednáno pro případ, že ten neb onen od zasnoubení odstoupí, necht se zasnoubili za jakýchkoli okolností nebo podmínek.

§ 46.

§ (2).

(¹) Zruší-li některý ze snoubenců zasnoubení bez závažných příčin, nebo vznikne-li na jeho straně závažná příčina ke zrušení, jest povinen nahraditi druhému snoubenci, jeho rodičům neb jiným osobám, které za ně jednaly, škodu, která jim vznikla tím, že důvěřující ve slíbený sňatek učinili náklady nebo vešli v závazky. Druhému snoubenci je povinen nahraditi i tu škodu, která mu vznikla tím, že důvěřuje ve slíbený sňatek učinil opatření o svém jmění nebo výdělku.

(²) Škoda bude nahrazena jen potud, pokud tyto náklady, převzetí závazků a jiná opatření jsou přiměřeny poměrům stran.

§ (3).

Zavdal-li svou vinou některý ze snoubenců závažnou příčinu ke zrušení zasnoubení, jest práv podle předpisů o náhradě škody.

§ 1247,
věta 2.

§ (4).

(¹) Dary, které v očekávání budoucího manželství dal snoubenec snoubenci nebo někdo jiný jednomu ze snoubenců, mohou být zpět požadovány, bylo-li zasnoubení zrušeno bez viny dárce; stejně mohou být odvolány darovací sliby.

(²) Nelze-li darů vrátit, platí předpisy o neodůvodněném obohacení.

(³) Nárok na vrácení jest vyloučen, bylo-li zasnoubení zrušeno smrtí některého ze snoubenců.

§ (5).

Nároky uvedené v § (2) se promlčují do roka po zrušení zasnoubení.

O překážkách manželství:

1. o nedostatku přivolení;

§ 47.

§ (6).

(¹) V manželství může vejít, nevádí-li mu jiná zákonná překážka, každý, kdo jest ve věku dospělém pro manželství.

(²) Věk pro manželství dospělý jest u muže dokonáný osmnáctý rok, u ženy dokonáný šestnáctý rok.

§ 48.

§ (7).

Ti, kdož pro choromyslnost nebo slabomyslnost nejsou způsobilí své věci sami obstarávat nebo byli zcela zbaveni svéprávnosti, nemohou vejít v platné manželství.

§ 49.

§ (8).

(¹) Nezletilí mohou platně vejít v manželství jen se svolením svého manželského otce a, není-li již na živu, nebo není-li s to, aby děti zastupoval, se schválením soudu po prohlášení zákonného zástupce a matky.

(²) Zletilí, kteří jsou částečně zbaveni svéprávnosti, jakož i osoby, nad nimiž moc otcovská nebo poručenská byla prodloužena, potřebují schválení soudu po prohlášení zákonného zástupce.

§ 50.

§ (9).

Nezletilí nemanželského původu potřebují k platnosti manželství kromě prohlášení matčina a poručníkovy schválení soudu.

§ 51.

§ (10).

Nezletilému cizinci, který chce v tuzemsku vejít v manželství a nemůže se vykázat potřebným svolením, bude zřízen zdejší soudem zástupce, který prohlásí soudu, souhlasí-li se sňatkem.

§ 52.

§ (11).

Bylo-li nezletilému svolení k sňatku otcem odepřeno a pokládají-li se tím snoubenci za stížené, mohou žádati u soudu za svolení, které nahrazuje svolení otcovo.

§ 53.

§ (12).

Zákonné důvody odepřít svolení jsou zejména: nemají-li snoubenci potřebných příjmů; je-li prokázáno nebo obecně známo, že některý z nich nežije mravně; je-li stížen nakažlivou nemocí nebo vadou, jež jest na překážku účelu manželství.

2. o vadách přivolení;

§ 55.

§ (13).

Přivolení k sňatku je neplatné, bylo-li vynuceno důvodnou bází. Byla-li bázeň důvodná, dlužno posoudit podle toho, jak veliké a pravděpodobné bylo nebezpečí a jaké tělesné a duševní povahy je ten, komu bylo vyhrožováno.

§ 56.

§ (14).

Neplatným je také přivolení, dané osobou unesenou, pokud jí nebyla vrácena svoboda.

§ 57.

§ (15).

Omyl činí přivolení k sňatku neplatným:

1. nechtěl-li snoubenec manželství uzavřít a nevěděl-li, že je svým projevem uzavírá;
2. sběhl-li se v osobě druhého snoubence;
3. týká-li se osobních vlastností druhého snoubence, jež jsou tak závažny, že nelze, hledíc k podstatě manželství, spravedlivě požadovati, aby manželé setrvali v manželském společenství. Omyl v poměrech majetkových nerozhoduje.

§ 59.

§ (16).

Jakékoli výminky připojené přivolení k sňatku pokládány buďtež za nedoložené.

3. o svazku manželském;

§ 62.

§ (17).

Muž smí být oddán současně pouze s jednou ženou a žena pouze s jedním mužem.

§ (18).

(¹) Manželství, které uzavřel manžel potom, kdy druhý manžel byl prohlášen za mrtvého, jest platno, i když za mrtvého prohlášený byl ještě na živu v době, kdy nový sňatek byl uzavřen, a prohlášení za mrtvého bylo zrušeno, leda že bylo známo i jen jednomu z uzavírajících toto manželství v té době, že nevěstný dosud žije.

(²) Novým sňatkem, třeba bude prohlášen za neplatný, vždy se zrušuje dřívější manželství.

4. o příbuzenství a švakrovství;

§ 65.

§ (19).

Manželství nemůže býti platně uzavřeno:

1. mezi příbuznými v přímém pokolení ani mezi plnorodými a polorodými sourozenci;

2. mezi manželem a příbuzným druhého manžela v přímém pokolení.

Pro použití předchozích předpisů je nerozhodno, je-li původ manželský nebo nemanželský;

3. mezi osvojitelem a osvojeným dítětem, pokud trvá osvojení.

5. o nedostatku předepsaných obřadností:

§ 1 zák. č.
320/1919.

§ (20).

K platnosti manželství se vyhledávají ohlášky a přivolení k manželství, a to buď občanské, buď církevní.

§ 2 l. c.

§ (21).

Ohlášky, jež jsou oznámením budoucího manželství, obsahujtež jméno a příjmení obou snoubenců, jejich rodiště, stav a bydliště, jakož i připomenutí, aby každý, kdo by věděl o nějaké překážce manželství, ji oznámil.

I. O občanském sňatku:

a) o ohláškách;

§ 3 l. c.

§ (22).

(¹) Ohlášky občanské vykoná politický úřad okresní a ve městech s vlastním statutem úřad obecní, pověřený politickou správou, na Slovensku a v Podkarpatské Rusi matrikář.

(²) V cizině vykoná ohlášky diplomatický zástupce Československé republiky nebo jím k tomu zmocněná úřední osoba, jsou-li obě strany nebo aspoň ženich československým státním příslušníkem. Ve státech, v nichž má Československá republika pouze zástupce konsulárního, nepodléhajícího žádnému diplomatickému zástupci československému, přísluší tomuto konsulárnímu zástupci konati ohlášky, byl-li k tomu

zmocněn ministrem zahraničních věcí v dohodě s ministry spravedlnosti a vnitra.

(³) Místně příslušný je úřad, v jehož obvodu mají snoubenci řádné bydliště.

(⁴) Má-li každý z nich řádné bydliště v obvodu jiného úřadu, vykonají ohlášky úřady oba.

(⁵) Ohlášky jest vyvěsiti veřejně na oznamovací desce úřadu a obce, ve které mají snoubenci řádné bydliště; nemají-li řádného bydliště v tuzemsku, v obci, do které jsou příslušní.

(⁶) Konají-li se u politického okresního úřadu pravidelné úřední dni, budiž manželství ohlášeno také ústně o jednom nebo několika takových dnech.

(⁷) Přivolení k manželství lze prohlásiti teprve čtrnáct dní po tom, kdy byly ohlášky na úředních deskách vyvěšeny.

§ 4 l. c. § (23).

Nebydlí-li některý ze snoubenců ve svém bydlišti ještě šest neděl, jest buď s ohláškami sečkatí, až šest neděl se dovrší, nebo musí manželství býti ohlášeno také v obci, kde onen snoubenec nejméně bydlil déle šesti neděl.

§ 5 l. c. § (24).

K platnosti ohlášek a na ní závislé platnosti manželství stačí, když ohlášky visely na oznamovacích deskách úřadů uvedených v § (22) aspoň osm dní.

§ 6 l. c. § (25).

Nevejdou-li snoubenci v manželství do šesti měsíců od posledního dne ohlášky, nutno ohlášku opakovati.

§ 7 l. c. § (26).

(¹) Snoubenci mohou žádati za zkrácení lhůty ohlášek nebo za jich úplné prominutí. Zkrácení lze lhůtu z důležitých důvodů a náleží to úřadu, jenž ohlášky má vykonati.

(²) Ohlášky lze prominouti, jen když věc jest naléhavá anebo jde-li o osoby, o kterých se vůbec za to má, že jsou již manžely. Náleží to politickému úřadu druhé stolice (župnímu); je-li tu blízké nebezpečení smrti, nebo jsou-li tu zvláštní naléhavé důvody, přísluší právo to úřadu, jenž ohlášky má vykonati.

(³) Ve všech případech musí však strany potvrditi, že jim není povědoma žádná překážka zamýšleného manželství. I když není takového potvrzení, jest prominutí účinným.

§ 7 l. c.
odst. 3.

§ (27).

Ohlášek není třeba, když byla prominuta překážka po uzavření manželství, ale přivolení k manželství jest prohlásiti znovu. Bude-li šetřeno tohoto předpisu, jest k manželství hleděti tak, jakoby bylo platně uzavřeno hned od počátku.

b) o přivolení k manželství.

§ 8 l. c.

§ (28).

(¹) Přivolení k manželství se prohlašuje před přednostou politického úřadu okresního (obecního) nebo jeho zástupcem, na Slovensku a v Podkarpatské Rusi před matrikářem, u přítomnosti dvou svědků a přísěžného zapisovatele. Příslušný je úřad, který ohlásil manželství. Před úřadem místně nepříslušným lze přivolení prohlásiti jen ke zmocnění úřadu místně příslušného.

(²) V cizině lze je prohlásiti před osobou, jež vykonala ohlášky, u přítomnosti dvou svědků.

§ 9 l. c.

§ (29).

Přivolení k manželství může se státi zástupcem. Potřebí je dovolení politického úřadu druhé stolice (župního). Osoba, s kterou má býti man-

želství uzavřeno, musí býti v plné moci přesně označena. Není-li plná moc takto vypravena, je manželství neplatné. Odvolal-li zmocnitel plnou moc dříve, než manželství bylo uzavřeno, je manželství neplatné, ale zmocnitel je povinen nahraditi všechnu škodu, kterou způsobil odvoláním.

§ 10 l. c. § (30).

O uzavření manželství jest zříditi zápis, jež podepíší mimo manžely oba svědkové a úřední osoby. Na zřízení zápisu a jeho úpravě není závislá platnost manželství.

II. O církevním sňatku.

§ 12 l. c. § (31).

(¹) Stranám občansky již oddaným je dáno na vůli, chtějí-li se podrobiti též obřadům církevním. Není třeba, aby byly konány znovu církevní ohlášky.

(²) Přejí-li si snoubenci pouze církevního sňatku, konají se ohlášky i oddavky u příslušného duchovního správce. Jsou-li snoubenci různého náboženství, konají se ohlášky u obou duchovních správců, oddavky u jednoho z nich neb u obou, podle vůle snoubenců.

(³) Církevní ohlášky konají se vyvěšením na desce u hlavního vchodu do chrámu (modlitebny). Kromě toho mohou býti ústně ohlášeny před věřícími při bohoslužbě o třech dnech zasvěcených.

(⁴) I při církevních ohláškách a oddavkách platí ustanovení §§ (21, 24, 25, 26, 27, 29) tohoto zákona a, pokud není jinak ustanoveno v tomto paragrafu, platí obdobně předpisy §§ (22, [odst. 3. a 7.], 23, 28, 30). Při přivolení k manželství není třeba přítomnosti zapisovatele.

III. Společná ustanovení.

§ 78. § (32).

(¹) Nemohou-li snoubenci vykáhati, že byly ohlášky řádně provedeny, nebo osoby v §§ (8—11) uvedené předložiti potřebné svolení (schválení) k sňatku, nebo ti, jejichž zletilost není zcela zřejmá, vykáhati se rodným (křesťným) listem anebo písemným vysvědčením zletilosti, nebo konečně, objeví-li se jiná překážka manželství, zakázáno je úředníku nebo duchovnímu vykonati oddavky, dokud snoubenci neopatří si potřebných dokladů a neodstraní všech závad.

(²) Prominouti průkaz listinný může z důležitých důvodů politický úřad druhé stolice (župní). Je-li tu blízké nebezpečení smrti, nebo jsou-li tu zvláštní naléhavé důvody, přísluší právo politickému úřadu okresnímu, ve městech s vlastním statutem úřadu obecnímu, na Slovensku a v Podkarpatské Rusi matrikáři.

O prominutí překážek manželství.

§ 26 zák. § (33).
č. 320/1919.

(¹) Jde-li o prominutelnou překážku (§§ [6, 19, č. 2., 28, 29 a 31]), může ji k žádosti stran prominouti politický úřad druhé stolice (župní); pokud jde o ohlášky, platí předpis § (26).

(²) Nedostatek věku (§ [6]) nelze prominouti osobám nedospělým.

O účincích platného manželství.

O právech a povinnostech:

1. obou manželů;

§ 90. § (34).

Oba manželé jsou především stejně zavázáni konati manželskou povinnost, býti si navzájem

věrní a slušně spolu zacházeti, pečovatí o děti, vzájemně si pomáhati a dbáti ve svorné součinnosti společného dobra.

2. manželových;

§ 91.

§ (35).

Muž jest hlava rodiny a přednosta domácnosti; náleží mu však také, aby poskytoval manželce podle svých možností slušnou výživu a jí zastupoval.

3. manželčiných.

§ 92.

§ (36).

(¹) Manželka obdrží jméno mužovo; jest povinna následovati manžela do jeho bydliště, pomáhati, seč jest, v domácnosti i ve výdělku a, pokud toho vyžaduje pořádek v domácnosti, sama plniti i postarati se, aby bylo plněno, co muž nařídí.

(²) Není-li muž s to, aby se sám živil, náleží manželce, aby mu poskytovala podle svých možností slušnou výživu.

§ (37).

(¹) V péči o běžné potřeby domácnosti zastupuje manželka muže. Jednání její zavazují manžela, překročí-li přiměřenou hranici, však jedině tehdy, když druhé straně to nebylo a nemusilo býti známo.

(²) Muž může odnítí manželce zcela nebo z části právo, aby ho v péči o domácnost zastupovala, zneužívá-li ho neb ukáže-li se nezpůsobilou je vykonávati. Proti jinému, s ujmou manželka vstupuje v jednání, jest odnětí práva potud účinným, pokud mu v době, kdy jednání bylo uzavřeno, bylo známo nebo známo býti musilo.

O jmění manželů.

§ 1237.

§ (38).

Sňatkem manželským nenastává společenství statků mezi manžely. Jestliže manželé nečinili zvláštní úmluvy o svém jmění, podržuje každý své dosavadní právo vlastnické a nemá manžel nároku na to, čeho druhý za manželství nabude nebo jakýmkoliv způsobem obdrží.

§ 1238.

§ (39).

Pokud manželka neodporovala, platí právní domněnka, že svěřila správu svého jmění muži jako zákonnému zástupci.

§ 1239.

§ (40).

Na muže, pokud jde o takovou správu, jest hleděti sice všeobecně jako na jiného zmocněného zástupce, ručí však pouze za kmenové jmění. Není povinen skládati účty o užitcích, leč že to bylo výslovně ustanoveno, naopak účty buďtež považovány za vyrovnané až do toho dne, kdy muž přestane spravovati jmění ženino.

O zrušení manželského společenství:

§ 93.

§ (41).

(¹) Manželům není nikterak dovoleno, aby zrušili o své újmě manželské společenství, třeba o tom se dohodli, nechť již tvrdí, že je manželství neplatné, nebo chtějí provéstí rozvod nebo rozlukou.

(²) Z vážných důvodů lze na dobu, než bude rozhodnut spor o neplatnost, o rozvod neb o rozlukou manželství, povolití kterémukoliv manželu k jeho návrhu zatímní oddělené bydliště a zatímní výživné, případně i pro děti.

§ 28 zák. 1. o prohlášení manželství za neplatné;
č. 320/1919. § (42).

(¹) Neplatnost manželství, jemuž vadí překážky uvedené v §§ (14, 17, 19, 28 a 31, odst. 4.) vyšetří se z úřední povinnosti, bylo-li však manželství zrušeno smrtí nebo rozlukou, jedině tehdy, žádají-li za to účastníci k uplatnění svých soukromoprávních nároků, soudce trestní nebo úřad správní v zájmu veřejném.

(²) Ve všech ostatních případech sluší vyčkatí žádosti těch, kteří byli ve svých právech zkráceni uzavřením neplatného manželství.

§ 95. § (43).

Manžel, který věděl, že druhý byl v omylu, nemůže z tohoto důvodu odpírati platnosti manželství, stejně jako ten, který věděl o bázni druhého, nebo který zamlčel, že sám nemůže podle ustanovení §§ (8—11) uzavřítí platného manželství, nebo klamně předstíral, že má potřebné svolení.

§ 96. § (44).

(¹) Vůbec má právo žádati, aby bylo manželství prohlášeno za neplatné, jen ten manžel, který nemá viny. Toho práva pozbývá, když zvěděl o překážce se ho zřekne. Takovým zřeknutím je zejména pokračování v manželském obcování.

(²) Kromě toho promlčuje se žaloba o neplatnost manželství v jednom roce po tom, kdy zvěděl o překážce manželství ten, kdo jest oprávněn k žalobě, nebo kdy pominulo donucení. Po uplynutí pěti let po uzavření sňatku nelze vůbec žalovati (§ [42], odst. 2.) na neplatnost manželství.

§ 96, věta 2. § (45).

Manželství, jež uzavřela o své újmě osoba nezletilá nebo částečně zbavená svéprávnosti,

mohou odporovati jen otec nebo jiný zákonný zástupce, pokud jejich moc trvá, a to pokud manželka není těhotnou.

§ 102. § (46).

(¹) Prohlášení manželství za neplatné působí zpět od jeho uzavření. Je-li jen jeden z manželů bez viny, může žádati náhrady škody.

(²) Jestliže z takového manželství narodily se děti, budiž o ně pečováno podle předpisů, které platí při rozluce manželství.

2. o rozvodu manželství od stolu a lože:

I. dobrovolném;

§ 103. § (47).

Dohodnou-li se manželé o rozvodu a jeho podmínkách, povolí jej soud, šetře dalších ustanovení.

§ 104. § (48).

Soud provede tři smírčí pokusy v přestávkách aspoň osmidenních; smírčí pokusy nemusí býti provedeny s oběma manžely společně.

§ 105. § (49).

(¹) Setrvají-li manželé po smírčích pokusech na rozvodu a potvrdí-li, že se dohodli o poměrech majetkových a vyživovacích, povolí soud rozvod.

(²) O děti pečuje soud podle předpisů obsažených v hlavě další.

(³) Dohoda o poměrech majetkových a vyživovacích, zmíněná v odstavci 1., může býti k žádosti kterékoliv strany, změnil-li se podstatně poměry, pořadem práva nově upravena. Totéž platí o všech dohodách, jakož i o soudních rozhodnutích, jež se týkají majetko-právních nároků vzházejících z rodinných poměrů.

§ 106.

§ (50).

Je-li manžel nezletilý nebo částečně zbaven svéprávnosti, může sice sám k rozvodu přivolit, ale k dohodě o jmění manželů a o výživě, jakož i o zaopatření dětí, je třeba přivolení zákonného zástupce a případně poručenského soudu.

II. nedobrovolném.

§ 107, 109.

§ (51).

Na rozvod lze žalovati ze všech důvodů rozluky uvedených v § (53), odst. 1. a 2. Pro žalobu platí předpis § (54).

O opětném spojení manželů.

§ 110.

§ (52).

(¹) Rozvedení manželé mohou se kdykoliv opět spojit; právně účinným stává se však spojení společným jich oznámením soudu. Stejný účinek má i neoznámené spojení, lze-li z okolností mít za to, že bylo zamýšleno jako trvalé.

(²) Manželé takto spojení zachovejte se při opětném rozvodu jako při rozvodu prvním.

3. o rozluce manželství.

§ 13 zák.
č. 320/1919.

§ (53).

(¹) Na rozluce každého manželství lze žalovati, když se poměry mezi manžely utvářely tak, že nelze na nich spravedlivě požadovati, aby setrvali v manželském společenství (rozvrat manželství). Rozluce nelze vysloviti k žalobě manžela, který je rozvratem převážně vinen.

(²) Za takový rozvrat se již pokládá:

a) dopustil-li se manžel cizoložství, leč že druhý manžel s cizoložstvím souhlasil nebo jakkoliv při něm spolupůsobil;

b) byl-li právoplatně odsouzen pro trestný čin vyšší z pohnutek nízkých a nečestných nebo spáchaný za okolností svědčících o zvrhlé povaze, leč že druhý manžel s trestným činem souhlasil nebo jakkoliv při něm spolupůsobil;

c) opustil-li svého manžela zlomyslně a nevrátil-li se na soudní vyzvání do šesti měsíců; není-li pobyt jeho znám, budiž vyzvání učiněno veřejně;

d) ukládal-li o život nebo zdraví druhého manžela;

e) nakládal-li jím vícekrát zle, ubližoval-li mu těžce, nebo opětovně ho těžce na cti urážel.

f) vede-li zhýralý život;

g) je-li stížen trvale nebo periodicky probíhající chorobou duševní, která trvá tři léta; těžkou duševní degenerací vrozenou nebo získanou, čítaje v ni těžkou hysterii, pijáctví, nebo navyklé nadužívání nervových jedů, jež trvá dvě léta; padoucí nemocí, trvající aspoň rok s nejméně šesti záchvaty v roce, nebo s přidruženou duševní poruchou.

(³) Mimo to lze žalovati na rozluce pro nepřekonatelný odpor. Žalobě lze vyhověti jedině tehdy, připojí-li se k žádosti za rozluce, třebas i dodatečně, také druhý manžel. V tomto případě netřeba však rozluky ihned povolovati, nýbrž lze napřed uznati na rozvod a to třebas i vícekrát.

(⁴) Žije-li dřívější manžel jednoho z obou manželů, jenž byl prohlášen za mrtva, a bylo-li jeho prohlášení za mrtva zrušeno, může každý z manželů žalovati na rozluce, leda že mu v době uzavření manželství bylo známo, že nezvěstný dosud žije. Soud nesmí rozluce povoliti, jestliže manžel za mrtva prohlášený v době vynešení rozsudku již nežije, nebo zatím vstoupil v nové manželství.

§ 14 l. c.

§ (54).

(¹) Právo žalobní se promlčuje:

a) v případech § (53), odst. 2a), d), uplynul-li rok ode dne, kdy manžel se dověděl o cizoložném neb úkladném činu druhého manžela; v případě § (53), odst. 2b), uplynul-li jeden rok ode dne, kdy se dověděl o jeho odsouzení;

b) v případech § (53), odst. 2a), d), uplynulo-li ode dne spáchaného činu pět let; v případě § (53), odst. 2e), uplynul-li od posledního činu jeden rok.

(²) Právo žalobní pomíjí zřeknutím. Takovým zřeknutím je zejména odpuštění nebo pokračování v manželském obcování. Provinil-li se však vinný manžel poznovu nebo dověděl-li se manžel, který se zřekl, o jiné skutečnosti dříve nastalé a k návrhu na rozlučku opravňující, může se k odůvodnění rozlučky dovolávat i skutečností dřívějších. V případě § (53), odst. 2 e), stačí jediné nové jednání.

(³) Lhůty uvedené v odst. 1. tohoto paragrafu přerušují se žalobou o rozvod, bude-li žalobcem v řízení náležitě postupováno. Bude-li žaloba právoplatně zamítnuta, sluší k věci hleděti tak, jakoby lhůty přerušeny nebyly.

(⁴) Z důvodů uvedených v § (53), odst. 4., lze žalovat na rozlučku pouze do šesti měsíců ode dne, kdy prohlášení za mrtva bylo právoplatně zrušeno.

§ 15 l. c.

§ (55).

Bylo-li manželství rozvedeno, může každý manžel, nechce-li žalovat na rozlučku z jiného důvodu uvedeného v § (53), žádati za rozlučku pro nepřekonatelný odpor. Žádost tuto lze podat teprve, když uplynul od provedení rozvodu alespoň rok a manželé neobnovili manželského společenství (§ 52).

§ 18 l. c.

§ (56).

Ve sporech o rozlučku manželství pro nepřekonatelný odpor odpadá předchozí rozvod podle § (53), odst. 3., jsou-li už manželé rozvedeni a uplynul-li od té doby jeden rok, aniž manželé obnovili manželské společenství (§ 52); uplynula-li tři léta od provedení rozvodu, jest pokládati tvrzený nepřekonatelný odpor za prokázaný, pokud výsledky ústního jednání tomu neodporují.

§ (57).

(¹) Manželka, která byla uznána vinnou na rozluce, nemůže po rozloučení užívatí jména manželova, nýbrž obdrží jméno, které měla, když vešla v toto manželství.

(²) Manželka, která nebyla uznána vinnou, může podržeti jméno manželovo, jestliže v řízení o rozluce za to zažádala.

(³) O tomto právu manželčině budiž rozhodnuto v rozsudku (usnesení) o rozluce.

O uzavření nového manželství.

§ 118.

§ (58).

Chtějí-li manželé rozloučení opět se spojití, je to pokládati za nový sňatek a třeba, aby šetřili všech obřadností, jichž jest podle zákona k tomu zapotřebí.

§ 22 zák.

č. 320/1919.

§ (59).

Manželé, jejichž manželství bylo prohlášeno neplatným anebo rozloučeno, mohou vejíti v nové manželství teprve, když rozhodnutí nabylo právní moci.

§ 120.

§ (60).

(¹) Bylo-li manželství prohlášeno neplatným, rozloučeno nebo zrušeno smrtí mužovou, nemůže žena těhotná vejíti v nový sňatek dříve, než po-

rodí, a je-li pochybno, zda jest těhotnou, ne dříve, než uplyne 180. den.

§ 121.

(²) Nebyl-li zachován tento předpis, není manželství neplatným, ale oba manželé buďtež přiměřeně pokutováni a muž, za nějž se žena takto znovu provdá, nemůže odpírati platnosti manželství pro omyl, shledá-li po sňatku, že manželka již před tím s jiným byla těhotnou.

(³) Není-li však podle okolností nebo podle posudku znaleckého pravděpodobno, že manželka jest těhotnou, může jí překážka stanovená v odst. 1. býti prominuta po třech měsících příslušným politickým úřadem první stolice.

**O smlouvách svatebních.
Co jsou smlouvy svatební.**

§ 1217.

§ (61).

Smlouvami svatebními zovou se všechny smlouvy o jmění, ujednané hledíc k manželství. Jsou to jmenovitě smlouvy o věnu, obvěnění a společenství statků.

O věnu.

§ 1218.

§ (62).

Věnem rozumí se jmění, jež manželka nebo nevěsta nebo v jejím zájmu osoba jiná dává nebo slíbujíc muži, aby mu tím ulehčila náklad na manželské společenství.

O zřízení věna.

§ 1219.

§ (63).

Má-li manželka nebo nevěsta vlastní jmění, záleží na ní a na jejím manželu nebo ženichovi, jak se dohodnou spolu o věnu a ostatních otázkách majetkových.

§ 1220.

§ (64).

Nemá-li manželka nebo nevěsta jmění vlastního, jež by stačilo na přiměřené věno, jsou rodiče nebo staří rodiče zavázáni dáti dcerám nebo vnučkám při provdání přínos přiměřený svému stavu a jmění, po případě k věnu poměrně přispěti, a to v tom pořadí, v němž jsou povinni děti živiti a zaopatřovati (§ 87). Nemanželská dcera nebo vnučka může v témž objemu požadovati přínos od své matky a matčiných rodičů (§ 110).

§ 1221.

§ (65).

Tvrdí-li rodiče (staří rodiče), že nejsou s to, aby dali dceři (vnučce) přiměřený přínos, soud vyšetří na její žádost poměry a dle toho určí přiměřený přínos, anebo sprostí je této povinnosti.

§ 1222.

§ (66).

Provdá-li se dcera bez vědomí nebo proti vůli svých rodičů a uzná-li soud důvod odporu podstatným, nejsou rodiče (staří rodiče) povinni, aby přínos dávali, třebaž později sňatek schválili.

§ 1223.

§ (67).

Obdržela-li dcera (vnučka) svůj přínos a přišla-li třeba beze své viny o něj, nemá práva na nový, i když se vdává po druhé.

§ 1224.

§ (68).

Je-li pochybno, zda věno jest ze jmění rodičů nebo nevěsty, má se za to, že je ze jmění nevěstina. Poskytli-li rodiče přínos své nezletilé dceři bez schválení poručenského soudu, má se za to, že jej dali ze svého jmění.

§ 1225.

§ (69).

Nevymínil-li si manžel věna, není oprávněn ho požadovati. Ujednané věno, nebyla-li stano-

vena lhůta jiná, může žádati hned po uzavření sňatku.

O předmětu věna a o právech manželových a manželčiných k němu.

§ 1227.

§ (70).

Vše, čeho lze užívatí nebo co lze zciziti, hodí se za věno. Pokud trvá manželské společenství, náleží muži požívání věna a jeho přírůstku. Jsou-li věnem hotovosti, jiné věci zužitvatelné anebo postoupené pohledávky, nabývá muž úplného vlastnictví.

§ 1228.

§ (71).

Byly-li věnem dány nemovitosti, práva nebo svršky nezužitvatelné, pokládá se manželka potud za vlastníci a manžel za poživatele jejich, až se prokáže, že manžel, přejav věno za určitou cenu, se zavázal, že vrátí pouze tuto peněžitou částku.

§ 1229.

§ (72).

Smrtí mužovou připadá věno po zákonu manželce; zemře-li manželka dříve, připadá věno po její smrti jejím dědicům. Nemá-li věno připadnouti manželce nebo jejím dědicům, budiž to výslovně ustanoveno. Kdo dává věno nejsa k tomu po zákonu povinen, může si vymíniti, aby mu bylo po smrti mužově vráceno.

Co jest obvěnění.

§ 1230.

§ (73).

Obvěnění je to, čím ženich (manžel) nebo někdo jiný rozmnožuje manželčino věno. Pokud trvá manželství, nepožívá žena tohoto majetku, ale přečká-li muže, stane se obvěnění, byl i tu zvláštní úmluvy nebylo, úplným jejím vlastnictvím, třebas by muži věno nebylo upsáno pro případ, že by přečkal manželku.

§ 1231.

§ (74).

Ani ženich, ani jeho rodiče nejsou povinni poskytnouti obvěnění. Avšak obdobně, jako rodiče jsou zavázáni dáti dceři přínos, jsou povinni rodiče ženichovi dáti mu výpravu přiměřenou jejich jmění.

Kterak jest pojistiti věno a obvěnění.

§ 1245.

§ (75).

Kdo věno dává, rovněž i manželka, může žádati na příjemci, aby je přiměřeně pojistil, když by nastávalo nebezpečení. Zákonní zástupci nevěsty nemohou bez svolení poručenského soudu prominouti pojištění věna a smluveného obvěnění.

O společenství statků mezi manžely.

§ 1233.

§ (76).

(¹) Manželům jest zůstaveno, aby zvláštní smlouvou zřídili mezi sebou společenství jakéhokoliv druhu, na př. všeobecné společenství statků, společenství jmění movitého, společenství jmění nabytého a společenství statků na případ smrti.

(²) Zvláštní smlouvou může manželka přenechati manželu také správu svého jmění a, není-li jinak ustanoveno, má manžel tatáž práva, jaká mu přísluší podle §§ (39) a (40). V případech naléhavých, nebo hrozí-li škoda, může mu však tato správa býti soudem k návrhu manželčiny odňata.

Jaký vliv má na majetkové poměry manželů:

a) prohlášení manželství neplatným;

§ 1265.

§ (77).

Bylo-li manželství prohlášeno neplatným, jsou i svatební smlouvy od počátku neplatny a

jmění, pokud tu jest, vrací se ve stav původní. Strana, která to zavinila, jest práva straně bezvinné podle předpisů o náhradě škody.

b) konkurs;

§ 1260.

§ (78).

(¹) Byl-li na jmění mužovo prohlášen konkurs, nemůže manželka žádati, aby jí bylo vráceno věno a vydáno obvěnění, nýbrž toliko, aby jí obě bylo zajištěno pro případ, že manželství bude rozvázáno. Mimo to od chvíle, kdy byl prohlášen konkurs, může žádati požívání věna, leč že se dokáže, že zavinila majetkový úpadek mužův.

(²) Správa jmění manželčina přestává prohlášením konkursu, i když byla manželu svěřena zvláštní smlouvou.

§ 1261.

§ (79).

Prohlásí-li se konkurs na jmění manželčino, smlouvy svatební trvají beze změny dále. Správa jmění podle §§ (39) a (40) se na dobu, pokud konkurs trvá, přerušuje. Správa jmění, jež byla muži postoupena smlouvou ve smyslu § (76), odst. 2., se zrušuje.

c) dobrovolný rozvod;

§ 1263.

§ (80).

Při dobrovolném rozvodu záleží na dohodě manželů, mají-li býti smlouvy svatební zrušeny, nebo jak se mají změnit.

d) nedobrovolný rozvod;

§ 1264.

§ (81).

Byl-li rozvod povolen rozsudkem a není-li rozvodem vinna žádná strana nebo jsou-li jím vinny strany obě, může každý z manželů žádati

žalobou, aby svatební smlouvy byly prohlášeny za zrušeny. Je-li jen jedna strana bez viny, může pouze ona, bez újmy nároku na plné zadostučinění, žádati žalobou, aby svatební smlouvy byly prohlášeny za zrušeny.

e) rozluka manželství.

§ 1266.

§ (82).

Povolí-li soud rozluku manželství, zanikají smlouvy svatební, pokud se strany o nich jinak nedohodly. Je-li však jen jeden z manželů bez viny, náleží mu, bez újmy nároku na plné zadostučinění, dnem, kdy rozluka byla povolena, vše to, co mu bylo svatebními smlouvami vymíněno, přežije-li druhého manžela. Manželu takovému zůstávají zachovány nároky z dědické smlouvy.

§ (83).

Došlo-li k rozvodu nebo rozluce a jsou-li oba manželé nevinní nebo oba vinní, může soud k žádosti toho z manželů, jenž sám není s to se živiti, výjimečně, uváživ zvláštní okolnosti případu, uložit druhé straně, aby mu poskytovala slušnou výživu. Tento nárok zaniká u manžela rozloučeného, když vstoupí v nové manželství.

HLAVA (2.).

O právním poměru mezi rodiči a dětmi.

O manželském zplolení.

§ 138.

§ (84).

Porodí-li manželka dítě po 180. dnu ode dne uzavření sňatku anebo před uplynutím 300. dne po tom, kdy smrtí manželovou nebo rozlukou nebo rozvodem manželské společnosti bylo

zrušeno, pokládá se za to, že dítě takové je zplozeno v manželství.

§ (85).

Porodí-li žena, jež po zrušení manželského společenství znovu se provdala, dítě, jež by bylo možno podle předpisu § (84) pokládati za manželské dítě prvního i druhého manžela, platí dítě, narodilo-li se do 270. dne po zrušení prvního manželství, za dítě prvního manžela a, narodilo-li se později, za dítě druhého manžela.

O společných právech a povinnostech rodičů.

§ 139.

§ (86).

Rodiče jsou povinni své děti slušně živiti, vychovávat a zaopatřiti. Povinnost výživy tu je, pokud děti samy se živiti nemohou. Na matce jest zvláště pečovat o tělesnou výchovu a zdraví dětí.

§ 141.

§ (87).

§ 143.

Náklady na výživu a výchovu dětí nese především otec. Není-li otec s to, aby nesl tyto náklady, nebo zemře-li, přechází tato povinnost na matku, po ní na rodiče otcovy a po rodičích otcových na rodiče matčiny.

§ 144.

§ (88).

Rodiče v dohodě mezi sebou vedou své děti, které jim jsou povinny poslušností.

§ 145.

§ (89).

Rodiče rozhodují tudíž také o pobytu svých dětí, mohou děti, které pohřešují, vyhledati, uprchlé žádati a s úřední pomocí zpět je přivésti a mají právo za účelem výchovy používatí přiměřených kárných prostředků, aniž dětem na zdraví ublíží.

§ 146.

§ (90).

Děti následují jménem svého otce.

§ 142.

§ (91).

Byli-li manželé rozvedeni nebo rozloučeni a neshodli-li se za schválení soudu o tom, kdo z nich má o děti pečovat a je vychovávat, rozhodne soud, přihlížeje k zvláštním okolnostem případu, k zájmům dětí, k povolení, osobnostem a vlastnostem manželů, jakož i k příčinám rozvodu nebo rozluky, mají-li všechny nebo které děti otci nebo matce býti ponechány. Druhý manžel bude v tom případě oprávněn osobně s dítětem se stýkat a může soud tento styk blíže upravit. Změní-li se poměry, může soud, nejsa vázán dřívějším svým opatřením nebo dohodou manželů, učiniti opatření nová v zájmu dětí. Náklad na výchovu nese otec.

O zvláštních právech otcových.

O moci otcovské.

§ 147.

§ (92).

(¹) Práva, která příslušejí zvláště otci jako hlavě rodiny, jsou mocí otcovskou.

(²) Otec je také povinen své nezletilé děti zastupovati.

O poviání.

§ 148.

§ (93).

Otec určí nedospělému dítěti povolání, pro něž má býti vychováno. Odporuje-li matka anebo předložilo-li dospělé dítě svému otci, že míní se věnovati povolání jinému, jež se spíše srovnává s jeho náklonnostmi a schopnostmi, a bylo-li to bez úspěchu, může matka, případně dospělé dítě, žádost svou vznést na soud, který o tom rozhodne, přihlížeje ke stavu, jmění a námitkám otcovým.

O jmění.

§ 149.

§ (94).

Čeho děti jakkoliv řádně nabudou, jest jejich vlastnictvím. Pokud jsou však pod mocí otcovskou, přísluší otci jmění jejich spravovati. To-liko, kdyby otec ke správě jmění byl neschopen anebo kdyby ti, kteří jeho dětem jmění dali, jej ze správy vyloučili, jmenuje soud jiného správce, přihlížeje k jejich přání a vyslechna o věci matku.

§ 150.

§ (95).

Pokud příjmy ze jmění dětí postačují, budiž z nich zapravován náklad na výživu a výchovu. Přebytky buďtež uloženy a o tom kladen účet pravidelně každoročně. Při nepatrných přebytcích může soud otci prominouti účet a jemu přenechat, jak s nimi naložiti. Příjmy ze jmění případlého dítěti od osoby třetí, k němuž otci ponecháno právo požívací, vyhraženy jsou v každém případě pro přiměřenou výživu a výchovu dítěte a nemohou jich věřitelé otcovi na újmu dítěte zabaviti.

O závazcích dětí.

§ 151.

§ (96).

§ 152.

(¹) Děti v mocí otcovské nemohou se bez přivolení otce, daného výslovně neb aspoň mlčky, platně zavazovati.

(²) Dospělé dítě, jež není u rodičů v zaopatření, může se však samostatně zavazovati k službám a jen z důvodů závažných může otec takovou smlouvu před časem zrušiti.

(³) Čeho dítě takto nebo jinak nabude svou pílí, právě tak, jako o věcech, které mu, když dospělo, byly odevzdány k vlastní potřebě, o tom může se zavazovati a tím též volně vládnouti.

§ 248.

§ (97).

(¹) Vydával-li se nezletilý, dokonav osmnáctý rok, při nějakém jednání za zletilého a nebylo-li druhé straně dobře možno získati zpráv o pravém stavu, prvé než věc bude dojednána, bude nezletilý odpověden za veškeru škodu.

(²) Dospělý nezletilec odpovídá veškerým svým jměním také za jiné činy zapovězené a za škodu, kterou způsobil svou vinou.

§ 154.

§ (98).

Náklad vynaložený rodiči na výživu a výchovu dětí nedává rodičům žádného nároku na jmění, jehož děti později nabudou. Nejsou-li však rodiče s to, aby se sami živili, jsou děti povinny podle svých sil je slušně vyživovati.

O nemanželském zplodění.

§ 155.

§ (99).

Bylo-li dítě sice zrozeno manželkou, avšak mimo zákonný čas uvedený v § (84), pokládá se za to, že takové dítě zplodeno jest mimo manželství.

§ 156.

§ (100).

Narodí-li se však dítě před zákonným časem uvedeným v § (84), platí tato domněnka teprve tehdy, když muž, který do sňatku o těhotenství nevěděl, nejdéle ve třech měsících od vědomosti o narození dítěte odpírá před soudem otcovství.

§ 157.

§ (101).

(¹) I tu, stejně jako když dítě se narodí po zákonném čase uvedeném v § (84), může býti domněnka nemanželského zplodění zvrácena, prokáže-li se, že dítě přece zplodeno bylo v manželství.

(²) Porodí-li rozvedená manželka dítě po 300. dnu po rozvodu, může býti domněnka nemanžel-

ského zplazení zvrácena také tím, že se prokáže, že manžel s matkou obcoval v době rozhodné podle § (84) nebo že v době, kdy dítě mohlo být podle § (84) zplazeno, rozvedení manželé se opět spojili, aniž to soudu oznámili.

§ 158. § (102).

Manželskému původu dítěte, zrozeného manželkou v čase zákonném, může odpírati manžel nejdéle do šesti měsíců ode dne vědomosti žalobou proti opatrovníku ustanovenému soudem na obhájení manželského původu a dokázati, že není možno, aby dítě bylo od něho zplazeno. Pouhým cizoložstvím matčíným ani jejím tvrzením, že dítě jest zplazeno mimo manželství, nemůže dítě pozbyti práv, které narození v zákonném čase s sebou přináší. Stal-li se manžel před uplynutím popěrné lhůty pro choromyslnost nebo slabomyslnost nezpůsobilým své věci obstarávati, může jeho opatrovník do šesti měsíců ode dne vědomosti, nebo věděl-li o narození dítěte již dříve, do šesti měsíců po svém ustanovení odpírati manželskému původu dítěte.

§ 159. § (103).

Zemřel-li muž před uplynutím popěrné lhůty nebo je-li od narození dítěte neznámého pobytu, může i dítě se souhlasem matky, je-li ještě na živu, odpírati svému manželskému původu. K tomu účelu musí podati žalobu na opatrovníka ustanoveného k obhájení manželského původu. Právo žaloby zaniká do roka po dosažení zletilosti. Stejně mohou manželskému původu dítěte v šesti měsících od smrti mužovy, jenž zemřel před uplynutím popěrné lhůty, neuznav manželského původu dítěte, z příčiny výše uvedené odpírati také dědicové jeho, jimž by se stala újma na právech.

§ 159a. § (104).

Popěrné právo zákonného zástupce mužova nebo dítěte zaniká, jestliže manžel způsobilý k činům uzná manželský původ dítěte dříve, než rozsudek nabude právní moci.

O dětech z neplatného manželství.

§ 160. § (105).

Děti pocházející z manželství, prohlášeného za neplatné, pokládány buďtež za manželské, nehledíc k tomu, byli-li rodiče, vstupující v manželství, v dobré víře, čili nic.

O legitimaci dětí:

1. dodatečným sňatkem;

§ 161. § (106).

(¹) Děti nemanželské pokládají se za děti manželské, když jejich rodiče vstoupí v dodatečný sňatek. Tato legitimace vztahuje se také na manželské potomky těchto dětí.

(²) Osoby takto legitimované nemohou však bráti v odpor práva nabytá dětmi zrozenými mezitím v platném manželství.

2. výrokem úřadu.

§ 162. § (107).

Rodiče v dohodě nebo otec mohou žádati za prohlášení dítěte za manželské a to rozhodnutím ministra spravedlnosti. K žádosti této jest při zletilosti dítěte zapotřebí i jeho souhlasu, při jeho nezletilosti souhlasu poručníka a poručenského soudu. Prohlášením za manželské nabývá dítě podle žádosti buď pouze jména otcova nebo práva na pozůstalost po otci neb obého.

O právním poměru mezi rodiči a dětmi nemanželskými.

§ 163.

§ (108).

Za zploditele dítěte považuje se ten, o kom bylo dokázáno, že s matkou dítěte obcoval v době, od které neprošlo až do slehnutí méně než 180 a více než 300 dní, anebo kde to třeba jen mimo soud dozná, leč že bylo nemožno, aby z obcování toho bylo dítě počato.

§ 164.

§ (109).

Dobrovolné uznání nemanželského otcovství může se státi oproti dítěti nebo jeho poručníku nebo poručenskému soudu a též tak, že se otec před vedoucím matriku a dvěma svědky totožnosti prohlásí v souhlase s údaji matčinými za nemanželského otce a žádá za zapsání svého otcovství do matriky.

§ 165.

§ (110).

(¹) Nemanželské dítě obdrží dívčí jméno matčino, leč že manžel matčin prohlásí se souhlasem jejím a dítěte, nebo, je-li nezletilé, se souhlasem zákonného zástupce a poručenského soudu, že mu své jméno propůjčuje.

(²) Nemanželské dítě má v poměru k matce a jejímu příbuzenstvu právní postavení dítěte manželského.

§ 166.

§ (111).

(¹) Nemanželské dítě není pod mocí otcovskou, nýbrž je zastupováno poručníkem.

(²) Práva, jež mají rodiče manželského dítěte (§§ 88, 89), příslušejí při dítěti nemanželském jeho matce v dohodě s poručenstvím. Matka v dohodě s poručenstvím je též povinna dítě vychovávat.

(³) Zanedbává-li matka výchovu dítěte, jest poručenský soud povinen učiniti přiměřená opatření.

§ 167.

§ (112).

(¹) Otec je povinen nahraditi matce majetkové újmy vzešlé z těhotenství a slehnutí a náklady na její výživu po dobu prvních šesti týdnů po slehnutí.

(²) Nárok promlčuje se ve třech letech po slehnutí.

(³) Nárok přísluší matce i tehdy, když otec před narozením dítěte zemřel, nebo když se dítě narodilo mrtvé.

§ 168.

§ (113).

(¹) Soud může k návrhu matky, je-li toho potřebna a nevede-li necudného života, prozatímním opatřením přiměti toho, jehož otcovství podle § (108) bude věrohodně osvědčeno, aby u soudu složil tříměsíční částku výživy, která má dítěti býti poskytnuta, jakož i obvyklou částku nákladů, které mají býti matce nahrazeny podle § (112).

(²) Za toto opatření může býti žádáno již před porodem. K vydání prozatímního opatření není třeba osvědčení, že nárok je ohrožen.

§ 166.

§ (114).

(¹) Otec nemanželského dítěte je povinen dítěti až do dovršeného osmnáctého roku věku jeho poskytnouti výživu úměrnou životnímu postavení matčinu a jmění svému. Není-li dítě, dovršivši osmnáctého roku věku svého, s to, aby se samo živilo, poskytujž mu otec výživu i nadále. V stejném rozsahu je otec povinen nésti náklad na výchovu a zaopatření dítěte.

(²) Příspěvky na výživu a výchovu dítěte platiti jest předem v dávkách zpravidla měsíčních. Lze jich žádati i za dobu minulou, nejvýše však za předchozí tři léta.

§ 170.

§ (115).

(¹) Rodiče mohou učiniti narovnání o výživě, výchově a zaopatření nemanželského dí-

těte. Narovnání takové nemůže však býti na újmu právům dítěte.

(²) K účinnosti úmluvy mezi otcem a dítětem o výživném pro budoucnost neb o odbytém, které má býti poskytnuto na místě výživného, je třeba schválení poručenského soudu.

§ 171.

§ (116).

(¹) Povinnost nemanželské děti vyživovati a zaopatřiti a povinnosti k nemanželské matce (§§ 112, 113) přecházejí jako jiný dluh na dědice.

(²) Bylo-li otcovství otcem uznáno nebo zjištěno, mohou nemanželské děti, které v čas úmrtí otcova v jeho domě jsou ošetřovány a vychovávány, požadovati i na dále touž měrou jako doposud ošetřování a výchovu až do té doby, kdy samy se budou moci živiti, nikoli však ve větším rozsahu, než se toho může dostat podle pozůstalého jmění dětem manželským.

(³) Závazků pozůstalosti k dítěti nemanželskému z důvodu jeho zplození zůstavitelem mohou se dědicové zprostiti tím, že zaplatí odbytné aspoň ve výši povinného podílu vypočteného tak, jako by bylo dítětem manželským.

§ 166,
odst. 2.

§ (117).

Po nemanželském otci nese náklady na výživu, výchovu a zaopatření dětí matka a po ní rodiče se strany matčiny.

§ 172.

Kdy končí moc otcovská.

§ 173.

§ (118).

Moc otcovská zaniká, jakmile dítě nabude zletilosti; poručenský soud může ji však prodloužiti k návrhu otcovu na určitou dobu nebo na neurčito pro tělesné nebo duševní vady dítěte, pro marnotratnictví nebo z jiných důleži-

tých příčin. Toto opatření budiž však zavčas veřejně vyhlášeno, dříve než dítě nabude zletilosti.

§ 174.

§ (119).

Dítě, které překročí osmnáctý rok svého věku, může se svým souhlasem a se schválením poručenského soudu od otce býti propuštěno z moci otcovské a nabývá tím právního postavení osoby zletilé.

§ 175.

§ (120).

Provádá-li se nezletilá dcera, přechází na jejího manžela péče o její osobu (§§ 35, 36); pokud jde o její jmění, zůstávají otci práva a povinnosti opatrovníka. Zruší-li se manželské společenství za její nezletilosti, vrátí se dcera pod moc otcovu.

§ 176.

§ (121).

(¹) Byl-li otec zcela nebo částečně zbaven svéprávnosti, odpykává-li si trest na svobodě delší jednoho roku, nebo je-li déle jednoho roku pobyt jeho trvale neznám, přerušuje se výkon moci otcovské a dítěti ustanoví se poručník.

(²) Pomine-li překážka, nabude otec zase svých práv.

§ 178.

§ (122).

Zneužívá-li otec své otcovské moci, nebo neplní-li povinnosti s ní spojených, nebo chová-li se nečestně nebo nemravně, může nejen dítě samo, ale i každý, kdo o tom ví, zejména nejbližší příbuzní, dovolati se pomoci soudu. Soud vyšetří stížnost a učiní opatření okolnostem přiměřená; zejména může naříditi, že otec, pokud jde o správu majetku neb o péči o osobu dítěte, bude podřízen doзору soudu a postaven na roveň poručníku, nebo může jej dokonce vůbec zbaviti moci otcovské na čas nebo na vždy.

§ 178a.

§ (123).

Převezme-li některý ústav nebo spolek pro ochranu dětí nebo pro péči o děti do ošetřování a výchovy dítě trýzněné, opuštěné nebo zanedbané, nebo dítě, jemuž rodiče nevěnují potřebného dozoru a výchovy, může poručenský soud k návrhu ústavu nebo spolku, vyšetří případ a vyslechna rodiče, rozhodnouti, že dítě, pokud jeho výchova nebude ukončena, může býti odňato ústavu nebo spolku proti jeho vůli pouze se schválením soudu.

§ 179.

O osvojení.

§ 180.

§ (124).

(¹) Ti, kdož nemají vlastních manželských nebo jim na roveň postavených dětí, mohou jiné za vlastní přijmouti.

(²) Osvojitel nebo osvojitelka mohou tak učiniti jedině po dovršení 40. roku věku svého a osvojenec musí býti alespoň o 18 let mladší, nežli osoba jej za vlastního přijímající.

(³) Jde-li o osvojení vlastního dítěte nemanželského, není překážkou, že osvojitel má děti manželské, ani že tu není stanoveného věku a předepsaného rozdílu věkového mezi osvojitelem a osvojencem.

§ 181.

§ (125).

(¹) K osvojení zletilého stačí jeho přivolení. Za nezletilého dává přivolení jeho manželský otec a, není-li již na živu, nebo není-li s to, aby dítě zastupoval, soud po prohlášení zákonného zástupce. Za zletilého, který jest zbaven svéprávnosti, dává přivolení soud po prohlášení zákonného zástupce.

(²) Zdráhá-li se otec bez závažné příčiny dáti přivolení, může dáti přivolení, vyšetřiv věc, místo něho poručenský soud.

§ 180.

§ (126).

(¹) Manžel může pouze se svolením druhého manžela dítě osvojití neb osvojen býti. Svolení buď dáno v téže formě, jaká jest předepsána pro osvojovací smlouvu. Svolení toho není třeba, byl-li manžel pro choromyslnost nebo slabomyslnost úplně zbaven svéprávnosti, je-li jeho pobyt neznám, nebo bylo-li manželství rozvedeno.

(²) Manželé mohou osvojití osobu současně nebo jeden po druhém. Jinak nikdo nemůže býti osvojen než jedinou osobou.

(³) Navzájem nemohou sebe osvojití manželé, sourozenci a příbuzní v přímém pokolení; smlouva nemůže také býti ujednána, je-li mezi osobami, které mají býti osvojeny, poměr, jenž se nesrovnává s přirozeným poměrem sourozenců.

§ (127).

K účinnosti smlouvy o osvojení vyžaduje se formy veřejné listiny nebo listiny soudně nebo notářsky ověřené.

§ 182.

§ (128).

Nutným účinkem osvojení jest, že osvojenec obdrží jméno osvojitelovo; jen když osvojuje žena nebo vdova, jejíž manželství bylo rozvedeno nebo rozloučeno, obdrží osvojenec dívčí jméno osvojitelčino. Smlouvou může býti ujednáno, že osvojenec k jménu osvojením získanému připojí své dosavadní jméno.

§ 183.

§ (129).

§ 184.

(¹) Vzájemný právní poměr mezi osvojitelem a osvojencem a jeho potomky je týž, jako mezi rodiči a dětmi manželskými, pokud není zákonem nebo smlouvou něco jiného nařízeno. Smlouva tato nesmí se přičítati ustanovení § (128) a nesmí se dotýkati práv osob třetích.

(²) Svazek mezi osvojencem a osvojitelem nedotýká se ostatních členů rodiny osvojitelovy. Práv ve své vlastní rodině osvojenec nepozbývá.

§ 185.

§ (130).

(¹) Právní poměr založený osvojením může býti zrušen smlouvou mezi osvojitelem a osvojencem a jeho potomky. O této smlouvě platí předpis § (127).

(²) Soud může ze závažných důvodů poměr tento zrušiti k žádosti osvojitele nebo osvojence.

(³) Zrušením pomínou do budoucnosti všechny následky osvojení.

HLAVA (III).

O poručenství, opatrovnictví a podpůrství.**I. O poručníku.**

§ 187.

§ (131).

Zvláštní ochrany poručníkem dostává se osobám nezletilým, postrádajícím péče manželského otce.

O péči poručenské.

§ 188.

§ (132).

Poručníku náleží pečovatí o osobu poručencovu a o veškerý jeho majetek.

Kdo má oznámiti, že je třeba poručníka.

§ 189.

§ (133).

Kdykoli nastane toho potřeba, aby byl nezletilému ustanoven poručník, jsou příbuzní neb osoby jinak s ním spřátelené povinny oznámiti to poručenskému soudu. Rovněž politické a jiné

veřejné úřady, představenstva obcí i duchovní mají o to pečovatí, aby byl zpraven poručenský soud, že jest třeba ustanoviti poručníka.

Kdo ustanovuje poručníka.

§ 190.

§ (134).

Poručenský soud ustanoví z moci úřední způsobilého poručníka, jakmile zví, že jest toho třeba.

Kdo jest nezpůsobilým býti poručníkem:

a) vůbec;

§ 191.

§ (135).

Nezpůsobilými býti poručníky vůbec jsou, kdo nejsou s to, aby pro nezletilost, tělesné nebo duševní vady nebo z jiných příčin obstarávali vlastní věci, nebo o nichž nelze se nadíti, že budou poručence řádně vychovávatí a jeho jmění řádně spravovatí.

§ 192.

§ (136).

Cizincům nebudiž zpravidla (§ 142) svěřován úřad poručníka.

§ 193.

§ (137).

Vdané osoby potřebují, mají-li býti ustanoveny poručníky, souhlasu manželova, leč že by šlo o vlastní jejich dítě nebo manžel byl pro choromyslnost nebo slabomyslnost úplně zbaven svéprávnosti, jeho pobyt neznám, nebo manželství rozvedeno.

b) v určitém případě.

§ 194.

§ (138).

Za poručníka nebud' ustanoven, koho otec, nebo matka oprávněná jmenovatí poručníka (§ 140) výslovně vyloučili z poručenství; kdo, jak jest známo, žije nebo žil s rodiči nezletilého

nebo s ním v nepřátelství nebo jest s nezletilým ve sporu. Poručenský soud posoudí, nehodí-li se někdo k poručenství proto, že jsou tu nevyrovnané pohledávky mezi ním a nezletilým.

Kdo může poručenství odmítnouti.

§ 195.

§ (139).

Nechtější-li, nemohou býti ustanoveni poručníky ženy, kromě matky a báby; ti, kdož dovršili 60. rok svého věku; ti, jimž náleží pečovat o více než čtyři děti nebo vnuky, nebo kdož obstarávají již jedno namahavé nebo tři menší poručenství, nebo kdož pro nemoc, pro své povolání, pro odlehlost svého bydliště, nebo z jiných důležitých důvodů mohli by úřad poručníka zastávat jen se zvláštními obtížemi, nebo se značnými výlohami.

Jak se povolávají poručníci:

1. posledním pořízením;

§ 196.

§ (140).

Přede všemi náleží poručenství tomu, koho otec nebo, nepořídil-li o tom, matka k tomu povolali.

§ 197.

§ (141).

Jestliže matka kromě případu § (140) nebo někdo jiný zanechali nezletilému dědický podíl a zároveň mu jmenovali poručníka, budiž tento ustanoven pouze za opatrovníka zůstaveného jmění.

2. ze zákona;

§ 198.

§ (142).

Nebyl-li povolán posledním pořízením žádný nebo způsobilý poručník, náleží poručenství přede všemi manželské matce, po ní dědovi

s otcovy strany, dále bábě s otcovy strany, konečně, není-li jich, nejbližším příbuzným a to mezi několika stejně blízkými zpravidla staršímu.

3. soudem.

§ 199.

§ (143).

(¹) Nelze-li uvedenými způsoby povolati poručníka, rozhodne o jeho osobě poručenský soud, nejsa vázán leč bedlivým uvážením jeho způsobilosti, stavu, majetkových poměrů a bydliště.

(²) Dětem nemanželským budiž podle možnosti ustanovena poručnicí jejich matka.

§ 200.

§ (144).

Ustanovený poručník je povinen úřad ihned převzítí.

§ 201.

§ (145).

Má-li poručník za to, že se k tomu nehodí, nebo že ho zákon sprostuje, musí do čtrnácti dnů po tom, kdy obdržel soudní vyzvání, aby převzal poručenství, oznámiti to i s důvody poručenskému soudu.

O zodpovědnosti poručníka a soudu.

§ 202.

§ (146).

Kdo zatají, že není způsobilý k úřadu poručníka, jakož i soud, který poručníka podle zákona nezpůsobilého vědomě ustanoví nebo podrží, ručí poručenci za všechnu tím vzešlou škodu i ušlý zisk.

§ 203.

§ (147).

Ustanovený poručník je povinen poručenství zastávat, pokud nebyl svého úřadu právoplatně sprostěn.

O nastoupení úřadu poručenského.

§ 204.

§ (148).

Úřadu poručenského smí se někdo ujmouti teprve tehdy, když příslušný soud mu to přiká-

zal. Kdo se v něj vetře o své újmě, nahradí poručenční veškerou škodu.

O slibu poručenském.

§ 205. § (149).

Každý poručník kromě děda, matky a báby slíbí soudu a dá na to ruku, že nezletilce povede k životu mravnému a poctivému, že z něho vychová řádného občana, že ho bude zastupovati před soudem i mimo soud, že bude věrně a pilně spravovati jeho majetek a že ve všem si bude počínati, jak zákon káže.

O jmenovací listině.

§ 206. § (150).

Poručníku vzatému ve slib, vydá soud listinu, aby byl v poručenství ověřen a mohl se podle potřeby vykáhati. Rovněž dědovi, matce nebo bábě jako poručníkům budiž doručena listina taková a do ní pojato vše, co jiní poručníci slibují.

O poručenství ústavním.

§ 207. § (151).

(¹) Poručníka není třeba ustanoviti, pokud nezletilec, který nemá ani nemovitého ani značného movitého jmění, jest v donucovací pracovně nebo polepšovně, nebo v nějakém veřejném nebo soukromém ústavu věnovaném péči o výchovu (jako v sirotčinci nebo nalezcinci a pod.), jehož stanovy jsou státem schváleny. Totéž platí o chovancích, kteří pod dozorem představenstva ústavu jsou vychovávaní v rodině. V tomto případě náleží práva a povinnosti poručnickovy představenému ústavu. Jsou-li tu důvody, které by ho pro jeho osobu

podle zákona z poručenství vylučovaly, má soud podle volného uvážení rozhodnouti, je-li jako představený ústavu nezpůsobilým převzítí tato oprávnění a tyto povinnosti.

(²) Soud může přes to, že byl nezletilý přijat do některého ústavu, v jeho zájmu poručníka zřídití nebo zřízeného již poručníka v jeho úřadě ponechat. Na výchovu nezletilého v ústavu nesmí tento poručník vykonávati žádného vlivu.

(³) Dokud nebyl ustanoven jiný poručník nezletilci, který z ústavu vystoupil a není pod otcovskou mocí, má představený ústavu poručenství dále vésti.

O hromadném poručenství.

§ 208. § (152).

(¹) Pokud tu není vhodných poručníků, kteří by byli ochotni převzítí tento úřad, nebo, pokud je to nutno, aby se účinným způsobem hájila práva a zájmy nemajetných poručenců, může poručenství býti svěřeno vhodnému orgánu veřejné správy nebo některému sdružení pro ochranu mládeže. Přeneseny býti mohou též jen jednotlivá práva a povinnosti poručnickovy.

(²) Soud může přenesení odvolati, vyžaduje-li toho zájem poručenců.

O několika poručnicích.

§ 210. § (153).

Bylo-li v posledním pořízení jmenováno (§ 140) více poručníků, řídí se podle posledního pořízení, mají-li spravovati jmění poručencovo jednotně nebo odděleně. Spravují-li je jednotně, ručí každý za celou škodu, která by nezletilému tím vzešla. Vždy ať soud opatří věc tak,

aby jen jeden poručník pečoval o osobu nezletilcovu a řídil veškerou správu.

O spoluporučnicku.

§ 211. § (154).

(¹) Příklad-li otec nebo matka v posledním pořízení (§ 140), aby byl ustanoven spoluporučník, žádá-li za to poručník nebo domnívá-li se soud, že toho zájem nezletilcův ze zvláštních důvodů vyžaduje, zejména pro rozsah a obtížnost správy majetku, buď poručníku přidán spoluporučník.

(²) Při volbě spoluporučnicka buď především přihlíženo k projevené vůli rodičů, pak k návrhu poručníkovu a konečně k příbuzným nezletilcovým.

O povinnostech a právech spoluporučnicka.

§ 212. § (155).

Také spoluporučník obdrží od soudu listinu jmenovací a také on ať slíbí, že chce co nejlépe pečovat o prospěch nezletilcův. Za tím účelem pomáhej radou poručníku. Zpozoruje-li důležité závady, má se snažiti o jejich nápravu a, je-li třeba, oznámiti je poručenskému soudu.

§ 213. § (156).

Spoluporučnickovi náleží též, aby při takových jednáních, k jejich platnosti jest třeba svolení poručenského soudu, spolupodepisoval žádosti poručníkovy nebo své jiné mínění připojil a aby, žádá-li toho soud, podal přímo svůj posudek o takovém jednání.

§ 214. § (157).

Spoluporučník, jenž splnil tuto povinnost, nemá další odpovědnosti; byla-li mu však ulo-

žena současně správa jmění, přejímá s ní i veškeré povinnosti opatrovníkovy.

§ 215. § (158).

Bývalý spoluporučník budiž zpravidla pověřen poručenstvím, když se poručník s úřadem tím rozloučí.

O právech a povinnostech poručníka zvláště:

a) pokud jde o výchovu;

§ 216. § (159).

Poručník, právě tak jako otec, jest povinen a oprávněn starati se o výchovu poručenčovu; v případech důležitých a pochybných jest však povinen vyžádati si především svolení a příkazů soudu.

§ 217. § (160).

Poručenec jest poručníkovi povinen poslušností; smí si však u nejbližších příbuzných nebo u poručenského soudu stěžovati, kdyby poručník zneužíval své moci nebo o něho se nestaral a nepečoval. Taktéž si mohou stěžovati příbuzní nezletilcovi a každý, kdo by o něm takovém zvěděl. U poručenského soudu dovolávej se také poručník pomoci tehdy, když není s to, aby řádnými prostředky kázeňskými přiměl poručenca k poslušnosti.

§ 218. § (161).

Dítě samo budiž svěřeno matce také tehdy, když se neuvázala v poručenství, nebo když se opět provdala, leč by jeho prospěch vyžadoval jinakého opatření.

O nákladech na výživu a výchovu.

§ 219. § (162).

Výši nákladů na výživu a výchovu stanoví poručenský soud, hledě k pořízení otcovu, po-

sudku poručníkovu, k majetkovým poměrům a vlohám poručencovým, při čemž i k práni matčinu nebo nejbližšího příbuzenstva jest slušně přihlížeti.

§ 220. § (163).

Nestačí-li příjmy ze jmění poručencova, aby byly uhrazeny tyto výlohy nebo náklad, kterým má býti opatřena poručenci trvalá výživa, může se svolením poručenského soudu použito býti také jmění kmenového.

§ 221. § (164).

Poručenský soud pokusí se, by zcela nemajetným poručencům dostalo se výživy od jejich nejbližšího příbuzenstva, třeba k tomu podle zákona nebylo povinno. Kromě toho dožaduj se poručník pomoci u dobročinných zařízení a chudinských ústavů po dobu, než bude poručenec s to, aby se živil vlastní prací a zaměstnáním.

b) pokud jde o správu majetku.

O zajištění a zabezpečení majetku.

§ 222. § (165).

Péče o majetkové poměry poručencovy uložena poručenskému soudu vyžaduje toho, aby bylo veškeré nemovité a movité jmění poručencovo sepsáno a odhadnuto.

Všeobecné předpisy o správě jmění.

§ 228. § (166).

Jakmile poručník převezme jmění, jest povinen je spravovati s veškerou péčí řádného a svědomitého hospodáře.

§ 233. § (167).

(¹) Poručník nemůže vůbec nic vykonati bez svolení poručenského soudu ve věcech,

které nenáleží k obyčejnému řádnému hospodaření a jsou zvláště důležité.

(²) Nemůže tedy zejména bez tohoto svolení vzdáti se dědictví, ani se k němu přihlásiti, zciziti věci sobě svěřené, uzavíratí pachtovní smlouvy, vypověděti jistiny uložené se zákonnou jistotou, ani sám splacenou jistinu přijmouti, postupovati pohledávky, srovnávati spory, pustiti se do výdělečného podniku, v něm pokračovati nebo jej zrušiti.

§ 234. § (168).

Dlužník sprostuje se svého závazku jedině tehdy, platí-li poručníkovi, jenž má potřebné svolení poručenského soudu, nebo složí-li jistinu u soudu.

§ 236. § (169).

O dlužných pohledávkách, k jichž průkazu není listin, nechť opatří poručník listinné doklady, a pohledávky nezajištěné podle možnosti zajistí nebo při splatnosti vymůže. Jsou-li však dlužníky rodiče, nebuď jim jistina vypověděna, i když není podle zákona zajištěna, jestliže pravděpodobně není nebezpečství nějaké ztráty pro poručenca a jestliže rodiče nemohli by ji splatiti bez těžké újmy.

O záruce.

§ 237. § (170).

Poručník není povinen dáti záruku přejímaje poručenství. Je tohoto závazku sprostěn i později, pokud přesně dbá zákonných ustanovení o zajištění svěřeného jmění a včas účty řádně podává.

O podávání účtů.

§ 238. § (171).

(¹) Každý poručník jest zpravidla povinen podávati účty ze svěřené mu správy.

(²) Zůstavitel může poručníka sprostiti této povinnosti, pokud jde o jmění, jež poručenci dobrovolně zůstavil. Jestliže příjmy ze jmění pravděpodobně nepřesahují nákladů na zaopatření a výchovu poručencovu, může poručníka zprostiti povinného předkládání účtů i poručenský soud. Ve všech případech je poručník k nařízení soudu povinen vykázati kmenové jmění poručencovo.

(³) Rovněž o osobních poměrech poručencových podává poručník zprávu jen tehdy, nastane-li vážná změna.

O závazcích poručenců.

§ 244
a násl.

§ (172).

O závazcích poručenců platí, co ustanovují §§ (96) a (97) o závazcích dětí v moci otcovské. Ke službám může se však poručenec zavazovati samostatně v každém případě.

§ 247.

§ 3 zák.

§ (173).

č. 447/1919. Nezletilému, který dokončil osmnáctý rok věku, může poručenský soud ponechati čistý přebytek příjmů do jeho vlastní volné správy; jest pak oprávněn sám se zavazovati penězi jemu do správy svěřenými.

Kdy se končí poručenství:

a) smrtí;

§ 249.

§ (174).

Poručenství končí úplně smrtí poručencovou. Zemřel-li však poručník anebo byl propuštěn, jest ustanoviti jiného podle zákona (§§ 142 a 143).

b) pominutím překážky moci otcovské;

§ 250.

§ (175).

Poručenství končí rovněž, převezme-li otec

moc otcovskou, kterou dočasně vykonáváti nemohl (§ 121).

c) skutečnou zletilostí;

§ 251.

§ (176).

Poručenství zaniká také ihned, jakmile poručenec nabude zletilosti; poručenský soud může je však prodloužiti na určitou dobu nebo na neurčito pro tělesné nebo duševní vady poručencovy, pro marnotratnictví nebo z jiných důležitých příčin a to k návrhu, nebo vyslechna poručníka a příbuzné. Toto opatření budiž však zavčas veřejně vyhlášeno dříve, než poručenec nabude zletilosti.

§ 252.

§ 5 zák.

č. 447/1919.

d) prominutím let.

§ (177).

Osobu nezletilou dokonavši osmnáctý rok může poručenský soud s jejím souhlasem, vyžádav si posudku poručníkovu a třeba i posudku nejbližších příbuzných, prohlásiti za zletilou. Prohlášení toto má týž právní účinek jako skutečně nabytá zletilost.

O propuštění poručníka:

a) z úřední moci;

§ 254.

§ (178).

Poručník musí býti z úřední moci propuštěn, porušuje-li své povinnosti, ukáže-li se neschopným nebo vyjdou-li na jevo okolnosti, které by jej po zákonu vylučovaly z poručenství.

§ 255.

§ (179).

Poručenský soud může propustiti ženu ustanovenou poručnicí, provdá-li se. Byla-li usta-

novena poručníci vdaná žena, budiž propuštěna, odvolá-li její manžel své svolení.

§ 256. § (180).

Ustanovil-li zůstavitel nebo poručenský soud poručníka jen na čas, anebo vyloučil-li ho pro určitý případ, budiž propuštěn, jakmile čas prošel nebo případ onen nastal.

b) na žádost poručníkovu;

§ 257. § (181).

Nastanou-li po ustanovení poručníka důvody, pro které může poručenství odmítnouti nebo které jej vylučují podle zákona z poručenství, jest v onom případě oprávněn, v tomto pak povinen žádati za propuštění.

§ 258. § (182).

Byl-li kdo ustanoven poručníkem jako domněle nejbližší příbuzný nezletilcův a přijde-li později na jevo, že tu jest příbuzný bližší a způsobilý, může jej poručník na místo sebe navrhnouti; příbuzný bližší nemůže však žádati, aby mu příbuzný vzdálenější postoupil poručenství již převzaté, leč že by se dříve nebyl mohl hlásiti.

c) nebo když jiný po právu žádá za propuštění.

§ 259. § (183).

Matka nebo bratr, kteří v době, když byl poručník ustanovován, byli ještě nezletilí, mohou, když dosáhli zletilosti, žádati, aby jim poručenství bylo svěřeno. Také se může každý příbuzný, ustanovil-li soud poručníkem někoho, kdo není s poručenem spřízněn, hlásiti do roka, že poručenství převezme.

§ 260. § (184).

Provdá-li se poručenka, přechází na jejího manžela péče o její osobu (§§ 35, 36) a správa jejího veškerého majetku; poručenský soud může však z důležitých důvodů ponechati správu jmění dosavadnímu poručníku.

O čase propuštění.

§ 261. § (185).

Poručník může zpravidla teprve koncem poručenského roku odevzdati poručenství svému nástupci, leč že by poručenský soud pro bezpečnost osoby nebo majetku poručenství ihned mu odňal.

O závěrečném účtu.

§ 262. § (186).

Poručník je povinen nejdéle ve dvou měsících po skončení poručenství podati soudu závěrečný účet a obdrží od něho, vypořádav se řádně, list, že poručenství poctivě a správně spravoval. Tímto listem však nesproštuje se závazku z jednání obmyslného, které by později na jevo vyšlo.

O odevzdání jmění.

§ 263. § (187).

Při skončení poručenství je poručník povinen poručenství, který dosáhl zletilosti, nebo poručníkovi nově ustanovenému jmění na potvrzení odevzdati a, že tak učinil, u soudu se vykázati.

O ručení poručníka za vlastní a cizí vinu.

§ 264. § (188).

Poručník ručí za škodu, kterou sám nebo zřízenci jeho (§ 1313a) způsobili poručenství, podle všeobecných předpisů o náhradě škody.

O podpůrném ručení poručenského soudu.

§ 265. § (189).

Poručenský soud, zanedbal-li na újmu poručencovu své povinnosti, jest za to zodpověden a zavázán nahraditi škodu, není-li jiných prostředků k náhradě.

O odměně poručníkův.

§ 266. § (190).

Žádá-li toho poručník, přizná mu soud z uspořené přebytků přiměřenou roční odměnu, hledě k rozsahu a obtížnosti správy; odměna tato nesmí přesahovati pět ze sta čistého výnosu.

§ 267. § (191).

Je-li jmění nezletilcovo tak skrovné, že nelze ničeho nebo jen málo do roka uspořiti, může se poručníkovi, který jmění neztenčené zachoval nebo nezletilému slušné zaopatření zjednal, alespoň ke konci poručenství uděliti přiměřená odměna.

II. O opatrovníku a podpůrci:

§ 269. § (192).

Zvláštní ochrany opatrovníkem nebo podpůrcem dostává se osobám zbaveným svéprávnosti (§§ 193, 194) nebo osobám, jež z jiných důvodů nejsou s to, aby věci své samy obstarávaly a práv svých hájily.

1. pro osoby zbavené svéprávnosti:

a) úplně;

§ 1, odst. 1.,
nař. § (193).

č. 207/1916.

(¹) Osoby starší sedmi let, jež jsou pro choromyslnost nebo slabomyslnost nezpůsobilé své

věci samy obstarávají, mohou býti úplně zbaveny svéprávnosti a jest jim ustanoviti k péči o osobu a jmění opatrovníka.

§ 3 l. c. (²) Tyto osoby jsou ve příčině své způsobilosti k jednání rovny dětem mladším sedmi let.

b) částečně.

§ 1, odst. 2.,
a § 2 l. c. § (194).

(¹) Zletilí, kteří

1. nejsou sice nezpůsobilí obstarávat své věci, potřebují však pro choromyslnost nebo slabomyslnost k řádnému jich obstarávání podpůrce;

2. vydávají marnotratnictvím sebe nebo svou rodinu v nebezpečí nouze;

3. vydávají navyklým zneužíváním alkoholu (pijácstvím) nebo nervových jedů sebe nebo svou rodinu v nebezpečení nouze nebo ohrožují bezpečnost jiných nebo potřebují k náležitému obstarání svých věcí podpůrce,

mohou býti částečně zbaveni svéprávnosti a jest jim ustanoviti podpůrce.

§ 4, odst.

1. l. c. (²) Tyto osoby jsou rovny dospělým nezletilcům.

2. pro nezletilé a pod.;

§ 271. § (195).

Jde-li o právní jednání mezi rodiči a nezletilým dítětem, mezi poručníkem a poručencem, nebo mezi opatrovníkem (podpůrcem) a jeho chráněncem, jest ustanoviti chráněné osobě zvláštního opatrovníka.

§ 272. § (196).

Vznikne-li spor mezi chráněnci, kteří mají téhož zákonného zástupce, nesmí zastupovati

žádného z nich, nýbrž musí žádati u soudu, aby každému z nich ustanovil zvláštního opatrovníka.

3. pro nenarozené;

§ 274.

§ (197).

Opatrovníka jest ustanoviti, je-li třeba hájiti zájmů potomstva proti určité pozůstalosti, nebo zájmů osoby, která jest počata, však soud nezrozena.

4. pro osoby stížené těžkou tělesnou vadou;

§ 275.

§ (198).

Zletilým, kteří pro těžkou tělesnou vadu jsou nezpůsobilí věci své řádně obstarávat, jako jsou hluchí, němí nebo slepí, jest, pokud moc otcovská nebo poručenská nad nimi nebyla prodloužena nebo pokud nejsou úplně nebo částečně zbaveni svéprávnosti, na jejich žádost ustanoviti opatrovníka pro péči o osobu nebo jmění nebo pro určitý druh právních jednání nebo pro určitá jednotlivá právní jednání.

5. pro nepřítomné, nezvěstné a neznámé

zájemníky.

§ 276.

§ (199).

(¹) Nepřítomným, nezvěstným a osobám, které jsou zúčastněny na určitém právním poměru a soudu nejsou známy, jest ustanoviti opatrovníka, nezanechali-li řádného zástupce a je-li nebezpečí, že by je anebo jiné osoby stihly jinak právní újmy.

(²) Je-li pobyt nepřítomného znám, jest na opatrovníku, aby mu podával potřebné zprávy.

Jak se ustanovuje opatrovník nebo podpůrce.

§ 280.

§ (200).

(¹) Opatrovníka nebo podpůrce jest ustanoviti podle předpisů platných pro jmenování poručníka; soud není však vázán, předpisy §§ (140) až (142) a § (183).

§ 7, odst.

2., nař. č.

207/1916.

(²) Je-li osoba svéprávnosti zbavená pod mocí otcovskou nebo pod poručenstvím matky, buďtež ustanoveni opatrovníkem v onom případě otec, v tomto matka, leč že by zájem osoby svéprávnosti zbavené vyžadoval, aby byl ustanoven jiný opatrovník.

O právech a povinnostech opatrovníka nebo

podpůrce.

§ 282.

§ 4, odst.

3., nař. č.

207/1916.

§ (201).

Práva a povinnosti opatrovníka nebo podpůrce, ať již mu náleží jen správa majetku nebo i péče o osobu opatrovancovu, jest posuzovati podle obdoby předpisů platných pro poručníky. Podpůrci osoby zbavené částečně svéprávnosti může však poručenský soud též vyhraditi, aby nakládal tím, čeho osoba taková nabude svou pílí.

Kdy se končí opatrovnictví a podpůrství.

§ 283.

§ (202).

Opatrovnictví a podpůrství se končí, když byly práce opatrovníku svěřené skončeny nebo když pominuly příčiny, pro které byl opatrovník nebo podpůrce ustanoven.

SEM
Judicial

Poznámky.

Podle všeobecných směrnic pro revisi občanského zákoníka vzat byl za základ rakouský zákon z roku 1811, jenž měl býti zbaven zastaralých a přežilých předpisů a doplněn tam, kde toho vyžadoval pozdější právní vývoj. Komisi, jejímž úkolem bylo připravit nový text předpisů rodinného práva, nebylo vždy snadno dodržeti tyto směrnice. Právě ustanovení rodinného práva, odpovídající duchu doby, kdy občanský zákon vznikl, v mnohých směrech i po změnách zavedených novelami nevyhovují potřebám doby nové. Tato okolnost pohnula komisi, že se nebránila některým závažným novotám, jež pokládala za spravedlivé a vhodné. Přes to musila přejíti přes mnohé reformní návrhy, jichž důvodnost uznávala, jediné proto, že příliš se vzdalovaly půdy, na které byla založena celá práce revisní. Superrevisi, které případně záslužný, ale i obtížný úkol, aby v soulad uvedla elaboráty jednotlivých komisí a připravila celý text nového občanského zákona, nutno ponechati, aby sama rozhodla, jak daleko má se jíti. Komise sama nebyla vždy jednotna v nazírání na jednotlivé otázky a text, jenž se veřejnosti předkládá, jest výsledkem obšírných debat, v nichž nakonec mnohdy rozhodl názor většiny.

Komise snažila se sice, pokud možno, zachovati systematiku dosavadního zákona, navrhuje však přece i v tomto směru jednu podstatnou změnu, týkající se kapitoly o smloubních smlouvách. I když se z této kapitoly vyloučí předpisy, jež nemají smloubního rázu (srov. §§ (38) až (40) návrhu), nevyhovuje její dosavadní umístění. Logická souvislost i vzor moderních zákoníků jistě odůvodní dostatečně návrh, aby tyto předpisy, s vyloučením předpisů o smlouvě dědické (srov. níže pozn.

Handwritten signature

k §§ (61) a násl. návrhu), byly připojeny k ostatním předpisům o právu manželském.

Návrh komise člení se tak ve tři hlavy: I. o právu manželském, zahrnujíc v to i svatební smlouvy, II. o právním poměru mezi rodiči a dětmi, III. o poručenství, opatrovnictví a podpůrství. Rozšíření názvu dosavadní čtvrté hlavy prvního oddílu občanského zákona bylo nutným, ježto sem převzata byla zásadní ustanovení řádu o zbavení svéprávnosti, pokud jsou povahy materiálně-právní.

Hlavy návrhu i jednotlivé paragrafy jsou číslovány pro snazší orientaci počínajíc čís. 1. Definitivní číslování bude možno provést až při superrevisi. Číslice po straně jednotlivých paragrafů znamenají čísla paragrafů dosavadního občanského zákona, po případě zákonů zvláštních.

Poznámky k jednotlivým paragrafům nemohou vyčerpávatí dopodrobna všechny sporné otázky, jež vyvolával dosavadní právní stav, a nechtějí býti přehledným rozbořem literatury a praxe občanského zákona; jejich úkolem jest pouze poukázati stručně na důvody, jež vedly komisi k určitým názorům a návrhům.

K hlavě (I):

Vypuštěn byl § 44 obč. zák., obsahující pouze definici manželské smlouvy, která ani nemohla býti označena za správnou. Po názoru komise nedoporučuje se vůbec, aby definice, pokud jich není nevyhnutelně zapotřebí, byly zachovávány v zákoně. Některých důležitých znaků, jimiž § 44 definoval manželství, použito bylo v § (34) k vymezení vzájemných práv a povinností obou manželů.

K § (1):

Oproti původnímu § 45 obč. zák. znamená tento předpis jediné stylistickou změnu, že neklade vedle sebe zasnoubení a předběžný slib manželství, aby snad nebylo někdy dovozováno, že zasnoubení je akt sui generis, jenž

vyžaduje zvláštních forem. Každý vzájemný slib manželství budiž pokládán za zasnoubení.

K §§ (2) a (3):

Občanský zákoník stanovil v § 46 povšechně, že snoubenec, na jehož straně nevznikla důvodná příčina k tomu, aby zasnoubení bylo zrušeno, má nárok, aby mu byla nahrazena skutečná škoda, kterou zrušením utrpěl.

Nové předpisy vymezují přesněji subjekt, rozsah i podmínky této náhrady škody, přibližující se předpisu § 3 zák. čl. XXXI/1894 uh.

Náhrady škody může žádati nejen snoubenec, nýbrž i jeho rodiče a jiné osoby, které za ně jednaly. Při zasnoubení jde zpravidla spíše o výlohy rodičů a blízkých příbuzných, než sama snoubence, a také podle dosavadního § 46 se takovým osobám nárok na náhradu škody někdy přiznával.

Nahrazena bude jen škoda, která vznikla ze skutečných výloh a z převzatých závazků, učiněných v důvěře ve slíbený sňatek. Druhému snoubenci přisuzuje se po vzoru § 1298 něm. obč. zák. nárok ještě širší, aby mu totiž nahrazena byla také škoda vzniklá jakýmkoliv dispozicemi o jmění nebo výdělku učiněnými v důvěře ve slíbený sňatek (na př. snoubenec potřebuje ke krytí nákladů spojených se sňatkem hotových peněz a utrpí značné ztráty tím, že musí své majetkové objekty prodati za cenu přechodně nepříznivou, nebo zase snoubenka, důvěřujíc ve slíbené zaopatření sňatkem, vzdá se svého výdělečného postavení).

Rozsah nároku omezen jest však závažně předpisem druhého odstavce navrženého paragrafu, že totiž škoda nahrazena bude jen potud, pokud šlo o náklady, závazky a dispozice přiměřené poměrům stran. Při tom sluší přihlížeti k poměrům obou stran. Je-li jedna z nich majetkově silnější, není přece druhá strana zavázána více, než kolik je přiměřeno též jejímu hospodářskému a společenskému postavení.

Škodu musí nahraditi onen snoubenec, jenž zrušil za-

snoubení bez závažné příčiny, nebo, byla-li pro zrušení nějaká závažná příčina, onen snoubenec, na jehož straně tato příčina vznikla, ať již odstoupil sám či druhá strana. To platí však pouze, nemá-li žádná strana viny na tom, že zasnoubení bylo zrušeno. Je-li tu vina, dlužno použití všeobecných předpisů o náhradě škody.

K § (4):

Do souvislosti předpisů o zasnoubení převzato bylo ustanovení § 1247 obč. zák. věta druhá s dodatkem odst. 2. a 3. čl. 94 švýc. obč. zák. (sr. též Krčmář, příloha k Právniku, 1921, 1922, str. 150 a 161.) Komise nepřiklona se k názoru, aby mohly býti mezi snoubenci po zrušení zasnoubení požadovány zpět všeliké dary (čl. 94, odst. 1., švýc. obč. zák.) a setrvala při omezení původního občanského zákoníka, že tento předpis sluší vztahovati pouze na dary vyvolané právě očekáváním budoucího manželství, nikoliv však na obvyklé dary při různých příležitostech společenského života (k svátkům a podobně).

K § (5):

Zvláštní promlčecí lhůta § 5 zák. čl. XXXI/1894 uh. omezena na nároky podle § (2). Pro nároky podle §§ (3) a (4) platí obecné předpisy.

K § (6):

Do § 47 obč. zák. zařazena nová překážka manželství, totiž nedostatek věku, po vzoru § 7 zák. čl. XXXI/1894 uh. Podle § 48 obč. zák. mohly se sňatky uzavíratí hned po dosažení dospělosti. Předpis ten, opírající se o historickou souvislost s právem kanonickým, nevyhovoval nynějším poměrům našich zemí, kde sňatky zpravidla uzavírají se ve věku pokročilejším. V komisi bylo navrhováno, aby věková hranice způsobilosti k manželství byla ještě zvýšena a počínala 21. rokem pro muže a 18. rokem pro ženu. Poukazováno při tom ke vzoru občanského zákoníka pro říši Německou, jenž žádá v § 1303 u mužů zletilost, u žen dokonaný 16. rok, a občanského

zákoníka švýcarského, jehož čl. 96 dopouští manželství mužům, kteří dokončili 20. a ženám, které dokončily 18. rok svého věku. Komise nepřijala však tohoto podnětu, nechťejíc zaváděti oproti dosavadním stavu změn tak náhlých.

V případech naléhavých a zvláštního zřetele hodných je možno, jak stanoví § (33), povolití manželství i osobám mladším, nikoliv však osobám nedospělým.

K § (7):

V důsledku změny provedené v § 47 obč. zák., zůstal § 48 omezen na osoby choromyslné a slabomyslné. Textování jeho přiblížené předpisům řádu o zbavení svéprávnosti (srov. níže § (193) návrhu) má vytknouti, že překážkou manželství je duševní choroba, která by byla důvodem pro úplné zbavení svéprávnosti, i když ve skutečnosti osoba taková dosud formálně svéprávnosti nebyla zbavena. Došlo-li však ke zbavení svéprávnosti, trvá nezpůsobilost k manželství, dokud zbavení svéprávnosti nebylo právoplatně zrušeno.

K § (8):

Oproti původnímu § 49 obč. zák. dáno výslovně i matce, i když není poručnicí, právo, aby spolurozhodovala o manželství svých dětí, pokud nejsou zastoupeny svým manželským otcem (srov. § 9, odst. 1., zák. čl. XXXI/1894 uh.).

Odstavec druhý mění předpis § 4, odst. 2., řádu o zbavení svéprávnosti a žádá při všech osobách částečně zbavených svéprávnosti svolení soudu. Komise je toho názoru, že i alkoholiky a navyklé požívače nervových jedů je třeba omeziti ve způsobilosti učiniti krok tak závažný, jako je uzavření sňatku. Zákonný zástupce bude sice slyšen, netřeba však žádati, aby i on přímo ke sňatku svolil. Vlastní rozhodnutí zůstaveno budiž soudu, jenž ovšem, vyjádří-li se zákonný zástupce proti zamýšlenému sňatku, jistě povolí jej jen ze zvláštních důvodů po bedlivé úvaze všech rozhodných skutečností

K § (9):

Také v § 50 obč. zák. vytčeno důrazně právo matky nemanželské, i když není poručnící, uplatnití svůj vliv na osudy svých dětí.

K § (10):

Z § 51 obč. zák. vypuštěna (jako důsledně ve všech ustanoveních revidovaného občanského zákoníka) ustanovení o soudní příslušnosti. Z důvodů systematických doporučuje však komise, aby § (10) přeřazen byl do kapitoly o mezinárodním právu soukromém.

K § (11):

Předpis § 52 obč. zák. omezen jen na případy, kdy nezletilcům nedostane se potřebného svolení otce. U všech ostatních osob nesvéprávných dává svolení podle předchozích ustanovení soud sám.

K § (12):

Ustanovení § 53 obč. zák. ponecháno v podstatě beze změny. Pokud jde o jeho výklad, je komise jednohlasně toho názoru, že slova »nemají-li snoubenci potřebných příjmů«, nesluší vykládati tím způsobem, že by se mohlo snoubenci odpíratí svolení k sňatku pro nedostatek příjmů z jmění kapitálového; postačí v každém případě, že snoubenci, po případě jeden z nich, jsou v takové situaci, že sebe i rodinu užíví; postačí tedy pracovní síla, schopnost výdělků. Komise nepřijala návrhu, aby tato slova byla vůbec škrtnuta, nepokládajíc nikterak za nesociální, bude-li zabráněno sňatkům lehkovážným, při nichž rodina může býti vystavena nenadále bídě.

Ustanovení § 54 obč. zákoníka (§ 26 zák. čl. XXXI/1894 uh.) vsunuto bude do uvozovacího zákona, při čemž bude odkázáno přímo k příslušnému předpisu § 36 braného zákona z 19. března 1920, č. 193 Sb. z. a n.

K §§ (13) a (14):

Předpis o překážce donucení převzat nezměněn z § 55 obč. zák. Ponechán dále i § 56 přes pochybnosti

proti němu vyslovené. Komise uznávala, že ve většině případů bylo by možno při únosu použítí předpisů o donucení. Z toho důvodu moderní zákoníky vesměs neznají zvláštní překážky únosu. Komise řídila se však zásadou, že původní ustanovení občanského zákoníka mají býti měněna jen potud, pokud jest toho nevyhnutelně zapotřebí, a chtěla předejítí výkladu, jenž by snad dovozoval ze škrtnutí § 56, že případy únosu mají býti vyloučeny i z dosahu § 55 obč. zák. Kromě toho nemohla pouštětí se zřetele důležitý rozdíl mezi oběma překážkami, který spočívá v tom, že překážka donucení je iuris privati, překážka únosu iuris publici (srov. níže § [42]).

K § (15):

Pokud jde o překážku omylu, nebylo sporu o tom, že dosavadní ustanovení občanského zákoníka jsou naprosto nedostatečná. Byloť podle něho manželství pro omyl neplatno jedině v těchto případech:

1. když omyl se týkal osoby budoucího manžela (§ 57);

2. když manžel shledal po sňatku, že manželka před sňatkem již byla s jiným těhotná (§ 58).

Konečně náležel sem vlastně též případ § 60 (srov. na př. Krainz-Pfaff-Ehrenzweig: System des oesterr. allg. Privatrechts II, 2. 1917, str. 21, Krasnopolski-Kafka IV. Lehrbuch des oesterr. Privatrechts, 1911, str. 37).

I když se § 57 obč. zák. vykládal v teorii i praxi tak, že zahrnoval též error qualitatis in personam redundans, nevyhovoval stav dosavadní: Nebylo možno ani v případech nejrafinovanějších podvodů domoci se prohlášení manželství za neplatné a stávalo se nezřídka, že osoby, jichž jedinou vinou byla přílišná důvěřivost, zůstávaly spiaty manželským svazkem s individuy pochybné ba přímo zločinné povahy.

Z těchto důvodů rozhodla se komise ustanovení o překážce omylu po vzoru moderních zákonů cizích podstatně rozšířiti.

Ze tří případů, jež vytýká § (15), převzato je č. 2.

z § 57 obč. zák. Č. 1. týká se erroru in negotio; při slavnostní formě, v níž se manželství uzavírá, nebudou případy sem spadající zvláště časté; přesto však nejsou vyloučeny a doporučuje se proto dáti o nich ustanovení zvláštní, ježto žádné jiné předpisy zákona by sem nedopadaly, a přece nelze osoby, které nemají skutečné vůle k manželství, nutiti, aby zůstávaly ve svazku, v který vejítí nechtěly (srov. § 54 lit. a) zák. čl. XXXI/1894 uh.).

Omylu, jemuž občanský zákoník dosud nepřiznával vůbec významu, t. j. omylu ve vlastnostech druhého snoubence, týká se č. 3. Komise obírala se především otázkou, zda má býti manželství neplatným pouze v případě podvodu, t. j. v případě, že omyl byl vědomě vyvolán druhým snoubencem nebo třetí osobou s jeho vědomím, či zda i pouhý omyl za jistých podmínek má býti dostatečným důvodem pro neplatnost manželství. Po bedlivé úvaze rozhodla, se komise přijmouti širší stanovisko a neomezovati překážky omylu na případy podvodu. Podmínkou zdaru manželství jest, aby obě strany znaly navzájem dobře své psychické, zdravotní a sociální poměry. A přece stává se v životě nezdárka, že snoubenec předpokládá u druhého určité vlastnosti, jichž tu ve skutečnosti není, nebo naopak s jinými vlastnostmi nepočítá, aniž tento nesouhlas předstírá se skutečností musil býti vyvolán podvodným jednáním druhého snoubence. Zklamání očekávání a poznání skutečného stavu věci přivodí pak rozvrat manželství založeného od začátku na základě zúčastněným stranám nedobře známém.

Naproti tomu nepokládala komise za nutné pojmouti do zákoníka vedle ustanovení o omylu ještě zvláštní předpis o podvodu, jak to činí zák. čl. XXXI/1894 uh. (§ 54, 55), obč. zák. švýcarský (čl. 124, 125) a obč. zák. německý (§§ 1333, 1334). Formulují-li se ustanovení o překážce omylu dosti široce, nelze zkonstruovati závažných případů podvodu, které by jim nebyly zahrnuty. Podvodné jednání snoubencovo ukazuje vždy povahu morálně porušenou, a pokud druhému snoubenci tato

stránka povahy nebyla známa, byl v omylu o osobních vlastnostech druhé strany, jenž jej opravňuje k žalobě o neplatnost manželství. To platí imenovitě o podvodu týkajícím se majetkových poměrů. Pouhý omyl v tomto směru nerozhoduje, jak v závěru nového ustanovení pro jistotu výslovně vytčeno, třebaš při správném a pozorném výkladu nemohlo by býti o tom pochybnosti (arg. slova »osobních vlastností«).

Podle nového ustanovení má omyl působiti neplatnost manželství za těchto podmínek:

1. týká-li se osobních vlastností druhého snoubence;
2. jsou-li vlastnosti tyto pro podstatu manželství, t. j. pro jeho význam pro snoubence a jeho účel tak závažny, že v konkrétním případě nelze na manželích žádati, aby setrvali v manželském společenství.

Úmyslně volena tu slova, jichž zákon ze dne 22. května 1919, č. 320 Sb. z. a n., používá ku charakteristice manželského rozvratu (srov. níže u § [53]), aby náležitě bylo zdůrazněno, že jen omyly nejzávažnější, sahající až k samým kořenům manželského spoležití mohou býti považovány za rozhodny. Omyl sám musí tu býti v době, kdy se sňatek uzavírá, následky jeho, t. j. rozvrat manželství, musí trvati v době, kdy se žaluje na prohlášení manželství za neplatné.

Nerozhoduje, jde-li o omyl pozitivní, nebo negativní, t. j. buď, že se předpokládá určitá vlastnost, které tu není, nebo zase, že s určitou vlastností, která tu je, se nepočítá. Aby v tom směru nebylo pochybností, ustoupila komise od původní stylisace, která, přibližující se čl. 124, č. 2., obč. zák. švýc. zněla: »týká-li se osobních vlastností druhého snoubence, jež jsou tak závažny, že nelze bez nich spravedlivě požadovati...«

Dosah nového ustanovení vynikne jasně srovnáním s oběma předpisy, jež mu byly vzorem, totiž s citovaným již čl. 124, č. 2., obč. zák. švýc. a § 1333 něm. obč. zák.

Švýcarský zákon žádá, aby omyl byl snoubenci pohnutkou ke sňatku. Zákon německý pak přihlíží pouze

k době, kdy sňatek byl uzavřen, a prohlašuje rozhodným jen omyl týkající se takových vlastností, jež by byly snoubence, kdyby byl znal pravý stav věci a rozumně hodnotil podstatu manželství, odvrátily od uzavření sňatku.

Nejzávažnějším rozdílem jest však, že oba zákoníky propouštějí žalobu o neplatnost manželství pouze tomu manželu, který při uzavření manželství byl v omylu. Ani tohoto omezení komise nepřijala a změnila původní stylisaci (»že nelze na něm spravedlivě požadovati, aby setrval v manželském společenství«) tak, aby případně mohl na neplatnost manželství žalovati i onen snoubenec, jehož vlastností se omyl druhé strany týkal. Kdo jest oprávněn k žalobě, sluší podle konečné stylisace posuzovati podle předpisů §§ (42) a násl. Je-li snoubenec, jehož vlastností se omyl týkal, sám zcela nevinným omylem, tudíž i z něho vzniklým rozvratem manželství, není nespravedливо přiznati mu případně i žalobu na neplatnost manželství.

Posouditi, zda omyl strany je tak závažný, že sahá až na samu podstatu manželství a znemožňuje, aby manželé spolu dále žili, zůstaveno je soudu, před nímž o žalobě na neplatnost manželství bude jednáno. Při nevyčerpatelném bohatství konkrétních případů jiné řešení není možno. Odpadá tudíž vytčení jednotlivých případů omylu, jak bylo obsaženo v §§ 58 a 60 obč. zák. a v § 54 lit. c)–e) zák. čl. XXXI/1894 uh. Podle okolností může ve všech těchto případech jíti o omyl kvalifikovaný podle § (15), č. 3.

Přijatým zněním vyšla komise též nepřímou vstříc návrhu, aby manželství osob nebezpečně nemocných bylo buď vůbec zakázáno nebo dovoleno jen za těch podmínek, že druhá strana bude seznámena s nemocí a obě budou lékařem o nebezpečí nemoci ústně poučeny. Ustanovení takové bylo by prakticky těžko proveditelné. Již vládní návrh zákona doplňujícího zákon ze dne 22. května 1919, č. 320 Sb. z. a n. (tisk 1398 z r. 1919) žádal, aby sňatek povolen byl pouze těm snoubencům, kteří se vy-

káží vysvědčením veřejně ustanoveného lékaře (obvodního, policejního, okresního, na Slovensku a Podkarpatské Rusi městského nebo stoličního), že nejsou stíženi chorobou, která se přiči účelu manželství nebo by mohla škodlivě působiti na zdraví druhého manžela nebo potomstva. Právní výbor Národního shromáždění, projednav vládní návrh, vypustil toto ustanovení na základě posudku státní zdravotní rady, jenž zněl: »Věda lékařská dosud není s to, aby mohla aspoň ve většině případů přesně určití neschopnost nebo schopnost snoubenců k manželství vzhledem k potomstvu. Nepokročila dosud do té míry diagnostika nemoci v tak zv. latentním stadiu (syfilis, kapavka, nervové a duševní choroby), ani prognostika nemocí co do dědičnosti, ani prognostika genealogická z rodokmenu, aby mohly dáti lékařům vodítko pro rozhodování při tak obecném a častém podnětu, jako jest uzavření sňatku. Podati posudek by bylo úkolem pro každodenní praxi neřešitelným nebo by se zvrhlo v prázdnotu formalitu« (srov. tisk 2672 z r. 1920).

Přihlížeje k tomuto posudku nechtěla komise předepsati, že sňatek lze vykonati pouze po předchozí lékařské prohlídce; navrženým § (15), č. 3., poskytla však aspoň snoubenci, který choroby druhé strany nebo jejího dosahu neznal, možnost, aby žaloval na neplatnost manželství, ohrožuje-li nemoc zdraví jeho nebo potomstva nebo znemožňuje-li jinak manželské spoluzítí.

K § (16):

Aby nevznikly pochybnosti, zda a jaký význam mají podmínky připojené k projevu manželského konsensu, dala komise výslovné ustanovení, že jakékoli výminky připojené přivolení k sňatku mají býti pokládány za nedoložené. Z důvodů systematických nevyhovovalo komisi původně zamýšlené umístění tohoto paragrafu v souvislosti předpisů o manželském konsensu po vzoru § 1317, odst. 2., něm. obč. zák., neboť mezi formelní předpisy dobře nezapadá předpis materiálně právního rázu. Navrhuje proto zařaditi jej místo § 59 obč. zák., jehož obsah

po nové textaci § (15) nemůže obstáti: pokud by omyl v pohmutce mohl se charakterisovati jako omyl podle § (15), č. 3., způsobí neplatnost manželství. Literární spor o výklad § 59 obč. zák., zda připojené výminky činí manželský konsens neplatným, či zda sluší je pokládati za nedoložené, řeší komise ve smyslu druhé alternativy, pro kterou mluví snaha zachovati konsens formálně projevený.

§ 61 obč. zák., který po novele z 15. listopadu 1867, č. 131 ř. z. platil pouze pro odsouzence vojenské, se zcela vypouští, neboť neodpovídá dnešnímu nazírání; i ostatní obdobná ustanovení občanského zákoníka mají být vypuštěna (na př. § 574).

K § (17):

Prvá věta § 62 obč. zák. převzata beze změny. Zásada monogamie dala by se sice vyjádřiti právnícky přesněji (srov. na př. § 12, odst. 1., zák. čl. XXXI/1894 uh.), komise však nechtěla bez naléhavé nutnosti opouštět starobylou dikci původního textu. Druhá věta § 62 obč. zák. byla vypuštěna, ježto rozhodnou jest okolnost, zda manželství bylo smrtí nebo rozlukou zrušeno, nikoli, zda průkaz o zrušení byl náležitě podán.

K § (18):

Občanský zákoník měl v § 112 předpis o tom, jaký vliv má nezvěstnost, trvající po dobu předepsanou pro prohlášení za mrtva, na manželství osoby nezvěstné. Podle tohoto ustanovení a zákona ze dne 16. února 1883, č. 20 ř. z., bylo třeba, měl-li pozůstalý manžel míti právo vstoupiti v nové manželství, aby původní manželství bylo zvláště prohlášeno za rozloučené. Podmínky pro takové rozhodnutí nekryly se však s podmínkami pro prohlášení za mrtva, neboť podle § 112 obč. zák. bylo třeba pro prohlášení manželství za rozloučené, aby tu »nezvěstnost provázena byla takovými okolnostmi, že není pochyby, že nezvěstný zemřel.« V praxi tato různost podmínek při přísném výkladu § 112 obč. zák. vedla opravdu často k tomu, že nezvěstný byl prohlášen za

mrtva, ježto prošly předepsané lhůty, manželství však rozloučeno nebylo a pozůstalý manžel nemohl vstoupiti v manželství nové.

Zákon ze dne 30. června 1921, č. 252 Sb. z. a n., jímž se upravují ustanovení o prohlášení za mrtvého, odstranil v čl. V. rozpor shora zmíněný, předepsav, že výsledky řízení o návrhu na prohlášení za mrtva stačí i pro rozhodnutí, že manželství jest rozloučeno. Předpis ten vztahuje se však pouze na účastníky války (čl. I. cit. zák. a zákon ze dne 31. března 1918, č. 128 ř. z.); komise však soudí, že tím méně je důvodno, aby se § 112 obč. zák. zachovával pro obyčejné případy a vypouští proto vůbec §§ 112—114 obč. zák. Na Slovensku a v Podkarpat-ské Rusi platí zásada čl. V. všeobecně (§ 743 zák. čl. I/1911 uh. ve znění zákona č. 252/1921).

Usnadňujíc tímto způsobem pozůstalému manželovi možnost nového sňatku, ocitla se komise před otázkou, zda sluší zachovati, pokud možno, tento nový sňatek i pro případ, že by se ukázalo, že prohlášení za mrtva spočívalo na nesprávných předpokladech a že nezvěstný dosud žije. Podle dosavadního práva bylo nutno zastávat, že prohlášení za mrtva i prohlášení manželství za rozloučené jsou pouhé fikce; vrátí-li se nezvěstný, bylo prohlášení za mrtva zrušeno (srov. čl. I., § 6 zákona ze dne 31. března 1918, č. 129 ř. z.) a nový sňatek pozůstalého manžela prohlášen byl za neplatný pro překážku § 62 obč. zák. Zrušení tohoto druhého manželství, které přece vlastně jediné fakticky trvá, může vyvolati v praxi značné závady, jmenovitě tehdy, jestliže z druhého manželství zatím narodily se děti a vzájemný poměr mezi prvními manžely dlouhým odloučením ochladl. Patrně tyto důvody čistě praktického rázu vedly některé novější zákonodárce k tomu, aby otázku upravili způsobem, jenž chrání spíše druhé manželství pozůstalého manžela (srov. § 74 a 54 lit. f) zák. čl. XXXI/1894 uh., §§ 1348 až 1352 něm. obč. zák.).

Otázka, zda má zůstatí při dosavadním stavu, jenž bezvýjimečně zachovává platnost původního manželství,

či zda má se spíše chrániti nový sňatek, v nějž vstoupil pozůstalý manžel, byla předmětem podrobných úvah, aniž se podařilo v komisi samé dosíci úplné jednotnosti názorů. Někteří členové komise přáli si, aby dnešní stav zůstal nezměněn, uvádějíce, že právě manžel za mrtva prohlášený potřebuje ochrany a nemá býti beze své vůle odloučen od svého manžela; že prohlášení za mrtva často neodpovídá skutečnosti, ukazují četné případy z poslední doby, kdy osoby za mrtvé prohlášené po letech se vrátily do svých domovů. Povážlivým zdá se budovati tak dalekosáhlé účinky, jako je beze sporu rozloučení platného manželství, na podkladě tak vratkém, jako je prohlášení za mrtva. Naproti tomu zdůrazňovala většina komise, že význam příkladů z poslední doby nelze přepínati: Slo tu vesměs o případy naprosto výjimečné, totiž o vojenské osoby, jež se staly nezvěstnými za světové války. V normálních dobách — a pro takové přece připravuje se občanský zákoník — přihodí se sotva kdy, aby byla za mrtvou prohlášena osoba, jež dosud žije. Podmínky pro prohlášení za mrtva jsou jistě dosti přísné a při dnešním světovém styku poštovním a telegrafním sotva je možno, aby ve lhůtách stanovených pro prohlášení za mrtva nezvěstný nebyl s to podati o sobě zpráv. Zbývaly by tedy jediné případy, kdy nezvěstný úmyslně se skrývá; takový nezasluhuje však ochrany, neboť jednání jeho jeví se vlastně zlomyslným opuštěním druhého manžela.

Z těchto důvodů vyslovila se většina komise pro úpravu, jež by nový sňatek pozůstalého manžela zachovávala v platnosti. Meze této úpravy postupně se rozšiřovaly. Nebylo sice od počátku sporu o tom, že nový sňatek může býti platný jediné tehdy, jednaly-li obě strany bona fide (odst. 1., § 18). Pochybnosti vyskytly se však v otázce, jaký vliv má míti na původní sňatek dodatečně prohlášená neplatnost nového manželství.

Původně navrhla komise jako druhý odstavec § (18) toto ustanovení:

»Jinak novým sňatkem se zrušuje dřívější manželství, pokud nebylo nové prohlášeno za neplatné. Nové man-

želství budiž k žádosti jednoho z manželů prohlášeno za neplatné (§ 44), jestliže za mrtvého prohlášený dosud žije.«

Podle tohoto ustanovení měl míti pozdější sňatek moc rozlučovati původní manželství jediné potud, pokud nebyl prohlášen za neplatný. Stalo-li se tak, trvalo vlastně původní manželství bez přerušení. Kromě toho mělo býti novým manželům usnadněno, aby se rozešli, objeví-li se, že jejich sňatek spočíval na omylu, a dána jim proto možnost žádati za prohlášení manželství za neplatné pro omyl.

Proti tomuto řešení, jež se blíží německému a býv. uherskému právu, vyskytly se při druhém čtení vážné námítky, poukazující k nejistotě, která se tak do celé úpravy vnáší. Vrátili-li se na př. nezvěstný manžel a shledá-li, že pozůstalý manžel žije v novém manželství, musí se domnívati, že jeho manželství jest rozloučeno. Nemůže však sám s klidným svědomím vstoupiti v nové manželství, neboť si nemůže býti jist, zda snad nový sňatek nebude dodatečně prohlášen za neplatný, jmenovitě zda pozůstalý manžel nebo druhá strana nebudou se ve lhůtě jednoho roku (§ 44 návrhu, odst. 2., věta prvá) dovolávati jako důvodu neplatnosti omylu, který spočíval v důvěře, že prohlášení za mrtva odpovídá skutečnosti.

Závažnost těchto námitek pohmula komisi, aby navrhla řešení sice radikální, avšak jednoduché a jasné: Uzavření nového sňatku nechť v každém případě rozlučuje původní manželství, i když dodatečně bude nové manželství prohlášeno neplatným. Pro strany nového manželství je návrat nezvěstného manžela důvodem rozluky (§ 53, odst. 4). Účelem rozluky v takovém případě je umožniti opětne spojení původních manželů. Tento účel diktoval ustanovení závěrečné věty posledního odstavce § (53), podle něhož rozluky nelze povolití, když již není možno, aby se uvedeného účelu dosáhlo, t. j. když manžel za mrtva prohlášený v době vynesení rozsudku již nežije nebo zatím vstoupil v nové manželství.

Bezpečné záruky, že nového důvodu rozluky opravdu bude používáno jedině v případech, kdy má být obnoven původní svazek, ovšem není. Ale komise neviděla možnosti, jak tuto záruku zjednat.

Komise nechce tvrdit, že navržená úprava jest zcela uspokojivá a jest naopak vědoma si dobře námitky, jež lze proti ní vznést z důvodů principiálních, jež v návrhu jsou obětovány praktické potřebě. Pokládá svůj text spíše jen za pokus rozřešit problém nadmíru nesnadný, ponechávajíc definitivní slovo superrevisi.

K § (19):

Překážka příbuzenství a švakrovství byla v dosavadním právu stanovena příliš široce. Manželství nebylo dovoleno mezi příbuznými v linii přímé, v linii nepřímé pak mezi sourozenci, bratrance a sestřenicemi a mezi dětmi a sourozenci rodičů (§ 65 obč. zák.), dále mezi manželem a příbuznými druhého manžela v pokolení přímém nebo jeho sourozencem (§ 25, č. 3., zák. ze dne 22. května 1919, č. 320 Sb. z. a n.).

Zákonný článek XXXI/1894 uh. byl jen v některých směrech mírnější: Nepřípustny jsou podle něho sňatky mezi ascendenty a descendenty, mezi sourozenci, mezi sourozencem a potomkem druhého sourozence, dále mezi manželem a příbuznými druhého manžela v linii přímé (§ 11). Dále zakázán byl sňatek mezi bratrance a sestřenicemi (§ 17) a mezi osvojitelem a osvojeným dítětem a jeho dřívějším manželem, mezi osvojeným dítětem a dřívějším manželem osvojitelovým, mezi osvojitelem a potomkem osvojeného dítěte nebo dřívějším manželem tohoto potomka a mezi potomkem osvojeného dítěte a dřívějším manželem osvojitelovým, ve všech těchto případech pokud trvá osvojení (§ 18). Konečně zakázán byl sňatek mezi poručníkem a jeho potomkem s jedné strany a poručencem se strany druhé, pokud trvá poměr poručenský (§ 19). Jak v bývalém rakouském, tak v bývalém uherském právu byla značná část těchto překážek prominutelná. Možnosti té bylo v praxi skutečně hojnou

měrou používáno; sňatky mezi bratrance a sestřenicemi nebo mezi manželem a sourozencem druhého manžela opravdu nebyvají řídké.

Komise pokládala proto za vhodné, dosavadní předpisy zjednodušit a překážku příbuzenství a švakrovství omezit tak, jak to věda lékařská a veřejné mínění (v otázce sňatku mezi blízkými příbuznými velmi citlivé) připouštějí; překážky, jež by se na veskrze dispensovaly, nemají být znovu zaváděny.

Z překážek stanovených v navrženém § (19) je prominutelná pouze překážka švakrovství v linii přímé, jak tomu bylo i v rakouské praxi. Prominutelnou není překážka adopce, neboť výslovně je omezena jen na dobu, pokud trvá poměr osvojení. Stranám je volno, chtějí-li vstoupit v manželství, aby poměr ten zrušily.

Z podobných důvodů, jako zákon ze dne 22. května 1919, č. 320 Sb. z. a n., zrušil předpis § 67 obč. zák., vypuštěno i celkem nepraktické ustanovení § 68 (překážka vraždy manžela).

K §§ (20—31) všeobecně:

Ustanovení o obřadnostech smlouvy manželské připomínají se těsně k zákonu ze dne 22. května 1919, č. 320 Sb. z. a n. (§§ 1—12). Komise uvažovala především, zda má ponechat fakultativní sňatek civilní, jak jej zavedl na celém území republiky tento zákon, či zda má předepsat sňatek civilní ve všech případech bezpodmínečně jako obligatorní. Z důvodů zásadních byla by se většina komise rozhodla pro toto řešení, ježto pokládá obligatorní sňatek civilní za jedině plně vyhovující modernímu pojetí státního právního řádu. Ježto však celá otázka, jak plyne z dějin vzniku uvedeného zákona, jest převážně politického rázu, usneseno, neodchylovati se od směrnic v zákoně vytčených.

K § (20):

V § 1 cit. zák. vypuštěno slovo »slavnostně«, které nepřiléhá dobře na sňatek občanský.

Termín »vyhlášky«, jehož užívá citovaný zákon, na-

hražen zde i v dalších ustanoveních slovem »ohlášky«, jež v lidu spíše je vžito.

K § (22):

V odst. 1. § 3 cit. zákona uvedena vedle Slovenska i Podkarpatská Rus, jak to odpovídá ústavě i dnešní legislativní praxi.

Nový odstavec druhý dává předpisy o sňatku československých státních příslušníků v cizině. Kompetence v tomto případě náleží diplomatickému zástupci, po případě úřední osobě (konsulu), kterou tento zástupce k tomu zmocní. Obdobný předpis obsažen byl v § 29, lit. e), a § 31, posl. odst., zák. čl. XXXI/1894 uh. Zvláštního ustanovení bylo zapotřebí pro konsulární zástupce, kteří nepodléhají žádnému diplomatickému zástupci Československé republiky.

V odstavci 5. provedena změna v ten smysl, že vyvěšení ohlášek na úřední desce obce bydliště má být obligatorní. Jde-li o sňatky v cizině uzavírané, kde bydliště snoubenců je v cizině, předpisuje se vyvěšení vyhlášek v obci domovské.

V odstavci posledním prodloužena lhůta z deseti na čtrnáct dní. Změna tato vyvolána změnou provedenou v § 5 cit. zák.

K § (23):

§ 4 cit. zákona ponechán beze změny.

K § (24):

Prodloužení lhůty § 5 cit. zákona navrhl již právní výbor Národního shromáždění podle zprávy č. t. 2672 z roku 1920 z toho důvodu, »aby v každém případě tato doba obsahovala aspoň jednu neděli, poněvadž obyvatelstvo přespolní navštěvuje hustěji v tento den ona místa, kde ohlášky se vyvěšují.«

K §§ (26) a (27):

§ 7 cit. zákona rozdělen ve dva paragrafy, neboť předpis jeho posledního odstavce nesouvisí těsně s obsahem odstavců předchozích. Přesněji rozlišeno mezi pouhým

zkrácením lhůty ohlášek a úplným jich prominutím. Rozhodnutí ponecháno v prvním případě bezvýjimečně úřadu, jenž ohlášky má vykonati. Úplné prominutí ohlášek zůstaveno politickému úřadu druhé stolice (župnímu). Úřadu, jenž ohlášky má vykonati, vyhraženo bylo právo to nejen pro případ smrti, nýbrž i pro jiné zvlášť naléhavé důvody, na př. povolání k službě vojenské za války.

K § (28):

Předpis § 8 cit. zákona doplněn ustanovením o uzavření sňatku v cizině. Ježto jde o případy výjimečné, stačí přítomnost dvou svědků a nevyžaduje se přítomnosti přísežného zapisovatele.

K § (29):

Text § 9 cit. zákona převzat byl beze změny. V komisi bylo sice poukázáno k tomu, že v praxi někdy se vyskytují pochybnosti, jak sluší rozhodnouti o požadavku na náhradu škody v případě, kdy zmocnitel zemřel před uzavřením sňatku, a dříve, než se strany o tom věděly, k sňatku došlo, dále, jak nazírají na manželství, když odvolání plné moci došlo až po uzavření sňatku, ač se stalo již před touto dobou. Komise nepokládala za nutno v těchto směrech doplňovati citovaný předpis, soudíc, že při pozorném výkladu zákona nemůže řešení uvedených případů působiti obtíže. Pokud jde o náhradu škody, praví zákon výslovně, že nahraditi jest škodu vzniklou odvoláním. Zemře-li zmocnitel před uzavřením sňatku, není tu takové povinnosti. Je-li pak dále stanoveno, že manželství jest neplatné, odvolal-li zmocnitel svoje zmocnění dříve, než ke sňatku došlo, je kladen důraz na odvolání plné moci, nikoliv na okolnost, zda zmocněnec, po případě druhá strana, o tom věděli. Zákon zřejmě pokládá plnou moc k uzavření sňatku za zmocnění sui generis, při němž neplatí obecné zásady o smlouvách.

Dále nepřijala komise návrhu, aby plná moc k uzavření sňatku mohla být zřízena pouze ve formě listiny veřejné nebo veřejně ověřené, a aby v téže formě bylo

třeba ji odvolati. K závažnosti věci je dostatečně přihlíženo tím, že se vyžaduje svolení politického úřadu druhé stolice. Není tedy pro plnou moc samu zapotřebí zvláštní přísné formy. Přímo nebezpečno by bylo vázati na takovou formu odvolání plné moci, když pro náležitost věci a zvláštní poměry nebylo by někdy možno této formě vyhověti; zmocnitel byl by pak poután svazkem manželským, jehož si nepřál.

§ 11 cit. zák. byl vypuštěn z dosavadní souvislosti, neboť nenáleží do občanského zákoníka, nýbrž nanejvýše do zákona uvozovacího.

K § (31):

V § 12 cit. zák. vysloveno v odst. 1., že při církevním sňatku osob oddaných již civilně není třeba, aby se opětovaly ohlášky, neboť účelu ohlášky, totiž informace veřejnosti o zamýšleném sňatku, bylo již dosaženo.

V odst. 3. upravena forma církevních ohlášek odchýlně od dosavadního § 12, odst. 2., cit. zák. Jde o to, aby i církevním ohláškám zaručena byla tatáž publicita, které se těší ohlášky občanské. Ohlášky tyto musí být vždy vyvěšeny na úředních deskách (srv. can. 1025 nového Codex iuris canonici) a jen vedle vývěsu předepsáno jest případné ústní prohlášení o svátečních dnech. Jest sice pravda, že bohoslužby každého vyznání konají se pravidelně a že zvláště ve dnech svátečních bývají četně navštěvovány, avšak hlas duchovního nebývá často dosti jasný, aby při šumu přítomných zřetelně vyzněl. Novou úpravou ustanovení o církevních a občanských ohláškách jsou uvedena v souhlas. V posledním odstavci tohoto paragrafu bylo pak ovšem nutno uvést též odst. 7. § (22).

Změny shora uvedené byly již navrhovány v připravované novele k zákonu ze dne 22. května 1919, č. 320 Sb. z. a n. (srov. tisk 2672).

V závěru navrženého paragrafu vytčeno výslovně, že při přivolení k manželství není třeba přítomnosti zapisovatelovy, aby se snad z okolností, že sluší obdobně

používatí předpisů o občanském sňatku, nedovozoval opak nesrovnatelný zpravidla s formou církevního sňatku, jež podléhá předpisům příslušné náboženské společnosti. Zmínka o odst. 1. § 3. zákona č. 320/1919 vypuštěna, neboť pro církevní ohlášky toto ustanovení nemůže míti významu.

K § (32):

§ 78 obč. zákoníka doplněn předpisem o tom, kdo má právo prominouti předložení potřebných průkazů. Ustanovení o tom obsažena byla dosud na území býv. rakouského práva v nařízení z 1. července 1868, č. 80 ř. z. a v zákoně z 4. července 1872, č. 111 ř. z. Kompetence v této věci stanovena nově podle obdoby § (26). Z § 78 obč. zákoníka vypuštěna slova »pod těžkou pokutou«, ježto předpis o trestnosti úředníka neb duchovního, jenž nešetří předepsané opatrnosti, nenáleží do občanského zákoníka.

K § (33):

Ani § 83 obč. zákoníka, ani § 26 zákona č. 320/1919 neuváděly, které překážky lze prominouti. Podle svědectví materiálu a Zeillera stalo se tak v obč. zákoníku úmyslně; třeba s některých stran úprava tato byla schvalována, v praxi vznikaly někdy závažné pochybnosti. Budiž poukázáno ku praxi rakouské republiky, která připouštěla — v duchu nové doby, i jestě však proti vůli zákona — prominutí překážky § 62. Komise rozhodla se pro vzor zák. čl. XXXI/1894 uh., ježto prominutelnost jednotlivých překážek výslovně vytýká. Tím, že v návrhu překážky manželství podstatně omezeny, zbývá překážek prominutelných pouze několik. Mezi ně zařazeny i překážky §§ (28) a (31), ježto komise je toho názoru, že má býti možno prominouti menší formální vady (na př. nebyl přítomen zapisovatel, nebo oddávající úředník nebyl právě přednostou příslušného úřadu ani jeho zástupcem).

§ 29 zákona č. 320/1919 jednající o opravných pro-

středcích ve věcech manželských má býti zařazen do uvozovacího zákona. § 84 obč. zák. o postupu při žádostech za prominutí překážek manželství se vypouští.

K § (34):

V oddílu o účincích manželství škrtnut zcela bezobsažný § 89 obč. zák.

§ 90 obč. zák. doplněn, jak shora uvedeno, některými znaky vytčenými dříve v § 44 obč. zák.

K § (35):

V § 91 obč. zák. místo věty, že muž má právo řídit domácnost, řečeno, že je předností domácnosti, jak to odpovídá platným předpisům daňovým a soupisovým. Komise nepokládala za nutno vyhovětí návrhu, jenž žádal, aby se toto ustanovení doplnilo předpisem obdobným § 1354, odst. 2., něm. obč. zák., že manželka není povinna podrobiti se dispozicím manželoým, jeví-li se jako zneužití jeho práva, neboť v praxi nebylo o tom nikdy pochybností. Ze stejných důvodů nebyl ostatně převzat ani v § (34) druhý odstavec § 1353 něm. obč. zák., že manžel není povinen manželským spolužitím, za něž žádá druhý manžel, jeví-li se tato žádost jako zneužití práva se strany žadatelovy, nebo je-li druhá strana oprávněna žalovati na rozluky.

V komisi bylo navrhováno, aby v § 91 obč. zák. bylo stanoveno, že náklady slušné, jmění manžela přiměřené výživy manželky i dětí, jakož i výchovy jejich, nesou manželé solidárně, při čemž má manželka pro částky takto vynaložené postih proti manželovi, nebo aby se solidární závazek manželů vytkl tím způsobem, že by se připustil věřitelům, kteří na manželu své pohledávky marně vymáhali, pro náklady na výživu rodiny a výchovu dětí postih na jmění manželčino. Komise nepřijala tohoto podnětu, který by znamenal příliš závažnou změnu dosavadního systému manželského práva majetkového, jenž vybudován jest na zásadě římského práva: onera matrimonii maritus sustinet. Částečně vyšla však

návrhu vstříc tím způsobem, že v následujícím paragrafu stanovila subsidiární povinnost manželčinu poskytovat slušnou výživu manželu, jenž sám se nemůže živiti. Povinnost ta je vlastně důsledkem vzájemného poměru mezi manžely, jak jej vymezuje § (34), podle něhož jsou manželé povinni vzájemně si pomáhati.

K § (36):

Kromě toho, co shora uvedeno, zůstal § 92 obč. zák. beze změny a vypuštěna v něm pouze zmínka o právech stavu.

K § (37):

Nové ustanovení řeší otázku, jak dalece je muž, jenž nese náklady manželství, zavázán jednáním manželčiným při vedení domácnosti. Navržené znění, jež slučuje ustanovení čl. 163 a 164 švýc. obč. zák., chce chrániti věřitele manželčiny a býti též spravedlivým k manželu. Nebylo by slušno, aby manžel odmítal plniti závazky manželčiny v rozsahu přiměřeném domácím potřebám, ale s druhé strany nelze chrániti osoby, jež využítkovaly rozmařilosti manželčiny, aby manžela uvrhly do finančních nesnází, ať již jim pravý stav věci přímo byl znám, nebo při normální opatrnosti znám býti musil.

K § (38):

Ustanovení o zákonném majetkovém právu manželském jistě nenáleží do kapitoly o smlouvách svatebních a byla proto přeřaděna do oddílu o účincích platného manželství.

Pro ustanovení § 1237 obč. zák. převzata jako úvod prvá věta § 1233, kdežto se vypouští věta poslední, stanoví právní domněnku, že jmění za manželství nabyté náleží mužovi. Oproti době, kdy vznikl občanský zákoník, je dnes manželka nepoměrně více účastněna na výdělečné činnosti mužově nebo je samostatně výdělečně činná, že uvedená právní domněnka nevystihuje správně skutečný stav věcí. Občanské zákoníky německý (§ 1362)

a švýcarský (čl. 196) sice podržují v jistém rozsahu tuto domněnku, komise však rozhodla se (podobně jako se stalo v právu francouzském) ji vypustiti, považujíc za správnější, bude-li v sporných případech ponecháno soudu, aby otázku vlastnictví vždy řešil jen na podkladě průvodního materiálu. Proto byl též odmítnut návrh, aby dosavadní domněnka nahrazena byla novou, vyslovující společné nabytí oběma manžely.

K § (39) a (40):

§ 1238 zůstává beze změny, vypouští se jediné slovo »ihres freien Vermögens«. Po názoru komise nechtěl občanský zákoník tu rozlišovati mezi jměním alodním a svěřenským (kde šlo o tento rozdíl, mluvil občanský zákoník o »frei vererbliches Vermögen« srov. m. j. § 162 obč. zák.). Vypuštěním tohoto slova, jež jest vysvětlitelno reminiscencí na římský pojem jmění parafernálního, nenastane tudíž žádná změna, i když se k tomu nepřihlíží, že právní ústav svěřenství stejně nemá být převzat do nového zákoníku.

§ 1239 zůstává beze změny.

K § (41):

§ 93 obč. zák. byl ponechán, třeba se proti němu uvádělo, že vyslovuje zásadu vlastně samozřejmou. Pro osoby v právu nedosti obeznámené podrží toto ustanovení přece svůj význam. Doplněn byl druhým odstavcem, jenž pro všechny případy žalob na zrušení manželského společenství sevšeobecňuje myšlenku, vyjádřenou dosud v poslední větě § 107 obč. zák. Za podmínek § (36), odst. 2., může za výživné žádati i manžel.

K § (42):

Předpis § 94 obč. zák. ve znění § 28 zák. č. 320/1919 doplněn byl dvorským dekretem ze dne 27. června 1837, číslo 208 Sb. z. i., v němž pouze slova »im Interesse der Staatsverwaltung« nahrazena byla širším obrátem »v zájmu veřejném«. Může jíti na př. o zájem obce na rozhodnutí otázky domovské příslušnosti.

K § (43):

§ 95 pozměněn poněkud, hledíc k dnešní formulaci § (15). Jak výše uvedeno, nemá býti žaloba na neplatnost manželství zásadně odpírána tomu manželu, jehož vlastností se omyl týká, pokud omylu toho nevyvolal, ani ho neznal.

K § (44):

Ustanovení § 96 obč. zák. rozděleno mezi §§ (44) a (45).

Výslovně stanoveno, že i práva žalovati na neplatnost manželství lze se zříci. Pokračování v manželství, jež § 96 jediné uváděl, jeví se jako jeden z případů zřeknutí. Místo slov »wenn er ... die Ehe fortgesetzt hat« vyjádřeno však přímo, jak souhlasně zastává teorie i praxe, že musí jíti o pokračování v manželském obcování. Po názoru komise sluší tím ovšem rozuměti jen chování, které znamená vážné rozhodnutí. Předpis určité lhůty, jaký má na př. čl. 181 Code civil, nezdá se však vhodným. Vážné rozhodnutí může se objeviti i ve lhůtě kratší.

Tím, že se mluví všeobecně o zřeknutí, vyhověno též podnětu, aby se přímo ustanovilo, že manžel, jenž uzavřel sňatek jako nezletilý bez potřebného svolení nebo schválení, nemůže žalovati na neplatnost, když po dosažení zletilosti manželství schválí, neboť tím žalobního práva se zříká.

Druhý odst. § (44) zavádí jako novotu promlčení žaloby o neplatnosti manželství. Důvody jsou tu zcela obdobné jako při § 14 zákona č. 320/1919 (§ 54 návrhu). Také § 57 zák. č. XXXI/1894 uh. zná promlčecí lhůtu jednoroční a byla této lhůtě dána přednost před šestiměsíční lhůtou čl. 127 švýc. obč. zák. a § 1339 něm. obč. zák., jednak pro zachování souvislosti s dosavadním právním stavem na Slovensku a v Podkarpatské Rusi, jednak proto, že praxe těžko se smiřuje s krátkými lhůtami. Promlčení neplatí ovšem, jak citací § (42), odst. 2.,

zdůrazněno, pro případy, kdy neplatnost manželství vyšetřuje se z moci úřední.

K § (45):

V ustanovení druhé věty § 96 obč. zák. má býti přesunutím slůvka »jen« před slova »otec neb jiný zákonný zástupce« vyhověno stanovisku dvorského dekretu ze 17. června 1825, č. 2112 Sb. z. i., že poručenskému soudu nepřísluší nikdy právo žalovati na neplatnost manželství.

Zásada, že ani otec, ani jiný zákonný zástupce nemají práva žalovati na neplatnost manželství, jestliže manželka obtěžká, převzata z článku 128 švýc. obč. zák. Důvodem je tu ochrana dítěte, jemuž se nemá proti vůli rodičů odnímati prostředí rodiny.

Podle výkladu komise platí tato výjimka pouze pro případy, kdy manželka je těhotná s tím, s nímž manželství uzavřela, třeba z doby před sňatkem. Námitku, že těhotenství pochází ze soulože s jiným, než nynějším manželem, bylo by tedy uznati za přípustnou. I při tomto výkladu sluší uznati, že vlastně nové ustanovení připravuje zákonného zástupce o možnost, aby sám posoudil, zda na př. pro nezletilou bude vhodnějším, aby, třeba s dítětem, byla opět volná, nebo aby zůstala spiata manželským svazkem s osobou snad pochybných morálních kvalit. Komise předkládá proto nový předpis jen k úvaze, jsouc si vědoma, že důsledky jeho v praxi by mohly býti povážlivé.

Ustanovení §§ 97—99 obč. zák. nepřevzata. § 97 je vlastně zrušen předpisy jurisdikční normy a čl. V., č. 1., zákona z 1. dubna 1921, č. 161 Sb. z. a n. Předpisy §§ 98 a 99 upravují řízení ve věcech manželských. Dokud nebude v této věci vypracován samostatný zákon, budou umístěny v zákoně uvozovacím. §§ 100 a 101 odpadají, neboť předpis § 60 obč. zák. je škrtnut.

K § (46):

V § 102 obč. zák. vypuštěn odkaz na trestní zákon.

Jako úvodní věta převzat druhý odstavec § 46 zák. čl. XXXI/1894 uh.

K § (47):

Předpis § 103 obč. zák. zůstává beze změny. Přes jisté pochybnosti v komisi přednesené ponechán dobrovolný rozvod jako právní ústav za našich poměrů vžitý, jenž umožňuje manželům, aby se rozešli klidným způsobem nevyklučujícím opětne snadné spojení.

K § (48):

§ 104 obč. zák. stylisován podle § 27 zákona č. 320 z r. 1919. — Komise nepřijala námětu, aby smírčí pokusy byly vůbec odstraněny, ježto jsou prý pouhou formalitou a ježto strany zhusta se k nim ani nedostaví. Uvedeno proti tomu, že smírčími pokusy netrpí řízení vážného průtahu a že zdar jich není nikdy vyloučen. Otázky, jež někdy působí pochybnosti, na př. zda jest možno zastoupení advokátem, a jaký význam má, nedostaví-li se strana k jednání, nechtěla komise řešiti v souvislosti předpisů hmotného práva občanského. Výslovně ustanoveno jedině, že současné přítomnosti obou stran není zapotřebí. Co je obsahem smírčích pokusů, je dnes v praxi tak všeobecně vžito, že nezdálo se nutným přeímatí výklad obsažený v § 104 obč. zák. 2

K §§ (49) a (50):

V § 105 obč. zákoníka vypuštěno ustanovení týkající se spíše řízení. V § 106 postaveny vedle nezletilců osoby zbavené částečně svéprávnosti.

Nové je ustanovení třetího odstavce § (49). Toto ustanovení zodpovídá kladně otázku, zda pro dohody a soudní rozhodnutí o majetko-právních nárocích vzcházejících z poměrů rodinných platí klausule rebus sic stantibus. Komise původně zamýšlela dáti o věci zvláštní ustanovení, systematické umístění samostatného paragrafu působilo jí však potíže. Bylo proto nakonec rozhodnuto, aby tato zásada vyjádřena byla při onom předpisu, v němž poprvé v souvislosti předpisů rodinného práva

mluví se o dohodě nebo soudním rozhodnutí o majetko-právních poměrech. Takovým předpisem je právě ustanovení § (49) o dohodě při dobrovolném rozvodu. Při všeobecné stylisaci nového ustanovení mohlo pak být na jiných místech rodinného práva upuštěno od zmínky o klausule rebus sic stantibus a nebylo proto také třeba přejímatí na př. ustanovení druhé věty § 19 zákona č. 320/1919 Sb. z. a n.

K § (51):

Důvody, ze kterých bylo možno žalovati na rozvod, byly v § 109 obč. zák. uvedeny (na rozdíl od § 115) demonstrativně; výpočet sám byl širší, než obsah § 115. Přihlížeje k předpisu § 104 zák. čl. XXXI/1894 uh. a v úvaze, že důvody rozluky podle dnešního práva samy sebou jsou dosti široké, navrhuje komise, aby na nedobrovolný rozvod bylo možno žalovati jen z důvodů rozluky. Změna, jež provedena na § 13 zákona č. 320/1919 (srov. níže u § 53), usnadnila navrhované řešení tím, že zdůrazňuje jako hlavní důvod rozluky rozvrat manželství. Povahy věci vylučuje ovšem, aby se použilo též rozlukového důvodu nepřekonatelného odporu. Důvod ten vyžaduje souhlasu obou manželů a, je-li tu takový souhlas, mohou strany provést rozvod dobrovolný. Předpisy o promlčení žaloby na rozlukou platí též pro žalobu na rozvod.

Komise nepřijala však návrhu, aby rozvod vůbec byl pouze přechodným stadiem, které by po jisté době k žádosti kteréhokoliv z manželů končilo rozlukou (srov. § 107 zák. čl. XXXI z r. 1894); nezdálo se vhodným rozluky ještě usnadňovati.

Ježto ustanovení § 107 obč. zák. o povinných třech smírčích pokusech ve sporech o nedobrovolný rozvod bylo zrušeno čl. V., č. 2., zákona z 1. dubna 1921, č. 161 Sb. z. a n. a závěrečná jeho věta vedle odst. 2. § (41) je zbytečnou, nezbyvá z § 107 obč. zák. prakticky ničeho.

§ 108 obč. zák., jenž obsahuje pouhý odkaz na další předpisy, se jako zbytečný vypouští.

K § (52):

§ 110 obč. zák. doplněn druhou větou, jež řeší spor, jaký význam má opětné spojení rozloučených manželů, jež soudu nezbylo oznámeno. Při striktním výkladu § 110 slušelo by zastávati, že takovým spojením účinky rozvodu nepomijejí: manželů nemohl by býti na př. přiznán nárok na výživu z pozůstalosti podle § 796 obč. zák., třeba obnovené manželské společenství potrvalo až do smrti druhého manžela. Stanoveno proto, že trvalé spojení manželů ruší účinky rozvodu stejně jako oznámení soudu. Pouhá přechodná obnova spoluzití, pouhá zkouška, zda obnova jest možna, nemůže mít podobných účinků. Nové ustanovení umístěno v § (52) jako druhá věta prvního odstavce, aby bylo vyjádřeno, že ustanovení odst. 2. (o nutnosti nového rozvodu) platí i pro manželů, kteří svého spojení soudu neoznámili.

K § (53):

Na předpisu § 13 zákona č. 320/1919 provedeny některé důležité změny.

Rozluka připuštěna zásadně, nastal-li rozvrat manželství. Důvod uvedený pod lit. h) citovaného § 13 byl tak uznán za všeobecný důvod rozluky. (K tomu sluší srovnati článek Horákův »Rozlukový zákon po roce praxe« v Právniku, 1920 a Svobodův »Nepřekonatelný odpor a rozvrat manželství« ve Sborníku 1922, Pocta Heyrovského.) Jednotlivé případy vypočtené v odst. 2. návrhu sluší ex lege považovati za případy rozvratu; netřeba proto při nich zjišťovati zvláště, že skutečně další manželské spoluzití je nemožné.

Nová úprava vyzdvihuje myšlenku, která jako červená nit vine se zákonem č. 320 z r. 1919, že totiž onen manžel, jehož vinou znemožněno jest manželské spoluzití, nemá práva žalovati na rozlukou. Poslední věta odst. 1., že rozlukou nelze povolití k žalobě manžela, jenž na rozvratu je převážně vinen, vztahuje se na všechny případy vypočtené v odst. 2. Zamítnouti bude proto na př. žalobu na rozlukou pro těžké ubližování a urážky,

prokáže-li se, že chování žalobcovo dohnalo druhého manžela až k podobným činům a že tak vlastně na žalobci leží převážná vina na rozvratu manželství.

K jednotlivým bodům odst. 2. bylo by zvláště poznamenati:

K lit. a) a b):

Výslovně vytčeno, že manžel, kterého stihá spoluvina na cizoložství nebo trestném činu druhého manžela, nemá míti práva, aby žaloval na rozluky. Již ze souvislosti s odst. 1. vyplývá, že i tu předem nutno zkoumati, který z manželů je na rozvratu převážně vinen; nemusí to býti vždy manžel, jenž se cizoložství nebo trestného činu dopustil. Zjišťovati, na které straně je převážná vina, je ovšem značně obtížno a proto rozhodnutí má býti usnadněno předpisem, že cizoložství samo nebo jiný trestný čin neznamena převážnou vinu na rozvratu manželství, jakmile lze prokázati, že druhá strana s ním souhlasila nebo jakýmkoliv způsobem při něm spolupůsobila. Nejde tu o spoluvinu nebo účastenství ve smyslu trestního práva, nýbrž o jakoukoliv formu spolupůsobení v trestném činu druhého manžela, tedy na př. návod, pomáhání psychické a fysické, podíl na zisku a pod.

K lit. b) zvláště:

Podle zákona č. 320/1919 bylo důvodem rozluky, že manžel byl právoplatně odsouzen do žaláře nejméně na tři léta nebo na dobu kratší, avšak pro trestný čin vyšlý z pohnutek nebo spáchaný za okolností svědčících o zvrhlé povaze. Komise nemohla se připojiti k názoru, podle něhož zákon připouští při trestech delších tří let rozluky z toho důvodu, že trest takový ruší na dobu příliš dlouhou manželské spolužití, a který proto tvrdí, že důvod ten dán je teprve nastoupením trestu. Po jejím soudu je důvodem § 13 lit. b) diffamující účinek odsouzení k žaláři více než tříletému, jak tomu nasvědčují další slova uvedeného předpisu. Zákon patrně prostě předpokládá, že osoba, odsouzená k žaláři více než tříletému, jest kvality morálně pochybné, že nelze na dru-

hém manželu požadovati, aby s ní setrval ve společenství manželském. Důvodem rozluky je právě odsouzení a nikoliv nastoupení trestu a možno tudíž na rozluky žalovati i tehdy, když odsouzený trestu nenastoupí (na příklad podle § 398 tr. ř. pro nemoc), nebo se mu dodatečně promine trest cestou milosti.

Doslov zákona neodpovídá ovšem myšlence shora rozvinuté. Rozlišení mezi trestnými činy diffamujícími a těmi, které podobného účinku nemají, jest ustanovením o tom, že při trestech delších tří let rozhoduje pouze délka trestu, opuštěno. Nezdá se však spravedlivým, aby na př. proti sobě odsouzené na dobu delší tří let pro trestný čin politického rázu, tedy pro čin, který není zneuctující povahy, mohlo býti žalováno na rozluky. Rozhodnou má býti vždy pouze mravní kvalita strany, jak na ni lze souditi z činu, pro který bylo odsouzení vysloveno. Na příště má býti důvodem rozluky pouze odsouzení pro čin spáchaný z pohnutek nízkých a nečestných (srov. § 3 zákona z 31. ledna 1919, č. 75 Sb. z. a n., čl. I. zákona z 15. května 1919, č. 263 Sb. z. a n., a § 2 zákona ze 17. října 1919, č. 562 Sb. z. a n.) nebo — jak z původního textu převzato — za okolností svědčících o zvrhlé povaze.

Ustanovení pod literou c), d), f) a g) zůstala nezměněna. Pod lit. e) dodáno, že jen opětovné těžké urážky jsou důvodem rozluky, nikoliv urážky lehké a málo významné, třeba opakované.

K odst. 3 § (50):

Ustanovení § 13 lit. i) zákona č. 320 z r. 1919 tvoří samostatný odstavec. Důvod nepřekonatelného odporu liší se podstatně od ostatních důvodů rozluky tím, že vyžaduje souhlasu obou manželů. I při nepřekonatelném odporu jde vlastně o rozvrat manželství, o stav objektivně (třebas zpravidla pouze nepřímými důkazy) zjištitelný. Zjištění je ovšem v praxi velmi obtížné a právě proto zákon, aby zabránil rozlukám svévolným a nemorálním, povoluje pro nepřekonatelný odpor rozluky

jedině tehdy, když i druhý manžel s ní souhlasí. Požadavek ten je diktován snahou chrániti manželství proti straně, která k druhému manželu chová sice odpor zne-možňující pravidelné manželské spolužití, jenž však pramení z důvodů nezasluhujících ohledu. Komise nepřijala proto podnětu, aby při nepřekonatelném odporu nebylo třeba souhlasu druhého manžela, ale také úplné vypuštění tohoto důvodu rozluky, jež s některých stran bylo navrhováno, zdálo se jí příliš závažnou změnou oproti dosavadnímu stavu.

Ponecháno též ustanovení, že při nepřekonatelném odporu může býti předem uznáno pouze na rozvod manželství. Nepřiját však návrh, aby tato úprava platila pro všechny ostatní důvody rozluky. Právě proto, že průkaz nepřekonatelného odporu je tak obtížný, je pochopitelné, že zákon připouští v případech pochybnějších, aby se uznalo předem pouze na rozvod, a teprve, když ani po stanovené lhůtě neukáže se možnost dalšího manželského spolužití, povoluje, aby vyslovena byla rozluka. Ostatní důvody rozluky jsou skutečností snadno prokazatelné a jsou-li v konkrétním případě skutečně zjištěny, musí soud žalobě vyhověti.

Ustanovení posledního odstavce § 13 citovaného zákona má býti pojata do zvláštního zákona o řízení manželském, nebo prozatím aspoň do zákona uvozovacího.

V důsledku nového § (18) zaveden v odst. 4. nový důvod rozluky. Podmínkou rozluky je tu, že prohlášení za mrtva bylo formálně zrušeno. Nestačilo by tudíž, kdyby se pouze objevilo, že nezvěstný žije, nikdo z oprávněných, jmenovitě ani nezvěstný sám, nezažádali by však, aby prohlášení za mrtva bylo zrušeno. Komise soudí, že takové jednání zřejmě ukazuje, že nezvěstný nemá zájmu na tom, aby obnovil původní sňatek; schází tedy hlavní motiv, pro který rozluka má býti povolena. Také pro počítání promlčecí lhůty podle posledního odstavce následujícího § je tak získán pevný počátek. Na rozluku může žalovati pouze ten z manželů, jenž byl při uzavření sňatku bona fide. Praktickou

bude rozluka vlastně jen v případech, že i druhá strana jest bona fide. Jinak mohl by nevinný uplatňovati též neplatnost manželství. Právo žalovati na rozluku nepřísluší pouze manželu pozůstalému; i druhé straně nemůže býti lhostejno, objeví-li se, že k sňatku došlo za nesprávných předpokladů a má míti též možnost volby, zda po poznání pravé situace chce setrvati v manželském společenství, či nikoliv.

I tento důvod rozluky jest vlastně jedním z případů rozvratu manželství podobného druhu, jako jsou případy v odstavci druhém vypočtené a jen ze stylistických důvodů nebyl též do tohoto odstavce zařazen.

K § (54):

§ 14 cit. zák. doplněn byl v lit. b) předpisem, že právo žalobní z důvodu odst. 2. § (53) lit. e) se promlčuje ve lhůtě jednoho roku. Že zákon č. 320/1919 tu zvláštního promlčení nestanovil, stalo se patrně přehlédnutím. Odst. 2. přizpůsobuje lit. c) dosavadního § 14 cit. zák. novému textu § (44), odst. 1.

Žaloba na rozluku z důvodů posledního odstavce předchozího § promlčuje se ve zvláštní lhůtě šestiměsíční. Komise soudí, že v tomto výjimečném případě nemá trvati dlouho nejistota, zda strany sáhnou k rozluce. Pro vážné rozhodnutí je tato lhůta (k níž vlastně přičísti nutno dobu, jež uplynula ode dne, kdy se zjistilo, že nezvěstný žije, až do právoplatnosti rozhodnutí, jímž se zrušuje prohlášení za mrtva) jistě dostatečná.

V třetím odstavci provedena změna tím, že vypuštěna zmínka o žádosti za rozvod. Zákon má tu zřejmě na mysli žádost o povolení dobrovolného rozvodu. Avšak mezi takovouto žádostí a důvodem rozluky nemusí býti vůbec souvislosti, jež by odůvodňovala přerušení promlčecí lhůty, naopak lze spatřovati v tom, že strana se spokojí s dobrovolným rozvodem, ač by mohla žalovati na rozvod nebo rozluku, jakési prominutí.

Ježto vyskytly se pochybnosti o výkladu slov »bude-li v řízení náležitě postupováno« (srov. cit. tisk č.

2672 z r. 1920 a návrh posl. Purkyňové a soudr., č. t. 2555 z r. 1921), výslovně vytčeno, že povinnost tuto musí splniti žalobce.

K § (55): Z ustanovení § 15 citovaného zákona vypuštěna slova »soudně« a »soudního« proto, aby se předešlo pochybnostem, zda lze použití uvedeného předpisu i při rozvodu dobrovolném. Komise přeje si, aby tato otázka mohla býti zodpověděna kladně. Motivem § 15 je přesvědčení, že lze důvodně počítati s nepřekonatelným odporem, jestliže rozvedení manželé neobnoví manželského spoluzití. Tu pak je nerozhodno, zda jde o rozvod dobrovolný či nedobrovolný. Co sluší rozuměti obnovením manželského spoluzití, stanoví § (52); připojena proto jeho citace.

Závěrečná věta § 15 cit. zák., která má povahu přechodního ustanovení, se vypouští.

Ustanovení § 16 zákona č. 320/1919 nepojato do občanského zákoníka, nýbrž bude umístěno v zákoně uvozovacím. Zvláštní předpis o manželstvích rozvedených před účinností zákona nemá býti recipován, čímž bude vyhověno též návrhu č. t. 2555 z r. 1921, jenž se dožaduje aspoň škrtnutí závěrečné věty odst. 2. lit. a).

§ 17 cit. zák. se vypouští. I tento předpis byl míněn především jako ustanovení přechodní, jež mělo umožniti osobám rozvedeným před účinností citovaného zákona, aby dosáhly rychle rozluky, pokud tu byly její podmínky. Ježto podle návrhu důvody rozvodu a rozluky se kryjí, má strana, je-li dána skutková podstata některého z připuštěných důvodů, zcela na vůli, aby žalovala buď na rozvod, buď na rozlukou. Žaluje-li na rozvod, není příčiny usnadňovati jí zvláště, aby zase provedla změnu rozvodu na rozlukou. Sloužit tento předpis začasť k obcházení předpisů o řízení manželském. Strany dohodnou se, že v řízení o rozvod žalovaný dá se odsouditi pro zmeškání, a po takovém rozsudku žádají pak za rozlukou. Judikatura povoluje v takovém případě rozlukou podle kontumačního rozsudku, který by jinak v řízení o roz-

luku manželství nebyl přípustný. Komise pokládá za vhodné, aby takovýto postup byl nadále znemožněn.

K § (56):

Oproti § 18 zákona č. 320/1919 provedena změna, podobně jako v § (55), škrtnutím slov »soudně« a »soudního« a doplněním citace § (52). Nepřijat podnět, aby podle tohoto ustanovení mohl žalovati na rozlukou manželství pouze ten manžel, jenž nebyl v předchozím sporu uznán vinným. Komise je toho názoru, že nepřekonatelný odpor jest skutečnost sui generis, jež může vzniknouti mezi manžely nejen během rozvodu, nýbrž i po něm a nemusí přímo souviseti s důvodem, pro nějž bylo na rozvod žalováno, nebo pro nějž se manželé rozešli dobrovolně. Strana nevinná je ostatně chráněna dostatečně tím, že rozluky nelze povolití bez jejího souhlasu.

§ 19 cit. zák. se vypouští. Ustanovení o tom, jaký vliv má rozluká na majetkové poměry mezi manžely, sluší hledati mezi předpisy majetkového práva manželského. § 19 omezoval vlastně platnost těchto předpisů, zachováva je ujednání nebo rozhodnutí, k nimž došlo při předchozím rozvodu, i pro dobu po rozluce. Ale při rozvodu strany nepočítají třeba s úplným zrušením manželského svazku, jež dodatečně rozlukou nastane, a proto dispocice, které učiní při rozvodu, sotva se budou hoditi na situaci, jež vznikne rozlukou. Chtějí-li strany i po rozluce zachovati dřívější ujednání a rozhodnutí, mohou tak učiniti smlouvou. [Srov. též pozn. k § (49) návrhu.]

K § (57):

Nově navržený paragraf zodpovídá otázku, jaké jméno přísluší po rozluce manželce. Občanský zákoník neměl v tom směru žádného ustanovení a bylo panujícím míněním zastáváno, že — hledíc k imperativnímu předpisu § 92 — podrží manželka i po rozluce jméno manželovo. Názor, který dovozoval z § 1266 obč. zák., že soudce může manželce naříditi nebo povolití, aby přijala své dřívější jméno, zastávaný Em. Adlerem a Kafkou (srov. Krasnopolski-Kafka, I. c., str. 142), nedošel uznání.

Úprava tato prakticky nevyhovovala. Obě strany mohou mít podle okolností zájem na tom, aby manželka nemusila nebo nesměla dále nésti jméno muže, od něhož je rozloučena.

Ze vzorů, jež pro řešení poskytovala cizí zákonodárství (srov. § 94 zák. čl. XXXI/1894 uh., čl. 149 švýc. obč. zák., § 1577 něm. obč. zák.) vybrala komise předpis bývalého uherského práva, vyhovující jednak tím, že o tomto právu manželčině bude rozhodnuto hned v řízení o rozluce, jednak poměrnou jednoduchostí, jež však přece vystříhá se jednostrannosti práva švýcarského.

K §§ (58) a (59):

§ 118 obč. zák. a § 22 zákona č. 320/1919 upraveny pod společnou marginální rubrikou tak, aby se vztahovaly též na nový sňatek osob, jichž manželství prohlášeno bylo neplatným.

K § (60):

§§ 120 a 121 obč. zák. sloučeny v jediné ustanovení.

Zápověď manželství vyslovená v § 120 obč. zák. byla ponechána, promínutí její přičteno politickému úřadu prvé stolice.

Pokud jde o sankci tohoto předpisu (§ 121 obč. zák.), rozhodla se komise, že nedodržení jeho nemá mít pro ženu za následek soukromoprávní újmy. Vždyť úprava taková nepostihuje jen ženu, nýbrž třeba i pohrobka. I když žena vůbec není těhotnou, není příčiny stíhati ji nepříznivými důsledky na poli soukromoprávním. Správně je, aby oba manželé byli přiměřeně potrestáni a aby muž byl zbaven práva žalovati na neplatnost manželství z důvodu vysloveného dříve v § 58 obč. zák. Ježto tento paragraf novým textováním předpisu o omylu odpadl, je třeba obsah jeho výslovně uvést v odst. 2. navrženého paragrafu.

Poslední věta § 121 je vypuštěna. Podle dosavadního práva bylo možno, že dítěti svědčí domněnka manželského zplození z obou manželů. V takovém případě kurator dítěti stanovený mohl voliti mezi oběma otci. Ko-

mise však pokládá za správnější recipovati v kapitole o dětech manželských předpis § 1600 něm. obč. zákoníka.

Další ustanovení občanského zákoníka (§§ 122—136) odpadají.

K předpisům §§ (61) a násl. o smlouvách svatebních:

Předpisy kapitoly o smlouvách svatebních doporučuje se, jak již výše pověděno, přemístiti hned za ustanovení práva manželského.

Obsahově má doznati tato kapitola podstatnější změny ve dvojím směru: Především byla ustanovení t. zv. zákonného manželského práva majetkového (§§ 1237 až 1239) hned přeřaděna do oddílu o účincích platného manželství; nenáleží rozhodně mezi předpisy o svatebních smlouvách, neboť mají místo právě tehdy, když k zvláštní dohodě mezi stranami nedojde, kdežto k novému § (37) se přiřadují zcela vhodně. Dále se navrhuje, aby též ustanovení §§ 1249—1254 byla z této souvislosti vypuštěna a zařaděna do oddílu o právu dědickém, kam systematicky náleží. V tomto směru rozchází se návrh komise s usnesením komise pro právo dědické, jež § 602 ponechala jeho dosavadní text, odkazující na příslušná ustanovení kapitoly o smlouvách svatebních (srov. Svoboda, příloha k Českému právu 1921, str. 28). Rozhodnutí této otázky zůstává superrevisní komisi; prozatím byly §§ 1249—1254 obč. zák. uvedeny v dodatku.

Původním úmyslem komise bylo předpisy majetkového práva manželského úplně přepracovati a rozříditi ve tři skupiny: 1. subsidiární předpisy zákonné, jež platí, není-li zvláštní dohody stran; 2. smluvní modifikace zákonného majetkového práva; 3. smluvní systémy manželského práva majetkového. V oddílu třetím pomýšleno především na podrobnou úpravu jednotlivých typů manželského společenství statků. Komisi tanula tu na mysl úprava občanských zákoníků švýcarského a německého, ale bližší zkoumání této otázky vedlo k přesvědčení, že praktická potřeba naprosto nevyžaduje změn tak podstatných. Celý vývoj majetkového práva manželského v našich zemích bral se jiným směrem než ve státech

sousedních. System odděleného jmění obou manželů je aspoň v zemích bývalého rakouského práva tak vžit, že smluvní modifikace nebývají tak časté, aby bylo třeba dávat pro ně zvláštní předpisy, jichž — s výjimkou několika předpisů o t. zv. společenství na případ smrti, o němž srov. níže u § (76) — nebylo ani v občanském zákoníku. Předpisy, jichž úprava byla by prací nadmíru obtížnou, zůstaly by po většině na papíře. Anketa provedená mezi notářskými komorami v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, potvrdila celkem předpoklady, z nichž komise vycházela, a ukázala, že všeobecně se nějaká speciální potřeba původně zamýšlené podrobné úpravy naléhavě nepocituje. Jinak zůstává ráz kapitoly o smlouvách svatebních (s výjimkami shora naznačenými) nezměněn, jedině ustanovení přežila a u nás nepraktická se vypouštějí.

K § (61) a násl.:

V § 1217 obč. zák. zůstává dosavadní definice svatebních smluv, příkladný výpočet ovšem přizpůsoben změnám v dalším provedeném. Zvláštní předpis o formě svatebních smluv nezdál se většině komise nutným, neboť přeje si zachovati v uvozovacím zákoně v plném rozsahu v platnosti, resp. na Slovensko a Podkarpatskou Rus rozšířiti, zákon ze dne 25. července 1871, č. 76 ř. z. o tom, ku kterým právním jednáním jest zapotřebí notářského spisu.

K §§ (62) a (63):

§ 1218 obč. zák. zůstává beze změny, podobně i prvá věta § 1219, u níž pouze závěr všeobecněji stylisován. Věta druhá § 1219 jako samozřejmá se vypouští. V obou ustanoveních, jakož i v § 1220, mluví se souběžně o manželce a nevěstě, kdežto obč. zákon, zcela bez vnitřního důvodu, v § 1218 mluvil pouze o manželce, v §§ 1219 a 1220 pouze o nevěstě.

K § (64):

V § 1220 pokusila se komise terminologicky odlišovati od věna nárok ženy (dcery nebo vnučky) oproti rodičům

(dědovi a bábě) na poskytnutí majetku, z něhož by se věno zřídilo; tento nárok je tu, i když věno v technickém slova smyslu se nezřídí. Komise užívá tu názvu »přínos«, jenž odpovídá starým pramenům a i v lidu je vžit. V odst. 2. § 1220 opraveno pochybení I. dílčí novely, jež, přisoudivši nemanželské dceři právní postavení manželského descendentu oproti matčiny ascendentům, opomenula této změně přizpůsobiti též uvedené ustanovení § 1220, takže v praxi vznikaly často pochybnosti (srov. Krainz-Pfaff-Ehrenzweig l. c., str. 226 a 227, pozn. 45.).

K §§ (65)—(68):

§§ 1221—1224 obč. zák. zůstávají celkem beze změny. Ustanovení § 1222 omezuje se však jen na poměr dcery k rodičům. Děd a bába nejsou oprávněni rozhodovati o manželství své vnučky a nelze proto k okolnosti, že k sňatku došlo bez jejich vědomí nebo proti jejich vůli, připínati tak závažné důsledky. Totéž může ovšem platiti o matce: ale poměr matky k dceři jistě zasluhuje větší ochrany než poměr příbuzných o celou generaci si vzdálených. Pro uvozovací zákon zamýšlí komise navrhnouti ustanovení, že nárok zmíněný v § (65) uplatňuje neprovdaná dcera nebo vnučka řízením nesporným, kdežto provdaná může dle své vůle nastoupiti též žalobou.

K § (69):

V § 1225 obč. zák. vypuštěno ustanovení, že manžel může požadovati věno jedině, bylo-li mu slíbeno před sňatkem. Manžel ovšem může žádati věno jedině na základě smlouvy svatební; ale slíbí-li se mu věno, třebas po uzavření sňatku, je takový slib, za šetření předepsaných obřadností, platným zřízením věna ve smyslu § 1218 (srov. Krainz-Pfaff-Ehrenzweig l. c., str. 121.).

Ustanovení § 1226 má podle názoru v komisi převládnuvšího býti umístěno v uvozovacím zákoně; obsahově bude přizpůsobeno § 1, lit. c) zákona ze dne 25. července 1871, č. 76. ř. z. a § 55 konk. řádu.

K §§ (70) a (71):

V § 1227 obč. zák. nahraňuje se v doslovu »vše, co lze zciziti a čeho lze užívatí« spojka »a« disjunktivním »nebo«, aby jako věno bylo možno poskytnouti ve zvláštních případech též práva nezcizitelná (pomýšleno tu na př. na služebnost bytu).

§ 1228 obč. zák. zůstává beze změny.

K § (72):

Pro případ, že manželka zemře dříve, než manžel, má věno, odchýlně od dosavadního § 1229, připadnouti hned po její smrti jejím dědicům. Ježto manželské společenství je zrušeno a odpadl účel, pro který věno bylo zřízeno, není důvodů, aby věno zůstávalo manželovi až do jeho smrti. Jsou-li dědici manželčinými společné děti manželů, platí §§ (94) a (95).

K §§ (73) a (74):

§§ 1230 a 1231 obč. zák. zůstávají nezměněny.

K § (75):

Ustanovení § 1245 obč. zák. přiřazuje se hned k ustanovení o věně a obvěnění. Obsahově bylo potud pozměněno, že právo žádati zajištění věna přiznáno výslovně i manželce; všeobecně však připouští se jen v případech, kdy hrozí nebezpečí. Že ten, kdo věno dává, může si ve smlouvě hned vyhraditi jeho zajištění, je přirozeno a nepotřebuje zvláštního připuštění. Zmínka o platu vdovském odpadá, neboť příslušné předpisy se vůbec vypouštějí.

K § (76):

Obsah § 1233 obč. zák. dán je názorem, v komisi převládnuvším, o němž se stala zmínka v úvodě. Výpočet jednotlivých typů společenství statků mezi manžely jest jen příkladný, ale patrně vystihuje všechny případy u nás obvyklé. V uvozovacím zákoně bude ovšem nutno pamatovati na to, že na Slovensku a v Podkarpatské Rusi jest mezi manžely pravidlem společenství »nadobudnutého«

majetku; nemohla-li se komise přikloniti k názoru, aby tato zásada přijata byla pro celý stát (neboť to by, jak shora podotčeno, naprosto zvracelo právní vývoj v zemích bývalého rakouského práva a bylo by změnou podstatnější než v rámci všeobecných směrnic pracovních lze provésti), nechce přece zasahovati do posavadního stavu na Slovensku a v Podkarpatské Rusi nijak nešetrou rukou a navrhuje, aby v uvozovacím zákoně se ustanovilo, že pro manželství před platností nového zákonníka uzavřená platí na uvedeném území, nedohodnou-li se strany jinak, právo dosavadní.

Nově připojený 2. odst. § (76) upravuje zvláště smlouvu, kterou manželka odevzdává muži správu svého jmění. Smlouvou takovou vlastně zakládají se tatáž práva, jaká platí — není-li zvláštní dohody a neodporuje-li manželka — podle zákona (§§ 1238 a 1239 obč. zák.). Komise je toho přesvědčena, že nutno proto pro takovou smlouvu, jež v praxi není neobvyklá, dáti některá výjimečná ustanovení, jež platí pro správu manželčina jmění podle zákona. I když je tu zvláštní smlouva, jde přece jen o důsledek manželského spoluzití, založeného na vzájemné důvěře: muž není proto zásadně povinen klásti počet ze své správy, kdežto zase žena může ji z důležitých důvodů muži soudně odníti (jak ostatně platilo již podle dosavadního § 1241). Také uvalení konkursu má na takovou správu obdobné účinky, jako na správu podle §§ 1238 a 1239 (srov. níže u § (78) a (79)).

Většina komise (proti hlasu člena komise notáře Dra Černého) nepokládala za nutno zvláště se zmiňovati v § (76) o tom, že manželka může smlouvou poskytnouti muži též požívání svého jmění. Podle doslovu § (76), odst. 1., není smlouva taková vyloučena, ale pro zvláštní její úpravu není praktických důvodů. Dosavadní § 1240 sice výslovně dal o této smlouvě zvláštní ustanovení, ale případ, jehož se toto ustanovení dotýká, je jistě casus rarissimus, pro nějž netřeba § 1240 v zákoně zachovávat.

Podrobnosti úpravy majetkového společenství ponechávají se stranám, jež smlouvu uzavírají. Ježto o jed-

notlivých typech tohoto společenství nemá býti zvláštních zákonných předpisů, usnesla se většina komise (proti hlasu člena notáře Dra Černého) na tom, že také §§ 1234—1236 mají býti vypuštěny. T. zv. společenství na případ smrti (o právním vývoji, jenž vedl k této specialitě rakouského zákonodárství, srov. Kafka, Die eheliche Gütergemeinschaft auf den Todesfall nach oester. Recht) v praxi se v mnohých částech našich zemí vůbec nevyskytuje, jinde přichází celkem jen zřídka. Bylo by jisté nedůsledno, kdyby zákoník, jenž nebude míti zvláštních předpisů o obvyklejších typech majetkového společenství, dotýkal se případu v praxi právě skoro nejvzácnějšího. Ostatně i ony hlasy, jež navrhovaly, aby úprava společenství na případ smrti zůstala zachována (v tom smyslu vyjádřily se notářské komory v Praze, Olomouci a Opavě), žádaly, aby odstraněna byla aspoň presumpce vyslovená v první větě § 1234 a celý § 1236, ačkoli právě toto ustanovení, třebaš jeho výklad působil nemalé obtíže (srov. Kafka l. c.), nejspíše ještě mělo pro strany jakýsi význam.

Z těchto důvodů je většina komise přesvědčena, že, vypustí-li se §§ 1234—1236, nevznikne v zákoníku zratelná mezerá.

Ustanovení §§ 1237—1239 zařazují se do oddílu o účinných platného manželství.

§ 1240 se zcela vypouští z důvodů uvedených výše u § (76), odst. 2.

Z § 1241 převzata úprava smlouvy, již manželka odevzdává muži správu svého jmění, již do § (76), odst. 2. Ostatní obsah se vypouští. S předpisem, že muž je oprávněn učiniti přítrž nepořádnému hospodaření manželčinu, si ani teorie ani praxe nevěděly dobře rady, a že manžel může druhého, jsou-li tu zákonné podmínky, dáti prohlásiti za marnotratníka, netřeba v této souvislosti zvláště zdůrazňovati.

Stejně vypouštějí se §§ 1242—1244 obč. zák. Úmluva o platu vdovském není u nás obvyklá. Zaopatření vdovy

po smrti manželově bude v novém zákoníku upraveno § 766, který po návrhu komise pro právo dědické (srov. Svoboda, příloha k Českému právu, 1921, str. 64/65) přiznává vdově nepominutelný nárok na poživací právo k polovině pozůstalosti, v každém případě na slušné zaopatření z užitků pozůstalosti, pokud se jí ho jinak nedostává. Komise přenechává superrevisi, aby rozhodla, na kolik by se měly snad vedle tohoto práva zachovati vdově ještě nároky podle dosavadního § 1243.

§ 1246, který obsahuje jen poukaz na obecné předpisy o darování a jest vysvětlitelný v občanském zákoníku pouze historicky jako odmítnutí názorů římského a obecného práva o zvláštním postavení darování mezi manžely, se zcela vypouští.

Podobně vypouští se § 1247 věta prvá. Domněnka tu stanovená byla jakýmsi korektivem domněnky vyjádřené v poslední větě § 1237 a, když toto ustanovení bylo vypuštěno, není jí již tolik zapotřebí. Ostatně právě tam, kde by mohly vzniknouti pochybnosti, ukazuje se tato domněnka často přímo nesprávnou: na př. při t. zv. rodinných špercích zajisté jest pravidlem pouhé zapůjčení, nikoli darování.

Ustanovení druhé věty § 1247 převzato do § (4).

§ 1248 odpadá z důvodů, jež uvedla komise pro právo dědické (srov. Svoboda, l. c. str. 22. § 583).

O §§ 1249—1254 srov. dodatek.

Předpisy o smlouvě advitalitní (§§ 1255—1258 obč. zák.) se vůbec vypouštějí. Celý tento právní ústav, vzniklý na půdě polského práva a upravený v občanském zákoníku jedině z ohledu na Halič, je v našich zemích vůbec nepraktický.

Stejně se vypouští § 1259, pouhý přežitek někdejších názorů o unio prolium.

K §§ (77) a násl.:

Ustanovení §§ 1260—1266 obč. zák. přeskupena; zdá se systematicky správnějším pojednati nejprve o vlivu

neplatnosti manželství, pak o vlivu konkursu, rozvodu dobrovolného a nedobrovolného a konečně rozluky.

K § (77):

Předpis § 1265 zůstává beze změny. Jen obrat »zerfallen die Ehepakte« překládá se přesně »jsou svatební smlouvy od počátku neplatny« a pokud jde o náhradu škody, přímo se poukazuje na obecné předpisy.

K § (78) a (79):

§§ 1260 a 1261 doplňují se výslovným ustanovením o vlivu konkursu (ať na jmění manželovo, ať na jmění manželčino) na správu jmění manželčina podle § (39) a (40) nebo podle odst. 2. § (76). V podstatě uzákoňují se tu pouze názory dosavadní teorie (srov. m. j. Krainz-Pfaff, Ehrenzweig I. c. str. 154, Bartsch-Pollak Kommentar zur Konkursordnung, I. str. 209, II. str. 393). Jedině, skončí-li konkurs na jmění manželčino aktivně, není příčina, proč by manžel neujal se opětně správy zbývajících jmění podle §§ (39) a (40). Smlouva zřízená podle § (76), odst. 2., se zrušuje vůbec, neboť majetkové poměry manželčiny se konkursem změní tak podstatně, že nebylo by jisté případným, aby smlouva odpovídající dřívějším poměrům byla zachovávána v platnosti.

Ustanovení § 1262 se vypouští, neboť zákoník nemá o společenství statků mezi manžely vůbec podrobnějších předpisů. Jaký bude vliv konkursu na majetkové společenství, bude posoudit podle obsahu smlouvy, případně podle analogie předpisů o vlivu konkursu na příbuzné společenské poměry.

K § (80):

Zásada § 1263 obč. zák., jež odpovídá povaze dobrovolného rozvodu i ustanovení § (49), zachovává se v platnosti. Vypouští se však ustanovení, že dohoda má se vždy státi současně. Již v § (49) je vyjádřeno, že před dobrovolným rozvodem mají se strany dohodnouti o všech majetkových poměrech; potvrdí-li strany, že se dohodly, a povolí-li soud rozvod, ač ve skutečnosti otáz-

ka svatebních smluv nebyla dohodou vyřešena, zůstávají svatební smlouvy v platnosti. Proto klade nový text důraz na to, že dohody je třeba, mají-li se svatební smlouvy zrušiti nebo změnit. Chtějí-li strany ponechati je v platnosti, není zvláštní dohody zapotřebí.

K § (81):

Zásada vyslovená v § 1264, věta 1., se zachovává v platnosti; vypouští se jedině samozřejmý pokyn soudu, že se má vždy pokusiti o smír mezi manžely. K uvarování pochybností výslovně výtčeno, že nárok na zrušení svatebních smluv lze uplatňovati jedině samostatnou žalobou.

V případech, že jen jedna strana byla vinna rozvodem, kdežto druhá byla nevinná, mohla podle občanského zákoníka nevinná strana žádati buď, aby se smlouvy svatební zachovaly v platnosti nebo zrušily, nebo aby se jí podle okolností dostalo přiměřeného výživného. Ježto podle dosavadního práva byl pouze manžel povinen poskytovati výživu manželce, přiznávalo se právo podle § 1264 i f. jedině nevinné manželce, nikoliv manželu nevinnému. Výklad slov »podle okolností« byl sporný: dovozovalo se z nich často, že alimentární nároky manželčiny jsou pouze subsidiárního rázu, t. j. že náleží manželce výživa jen potud, pokud není kryta tím, čeho se jí dostane podle svatebních smluv (srov. m. j. Krainz-Pfaff-Ehrenzweig I. c., str. 112, Krasnopolski-Kafka I. c., str. 211).

Komise ponechala nevinnému manželce, aby mohl žádati (opět žalobou), aby smlouvy svatební byly zrušeny; nepodá-li žaloby, zůstávají smlouvy v platnosti. Ani z dosavadní stylisace nebylo, pokud známo, nikdy vyvozováno, že by se i za zachování smluv v platnosti musilo zvláště žádati.

Pokud jde o další nároky, pokládá komise za nejsprávnější řešení, uloží-li se vinnému manželce, aby dal druhé straně plné zadostiučinění, t. j. aby nahradil i škodu, kterou by nevinný manžel utrpěl tím, že zrušením

manželského společenství zanikne alimentární povinnost druhé strany. Nové ustanovení přibližuje se takto předpisu dosavadního § 1266. Nerozhodno bude podle nového zákoníka, bude-li nevinnou stranou manžel nebo manželka, neboť i manžel má proti manželce podle § (36) subsidiární nárok na alimentaci. Při určení výše plného zadostiučinění nutno ovšem přihlížeti k tomu, čeho nevinný manžel nabyl podle zachovaných nebo zrušených svaatebních smluv; platila by tu tedy *compensatio lucri cum damno*. Při manželce by ovšem nerozhodovalo, má-li vlastní prostředky k výživě, či nikoliv.

K § (82):

Dosavadní § 1266 upravoval výslovně vliv rozluky na majetkové poměry manželů pro případy, kdy byla povolena rozluka pro nepřekonatelný odpor (t. j. když žádná strana není vinna rozlukou) a pro případy, kdy jedna strana byla bez viny na rozluce. Nerozhodnuty byly v zákoně případy, kdy vina stihá oba manžely; nauka i praxe používaly v tomto případě analogicky předpisu prvé věty § 1266, že svaatební smlouvy — nebylo-li nic jiného ujednáno — se zrušují.

Podle zákona ze dne 22. května 1919, č. 320 Sb. z. a n., a podle návrhu komise může ovšem býti rozluka povolena bez viny obou manželů nejen pro nepřekonatelný odpor, nýbrž i z důvodu naznačeného v § 13, 1. c. lit. g. (§ (53) návrhu, odst. 2., lit. g). Tu, stejně jako když oba manželé jsou rozlukou vinni, má platiti, co dosud stanovila prvá věta § 1266, t. j. svaatební smlouvy mají býti zrušeny. Ale ani tehdy, když jedna strana je rozlukou vinna, kdežto druhá je bez viny, nezůstávají svaatební smlouvy dále v platnosti, jedině že jest volno manželu bezvinnému, aby požadoval, co mu bylo vymíněno pro případ, že druhou stranu přežije. Formulována proto prvá věta nového paragrafu zcela všeobecně, kdežto v druhé větě upraveny nároky manžela, jenž je sám bez viny, proti manželu vinnému. O »plném zadostiučinění« platí i tu, co podotčeno výše u § (81). Třetí

věta § 1266 o společenství statků se vypouští, jako ostatní příbuzné předpisy dosavadního zákoníka; prakticky ovšem, nebude-li ve smlouvě o vlivu rozluky ničeho stanoveno, bude třeba otázku rozdělení statků posuzovati jako v případě smrti. Ustanovení o právech ze smlouvy dědické plynoucích se zachovává, kdežto poslední věta § 1266 (že rozloučený manžel nemá zákonného práva dědického) se vypouští jako samozřejmá.

K § (83):

Dvorský dekret ze dne 4. května 1841 č. 531 Sb. z. i. upravil alimentární nároky manželčiny pro případy, kdy byl povolen rozvod manželství z viny obou manželů. Naproti tomu neměla při rozluce, když obě strany byly vinny nebo obě nevinny, manželka alimentárního nároku ani v mezích cit. dvor. dekretu. Totéž platilo při rozvodu, když obě strany byly nevinny (§ 1264 obč. zák.); jen někdy se zastávalo, že nevinná manželka má nárok alimentární i tehdy, když manžel také jest bez viny (srov. na př. Krasnopolski-Kafka, 1. c., str. 121—122).

Navržená stylisace §§ (81) a (82) nezanechává pochybností, že nárok na plné zadostiučinění, t. j. i nárok na výživu, má při rozvodu nebo rozluce pouze strana nevinná proti straně vinné. V případech rozvodu nebo rozluky manželství, vyslovených bez viny obou nebo zase z viny obou manželů, nebylo by tudíž vůbec vzájemných nároků alimentárních. Takové řešení je snad teoreticky správné, neboť po zrušení manželského společenství lze alimentární nárok odůvodniti pouze ex titulo náhrady škody: prakticky by však nevyhovovalo a myšlenka vyjádřená v dvorském dekretu č. 531/1841 pro jeden z těchto případů (t. j. rozvod z viny obou manželů) odpovídá spíše skutečné potřebě. I když svazek manželský se rozvodem uvolní nebo rozlukou zcela zruší, mohou tu zvláštní poměry mezi manžely, okolnosti, za nichž k rozvodu nebo rozluce došlo, dostatečně odůvodniti, aby tomu z manželů, který sám není s to se živiti, dostalo se podpory od druhého manžela.

Vycházejíc z těchto úvah, formulovala komise nový paragraf sice na podkladě cit. dvor. dekretu č. 531/1841, zahrnuła jím však všechny případy výše naznačené. Změnou provedenou na § 92 obč. zák. (§ 36 návrhu) je odůvodněno, že nové ustanovení nerozlišuje mezi manželem a manželkou. Alimentační nárok jest pouze subsidiárního rázu, t. j. přísluší jen manželu, jenž sám nemůže se živiti, ať svou výdělečnou činností, ať z příjmů svého jmění, Má-li sice příjmy, avšak k výživě nedostatečné, může žádati jen jejich doplnění. Rozsah »slušné výživy« může býti ovšem u manžela rozvedeného nebo rozloučeného jiný, než u manžela žijícího v manželském společenství. Posouditi to a rozhodnouti, zda vůbec jsou tu okolnosti dostatečně odůvodňující přiznání nároku, vyhrazeno jest soudu. Jedině ustanovení, že lze nárok přiznati »von Fall zu Fall«, nebylo úmyslně převzato, neboť praxe je někdy mylně vykládala (srov. rozhodnutí nejvyššího soudu Gl. U. N. F. VIII. 3126).

K hlavě (II.):

§ 137 byl jako bezobsažný vypuštěn.

K § (84):

V § 138 obč. zák. přihlíženo k dvorskému dekretu ze dne 15. června 1835, č. 39 sb. z. j., podle něhož i zrušení manželského společenství rozvodem ruší po projití 300 dnů pro děti z rozvedené manželky zrozené domněnku manželského zplození. Ostatní obsah citovaného dvorského dekretu převzat byl do § (101).

K § (85):

Jak již uvedeno v poznámce k § (60), převzato bylo ustanovení § 1600 něm. obč. zák., aby pro pochybné případy, kdy domněnka otcovství svědčí dvěma mužům, bylo stanoveno pevné kritérium.

K §§ (86)—(91):

Dosavadní předpisy §§ 139—146 obč. zák. byly někud přeskupeny, na jich podstatě nebyly však pro-

vedeny závažnější změny. V prvé řadě vytčeny povinnosti rodičů pečovati o výživu, výchovu a zaopatření dětí; vypuštěna zmínka o vyučování v náboženství a jiných užitečných vědomostech, neboť obojí spadá pod pojem výchovy. Pokud jde o povinnost dětí vyživovati, chce komise přijatou stylisací vysloviti, že tato povinnost je tu i tehdy, když dítě, které nějaký čas se již samo živilo, později stane se výdělkem neschopným.

§ 140, jenž obsahuje pouze odkaz na zákony »politické« (srov. dnes zákon ze dne 15. dubna 1920, č. 277 Sb. z. a n.), byl zcela škrtnut.

V § (87) sloučen obsah dosavadních §§ 141 a 143, pokud se týká otázky, kdo nese náklady na výživu a výchovu dětí. Stylisase »Není-li otec s to, aby nesl tyto náklady« volena úmyslně proto, aby pod »nemajetností« otcovu (§ 143 obč. zák.) nerozuměl se pouze nedostatek jmění kapitálového. Komise pokládá za samozřejmo, že s matky přechází povinnost na rodiče otcovy a s těchto na rodiče matčiny za týchž podmínek, jako přechází s otce na matku, t. j. buď zemřely-li jmenované osoby, buď nejsou-li s to, aby náklady na výživu a výchovu dětí nesly. Speciální povinnost matčína opatrovati děti na těle a zdraví (§ 141 obč. zák.) zdůrazněna již v § (86). Nepřevzato z § 143 ustanovení, že po smrti otcově má matka vůbec pečovati o výchovu dětí, neboť podle předpisů další kapitoly nenáleží tato péče matce jako takové, nýbrž poručníku a poručenskému soudu.

V § 144 vypuštěno, že děti jsou rodičům povinny účtů; komise pokládá tento vztah za čistě etický, jež právními předpisy upravovati nelze.

V § 145 doplněno po vzoru § 1631 něm. o. z., že rodiče určují místo pobytu svých dětí a přesněji stylisováno ustanovení o actio de liberis exhibendis.

Z § 146 zůstává dnes, kdy o zvláštních právech rodiny a stavu nemůže býti řeči, pouze ustanovení o tom, že děti jménem následují svého otce.

§ 142 upravující právní poměry mezi rodiči a dětmi po rozvodu nebo rozluce byl jako ustanovení výjimečně zařazen až na konci předpisů o všeobecných povinnostech rodičů.

K § (92) a násl.:

Komise zabývala se především otázkou, zda má být ponechán v novém zákoníku právní ústav moci otcovské, či zda má být zavedena místo ní t. zv. moc rodičovská, jak ji znají občanské zákoníky německý a švýcarský. Komise nechce si tajiti, že je třeba postavení ženy-matky vůči dětem zesílit, přes to však nemohla vyhověti hlasům, které se domáhaly zavedení zmíněné moci rodičovské. Sluší pamatovati, že obojí úprava, která patrně tanula na mysli návrhům žádajícím zavedení moci rodičovské, německá i švýcarská, značnou měrou zajišťuje otci převahu. Podle německého práva (§§ 1684 a násl.) náleží vlastně matce moc rodičovská teprve, když otec zemře nebo své moci pozbude; švýcarské právo (čl. 274) připisuje aspoň otci v případech, kdy rodiče nejsou shodni, moc rozhodující. Nezdálo se proto nutným měniti něco na dosavadní úpravě poměrů pro dobu, dokud otec jest na živu, resp. dokud moci své jinak nepozbude. Pro případy, kdy moc otcovská přestane a kdy dojde k ustanovení poručníka, bylo matce zaručeno pevněji než v právu dosavadním, že bude jmenována poručnicí, pokud důvody zcela zvláštního rázu v zájmu dítěte nebudou žádati opatření jinakého. Dokud trvá moc otcovská, má matka vyhrazeno právo, že některé dispozice mají se děti s jejím souhlasem, nebo po jejím slyšení.

K § 147 byla připojena druhá věta o povinnosti otcově děti zastupovati, kterážto povinnost jest jaksi rubem práv plynoucích z moci otcovské. Dosavadní umístění tohoto předpisu v § 152, tedy v oddílu o závazcích nezletilých dětí, systematicky nevyhovovalo.

K § (93):

V důsledku toho, co výše podotčeno, dána matce

možnost, aby spolurozhodovala při volbě povolání dětí, případně — nebylo-li jí vyhověno — žádala za rozhodnutí soudu.

K §§ (94) a (95):

V § 149 bylo pouze doplněno, že při výběru osoby správcovy má soud podle možnosti přihlížeti k přání osob, jež jmění dětem věnovaly, i k přání matčinu. V § 150 vloženo v druhé větě slovo »pravidelně«, aby soud, přihlížeje k okolnostem případu, mohl třeba požadovati od otce účty teprve každého druhého nebo třetího roku a pod.

K §§ (96) a (97):

Předpisy o závazcích nezletilců byly v dosavadním zákoně obsaženy jednak v kapitole o poměru mezi rodiči a dětmi, jednak v kapitole o poručenství (§§ 151—153 a 246—248). V § 152 odkazovalo se přímo na předpisy pozdějších §§ 246—248. Komise pokládala za systematicky správnější voliti postup opačný a dáti základní ustanovení hned v kapitole o právním poměru mezi rodiči a dětmi, odkázati k těmto ustanovením v kapitole o poručenství a tam vytknouti odchylky, jež platí pro poručence na rozdíl od toho, co platí pro děti pod mocí otcovskou. § 153, jenž pouze odkazuje k předpisům kapitoly o právu manželském, byl jako bezobsažný vypuštěn. V čelo příslušných předpisů postavena zásada vytčená dosud v § 152, věta první; předpis druhé věty § 152 (ve znění III. dílčí novely) a § 151 tvoří výjimky z této zásady. Za toto ustanovení zařazen pak § 248 (§ 4 zákona ze dne 23. července 1919, č. 447 Sb. z. a n.).

K § (98):

Otázka dosud někdy sporná, jaké povahy jest závazek dětí živiti rodiče, jež upadnou v nouzi, řešena ve smyslu judikátu č. 236. Obratem »Nejsou-li rodiče s to, aby se sami živili,« ... má býti i tu vyjádřeno, že nemusí jíti vždy snad o ztrátu jmění, nýbrž i o případy,

kdy rodiče, kteří jmění neměli, pozbudou své výdělečné schopnosti.

K § (99):

Právně bezvýznamná první věta § 155 byla vypuštěna. O celkovém nazírání komise na právní postavení dětí nemanželských srov. níže u § (108) návrhu:

K § (100):

V komisi podán byl návrh, aby kontroverse pojící se k § 156 obč. zák., zda totiž manžel, jenž při uzavření sňatku o těhotenství manželčině věděl, může odírati manželskému původu dítěte žalobou podle § 158 (srov. o této kontroverzi m. j. Krasnopolski-Kafka, IV, 1911, str. 221, Krainz-Pfaff-Ehrenzweig, II, 2, 1917, str. 159 násl.), řešena byla ve smyslu kladné odpovědi. Komise většinou hlasů přiklonila se k názoru, že manželu podobné právo nepřísluší, takže věděl-li při sňatku o těhotenství manželčině, má býti dítě z tohoto těhotenství zroené bezpodmínečně pokládáno za manželské. Pokládajíc však případ za zcela výjimečný, neměla komise za nutno, aby svůj názor přímo v zákoně vyslovovala.

K § (101):

§ 157 doslovem svým vztahoval se pouze na případ, kdy manžel ve smyslu předchozího paragrafu manželskému původu dítěte odporuje. Komise v prvním odstavci výslovně připustila též pro případy § 155 možnost protidůkazu, že dítě přes to, že se zrodilo po zákonném čase, je zplozeno v manželství. V druhém odstavci pak recipovala ustanovení dvorského dekretu ze dne 15. června 1835, č. 39 sb. z. j.

K § (102):

Lhůta k podání žaloby na oduznání manželského původu prodloužena byla na šest měsíců, ježto praktické zkušenosti ukázaly lhůtu tříměsíční příliš krátkou. Proti prodloužení lhůty na jeden rok, jak ji znají § 1594 německého občanského zákoníka a § 94 uherské osnovy, bylo namítnuto, že po tak dlouhé době je zase obhájci

manželského zplození nanejvýše obtížno, opatřiti si potřebné důkazy proti žalobě.

Přihlížeje k pochybnostem, jež vyvolávala slova »Upadl-li manžel... v choromyslnost«... ve svém vztahu k předpisům řádu o zbavení svéprávnosti, upravila komise text poslední věty shodně s vývody Krčmářovými v Právniku, 1916, str. 812 a násl.

Pokud jde o osoby částečně zbavené svéprávnosti, bylo sice v komisi uvažováno, zda by se jim nemělo dáti právo podati žalobu na oduznání manželského původu samostatně (srov. § 95, odst. 4., uherské osnovy), na konec však převládl názor, že krok takové důležitosti má osoba ne zcela svéprávná činiti pouze spolu se svým podpůrcem.

K § (103):

Lhůta uvedená v poslední větě § 7 třetí dílčí novely prodloužena na šest měsíců konformně se změnou zavedenou v paragrafu předchozím. Výslovně vytčeno, že popěrné právo nepřísluší dědicům manžela, jenž dítě uznal za manželské. Komise nepřiklonila se k návrhu, aby popěrné právo dítěte bylo připuštěno bez omezení, jež stanovila III. dílčí novela; v zájmu rodiny a v zájmu čistoty svazku manželského zdá se jí velmi povážlivým otevírati široké možnosti sporům, při nichž by se musily probíratí nejintimnější otázky rodinného života.

K § (104):

Pokud jde o pochybnosti pojící se k výkladu § 8 třetí dílčí novely (srov. Krčmář, I. c. str. 850 a násl.), souhlasila sice komise s vývody Krčmářovými, nepokládala však za nutno na textaci předpisu prováděti nějaké změny, soudíc, že správné rozhodnutí lze oprítí již o text dosavadní.

K § (105):

Kdežto podle dosavadního práva platily za manželské děti pocházející z manželství neplatného pouze tehdy, když překážka manželství dodatečně odpadla nebo když

aspoň jeden z manželů byl bona fide, přiklonila se komise k mírnějšímu stanovisku, jež převládlo na př. v zákoně švýcarském (čl. 133, odst. 1.) a v uherské osnově (§ 91, odst. 2.). Většina komise nesdílela obav, že by snad předpis takový mohl sváděti k sňatkům na oko a pokládala za výhodno, že se tímto způsobem zmenší počet dětí nemanželských. Změna v obsahu vyžádala si též změny v marginální rubrice, která ostatně i za dosavadního stavu k obsahu § 160 dobře nepřiléhala.

K § (106):

Komise nepokládala za nutno vytknouti, že pozdějším sňatkem rodičů legitimovány jsou i manželští potomci dříve zemřelých nemanželských dětí; opačné stanovisko dvorského dekretu ze dne 22. února 1791, č. 115 Sb. z. j. bylo po vydání občanského zákona v teorii i praxi opuštěno. V druhé větě § 161 zmíněná otázka prvorozenství mohla mít význam pouze pro nástupnictví ve svěření, a byla tudíž, ježto právní ústav svěření má být odstraněn, vůbec vypuštěna.

K § (107):

K otázce, zda zvláštní forma legitimace výrokem úřadu má být vůbec zachována, dala komise jednohlasně odpověď kladnou; v některých případech zvláštního zřetele hodných nebylo by dobře možno této formy postřádati. Podle ústavní listiny příslušnou je dnes pro povolení legitimace vláda, neboť právo podle § 162 obč. zák. nebylo výslovně vyhrazeno prezidentu republiky (§§ 64 a 81 ústavní listiny); tato kompetence nezdá se ovšem vhodnou a komise rozhodla se svěřiti právo rozhodovací ministerstvu spravedlnosti, jehož prostřednictvím i dosud žádosti byly předkládány příslušné stoli (§ 264 patentu o nesporném řízení).

Za legitimaci mohou žádati buď rodiče společně, buď otec sám; otec nepotřebuje k tomuto kroku, ani když jde o dítě nezletilé, souhlasu matčina. Komise nepřeje si, aby matka mohla svým odporem — třeba zpravidla neodůvodněným — legitimaci zmařiti, a má za to, že

zájmy dítěte jsou dostatečně chráněny předpisem, že při nezletilosti je zapotřebí souhlasu poručenského soudu. Také nebyl přijat podnět, aby k legitimaci bylo zapotřebí svolení manželky otcovy (srov. § 1726, odst. 1., věta 2., něm. obč. zák.); komise soudí, že odpor manželčin mohl by zpravidla opírat se jen o důvody majetkoprávní (poškození dědických nároků jejích nebo jejích dětí) a nepřikládá těmto důvodům takové váhy, aby měly mít moc legitimaci zmařiti.

V závěru bylo přesně vytknuto, jaké účinky mohou býti — podle obsahu žádosti — s legitimací spojeny; obsahově neznamená tento předpis změny proti právu dosavadnímu.

K § (108) a násl.:

Zásady, na nichž má být vybudována úprava právního postavení dětí nemanželských v novém zákoně, byly komisí opětovně probírány. Nebylo pochyby, že toto postavení i po změnách, zavedených novelami k občanskému zákoníku, zasluhovalo by zlepšení. Zásadní otázkou bylo, zda má být vůbec odstraněn rozdíl mezi manželskými a nemanželskými dětmi, a zda děti nemanželské mají mít nárok i na jméno otcovo a dědické právo po otci. Komisi bylo zřejmo, že beze změny předpisů o tom, jak se zjišťuje nemanželské otcovství, nelze jíti tak daleko. Není možno přehlížeti, že otcovství zjištěné podle § 163 může být velmi pochybno. Jestliže domněnka podle § 163 obč. zák. svědčí proti několika mužům, má vlastně matka volbu, koho za otce označí a žalovaný nemůže se brániti námitkou plurium concumbentium. Vztah takového »otce« k dítěti může být přirozeně jen zcela jiné povahy, než vztah otce k dítěti manželskému. Dáti v takovém případě dítěti oproti zploditeli právní postavení dítěte manželského, bylo by nespravedlivým vůči muži.

Přehlížejíc úpravu této otázky v cizích zákonodárstvích, byla komise nejvíce zaujata vzorem, jež jí poskytl zákon státní skandinávských a to norský zákon

ze dne 10. dubna 1915 a švédský zákon ze dne 14. června 1917, jakož i dánský zákon ze dne 27. května 1908. Tyto zákony — třebaž v podrobnostech značně se rozcházejí — sledují podobný účel, jaký tanul na mysli komisi, totiž zajistiti pokud možno vydatnou ochranu nemanželského dítěte, jež v žádném případě nemá trpěti za jednání svých rodičů.

Většina komise postavila se konečně na stanovisko, že cíle lze spravedlivě dosíci jen tehdy, bude-li se rozlišovati mezi dvěma kategoriemi nemanželských dětí: Děti otcem uznané mají míti vůči němu práva dětí manželských, tedy jmenovitě i právo na jeho jméno a dědické právo po něm. Dětem otcem uznaným postavily by se roveň děti muže, o němž by se prokázalo, že sám s matkou obcoval v kritické době, o němž tedy nemůže býti pochyby, že jest skutečným otcem dítěte. Naproti tomu děti matky, s níž v kritické době obcovalo více mužů, neměly by postavení dětí manželských vůči žádnému z nich. Za to však všichni tito mužové byli by solidárně zavázáni plniti alimentární povinnosti. Tím by alimentární nároky dětí byly mnohem lépe zabezpečeny, než za dosavadního stavu, a odstranila by se křiklavá nespravedlnost, kdy za otce se uzná a povinnosti otcovské musí plniti muž, jenž jest si dobře vědom, že i jiní, jež žádný závazek nestihá, stejným právem mohli by býti považováni za otce dítěte. Exceptio plurium concumbentium dostala by se tak do našeho práva, ovšem v jiném významu, než který byl s ní dosud spojován: Nezabavovala by muže všech povinností vůči dítěti, ale vedla by k uznání solidárního závazku všech, kdož podle zákonné presumpce mohli by býti pokládáni za otce dítěte.

Proti tomuto stanovisku uvádělo se, že vzory cizího zákonodárství, o nichž výše stala se zmínka, nehodí se dobře na naše poměry, odpovídající zcela jiné situaci hospodářské i sociální. Poměry států spíše zemědělských s obyvatelstvem pevně usedlým v uzavřených okresích, nelze srovnávat s našimi, kde obyvatelstvo,

převážně věnující se výrobě průmyslové, je ve stálém pohybu. Zjištění, že někdo je skutečným otcem dítěte, bude vždy velmi obtížné a všechny pochybnosti sotva budou moci býti spolehlivě odstraněny. Uznati několik mužů za »otce« dítěte (ve skutečnosti jsou to jen přispívatelé k výživě děcka) znamená rozvrátiti celou soustavu dosavadního práva.

Že by šlo o převrat velmi dalekosáhlý, byli si vědomi i ti členové komise, kteří souhlasili se zásadami výše rozvinutými. Uznávali, že tato úprava by překračovala rámec směrnic, jež byly výtčeny pro revisi občanského zákona. Komise sama nechtěla si osobovati právo řešiti otázku tak závažnou a usnesla se, aby elaborát její ponechal v platnosti zásady dosavadní úpravy; vedle toho hodlá však komise dodatečně vypracovati podle shora uvedených zásad pro superrevisi alternativní návrh.

Menšina komise, třebaž uznávala nutnost zlepšiti postavení nemanželských dětí, souhlasila pouze s tím, aby superrevisi byla na možnost nové úpravy upozorněna, aby však tato úprava nebyla přímo doporučována.

Za tohoto stavu provedeny byly na §§ 163 a násl. obč. zák. jen některé korektury.

K § (108):

Domněnka nemanželského otcovství zůstává spjata s faktem, že muž obcoval s nemanželskou matkou v kritické době. Komise původně zamýšlela po vzoru některých novějších zákonů připustiti výjimky ve dvojím směru: jednak, že matka v době početí vedla necudný život, jednak že se prokáže nemožnost, aby dítě ze soulože bylo vzešlo. Podle doslovu dosavadního § 163 byly tyto okolnosti nerozhodny, ač přece nezdá se spravedlivým, aby závazky z nemanželského otcovství plynoucí byly ukládány osobě, jež otcem není, nebo jejíž otcovství jest více než pochybné. Námitka, že matka v době početí vedla necudný život (srov. čl. 315 švýc. obč. zák.), jest zřejmě užší než exceptio plurium concumbentium,

připuštěná v § 1717 něm. obč. zák. Vlastně tu chtěla komise postihnouti jen případy, kdy matka řemeslně provozuje prostituci (srov. výslovné ustanovení § 215 uh. osn.). Přes to při konečné redakci, vyslechlší referát prof. Dra Kafky o výsledcích sjezdu německých právníků, konaného v květnu 1923 v Karl. Varech, kde tato otázka byla živě přetřásána (srov. protokoly sjezdu, Erster Deutscher Juristentag in der Tschechoslovakei, Verhandlungen, 1923, str. 38 a násl.), rozhodla se komise upustiti od navržené změny hlavně z toho důvodu, že její důsledky mohly by ohroziti práva dítěte.

Naproti tomu ponechána námitka, že je nemožno, aby ze soulože bylo dítě vzešlo (srov. § 1717 n. o. z. a čl. 314 švýc. o. z.); půjde tu především o případy, kdy matka v době soulože již byla těhotna (srov. na př. rozhodnutí Sb. Gl. U. N. F. VII 2783, proti tomu Krasnopol-ski-Kafka l. c. str. 269), nebo z jiných důvodů zplození bylo nemožno (impotence mužova a pod.); praxe i teorie tu kolísala (srov. rozhodnutí citovaná v Krainz-Pfaff-Ehrenzweig, l. c. str. 218, pozn. 33).

V těchto případech není pro dítě nebezpečí, jež hrozilo z prvé námitky, že totiž může se státi, že nebude nikdo uznán povinným dítě jako otec alimentovati. Nemohl-li býti otcem dítěte žalovaný, nutno se obrátiti na toho, proti komu svědčí ustanovení § (108).

Dále nepřijala komise podnětu, aby vypuštěno bylo ustanovení, že za otce sluší pokládati též toho, kdo mimo soud dozná, že s matkou v kritické době obcoval. Přes pochybnosti, jež vyvolávalo toto ustanovení ve vztahu k předpisům §§ 266 a 272 c. ř. s., zdálo se vhodným přikloniti se k názoru, zastávanému na př. v rozhodnutí Gl. U. N. F. IV. 1629, jímž důkaz nemanželského otcovství se značně usnadňuje.

K § (109):

Kdežto předchozí paragraf jedná pouze o doznání, že muž se ženou v kritické době obcoval, jde v § (109) přímo o uznání nemanželského otcovství. Komisi byl

sice předložen návrh, aby toto uznání mohlo se státi pouze před soudem, komise však soudila, že by takovým způsobem bylo uznání zbytečně ztěžováno.

K § (110):

Na § 165 nebyly provedeny podstatnější změny. Vypuštěna pouze první věta, dnes po odstranění šlechtictví bezpředmětná, a z dodatku připojeného první dílčí novelou ustanovení čistě formálního rázu. Připojený druhý odstavec vyslovuje důsledek změn zavedených vlastně již prvou dílčí novelou, jež v novém zákoníku mají býti provedeny do všech důsledků (na př. i v § 1220 obč. zák.).

K § (111):

Předpisy §§ 166 a 169 sloučeny v jediný paragraf, při čemž ustanovení o tom, kdo nese náklady na výchovu a výživu dítěte, ponecháno paragrafům dalším. Komise nepřijala podnětu, aby bylo výslovně stanoveno, že poručníkem nemanželského dítěte může býti též nemanželský otec; ani dosud nebylo v tom směru žádného zákazu a nebylo též o zásadní přípustnosti podobného opatření vážně pochybováno. Není proto pro případ jisté výjimečný třeba výslovného předpisu.

Nepřevzato nepraktické ustanovení § 169, věta 2., že otec má dítě, jehož výchova u matky je ohrožena, od matky odloučiti a k sobě vzíti. Není ani v zájmu dítěte, aby otec mohl uplatňovati podobné právo, třeba nebylo záruky, že dítě bude u něho řádně opatřeno. Dáno proto v závěrečné větě povšechné ustanovení, jež umožní poručenskému soudu, aby zařídil vše, čeho zájmy dítěte by vyžadovaly; podle okolností bude moci třeba svěřiti výchovu dítěte nemanželskému otci.

K § (112) a násl.:

Komise přeskupila poněkud předpisy o povinnostech nemanželských rodičů a dala z počátku ustanovení o závazcích nemanželského otce k matce, pak k dítěti, na to pak ustanovení o povinnostech matky (resp. matčiny rodičů) k dítěti.

K § (112):

Ustanovení § 167 obč. zák. ve znění § 10 první díle novely pokládala komise za nutno rozšířit ve dvojnásobném směru: Především přiznáno matce právo na náhradu všech majetkových újem vzniklých slehnutím, nikoliv pouze hotových výloh, jak stanovila novela, volíc podle svědectví materialí (str. 23) výraz »Auslagen« úmyslně, aby předešla pochybnostem, pojmím se v Německu k výkladu výrazu »Aufwendungen« v § 1715 něm. obč. zák. »Majetkovou újmou« rozuměti jest nejen hotové výdaje, nýbrž i ušlý výdělek. Při této stylisaci mohla pak z původního textu odpadnouti zmínka o dalších nákladech vyvolaných slehnutím. Dále rozšiřuje komise nárok matčin též na náhradu majetkových újem vzniklých těhotenstvím (srov. § 1715 něm. obč. zák., čl. 317 švýc. zák. a § 225 uh. osnovy), soudíc, že již v tomto stavu matce je zapotřebí ochrany, která je nepřímou ochranou dítěte. Jmenovitě padá na váhu, aby matka, nemajíc vyhlídky na náhradu ušlého výdělků, nebyla nucena do posledního momentu k výdělečné činnosti, jež by zdraví dítěte mohla ohrozit. Závěrečný odstavec připojen po vzoru § 1715, odst. 2., něm. obč. zák.

K § (113):

K § 168 (§ 11 první díle novely) připojen nový odstavec řešící otázky v praxi sporné. Výslovně vytčeno, že rozhodnutí soudu, ukládající otci nemanželskému složení zálohy, jest podle povahy své prozatímním opatřením, které nikterak neprejudikuje definitivnímu rozhodnutí věci; podmínkou povolení není však průkaz, že nárok je ohrožen (§ 379 ex. ř., srov. § 1716 něm. obč. zák.).

K § (114):

Ustanovení o rozsahu alimentární povinnosti bylo předmětem bedlivých úvah. Návrh, aby pro stanovení alimentů bylo rozhodným životní postavení matčino (§ 1708 něm. obč. zák.), nebyl přijat; třeba je nemanželské dítě podle § (110), odst. 2., právně členem rodiny matčiny, nelze přece nepřihlížeti k poměrům, v nichž

žije nemanželský otec. Nemělo by významu uložit nemanželskému otci, je-li matka v lepším postavení, náklady, které by ve svých poměrech nésti nemohl, a s druhé strany zas nebylo by spravedливо, aby dítě zrozené v nižších vrstvách společnosti nemělo mít nároků na zlepšení svého postavení příspěvkem bohatého otce. Zamítnut byl i druhý extrém, podle něhož by se alimentární povinnost měla posuzovati pouze podle jmění a výdělečné schopnosti otce, a volena střední cesta, kterou bralo se celkem právo dosavadní (§ 166). Při tom však na straně matčiny má se přihlížeti spíše k jejímu životnímu postavení, na straně otce spíše k jeho platební schopnosti. Výživa a výchova dítěte má jaksi odpovídati průměru životního postavení obou rodičů. V rámci tohoto ustanovení má soud dosti volnosti, aby vyhověl všem okolnostem konkrétního případu.

Otázka, do které doby má nemanželský otec povinnost dítě živiti, nebyla dosud v zákoně řešena, a teorie i praxe stály na stanovisku, že povinnost ta stihá otce až do doby, kdy dítě se může samo živiti (analogie § 141 obč. zák.). Komise pokládala za vhodné po vzoru jiných zákonodárství výslovně určit věkovou hranici, až do které lze alimentaci požadovati bezpomínečně. Kdežto na př. německý občanský zákon volí jako rozhodný rok šestnáctý (§ 1708), rozhodla se komise po vzoru švýc. zákona (čl. 319) pro rok osmnáctý. V tom směru nastává oproti dosavadnímu stavu zlepšení, pokud se dnes v některých případech již děti, jež překročily čtrnáctý rok, prohlašovaly za schopné samostatně se vyživovati. Pokud jde o dobu po dosažení osmnáctého roku, není postavení dětí zhoršeno, neboť nejsou-li s to, aby se samy živily, bude povinnost otcova prodloužena až do doby, kdy této schopnosti nabudou. Důvod, proč dítě se samo ještě nemůže živiti, úmyslně neuveden, takže toto ustanovení sluší považovati za dětem příznivější, než druhý odstavec § 1708 něm. obč. zák., podle něhož mají nárok na výživné pouze děti, jež se samy živiti nemohou pro tělesné nebo duševní vady.

Ustanovení, že alimentární příspěvky jest platiti v dávkách měsíčních, odpovídá dosavadní praxi, jest však pouze subsidiárního rázu (arg. slovo »zpravidla«). Podle okolností bývá vhodno u osob, odkázaných na týdenní mzdu, stanoviti lhůty týdenní, a pod.

K otázce, zda lze požadovati alimenty dodatečně, odpovídala praxe a převážně i teorie záporně, dovolávajíc se zásady: nemo pro praeterito alitur. Komise pokládala ze správnější příkloniti se v tomto směru k stanovisku § 1711 něm. obč. zák., ovšem s omezením, podávajícím se z analogie § 1480 obč. zák.

Návrh, aby se výslovně stanovilo, že nemanželský otec nese též náklady na pohřeb dítěte (srov. § 1713 něm. obč. zák.), nebyl přijat, ježto komise je přesvědčena, že otázka, která se již dnes zodpovídá kladně (srov. na př. Krainz-Pfaff-Ehrenzweig, I. c., str. 225), bude stejným způsobem řešena i podle nového zákoníka.

Připomenouti sluší, že v komisi podán byl návrh nového § tohoto znění:

»Je-li otec nemanželského dítěte úplně nemajetný, a koná-li právě bezplatně práce své manželce nebo blízkým příbuzným, jsou tito službodárci povinni platiti na výživu a výchovu nemanželského dítěte tolik, kolik by za obdobných poměrů musel srážeti v případě exekuce cizí službodárce svému zaměstnanci stejné služby konajícím.«

Nové toto ustanovení odůvodněno bylo poukazem na zkušenosti čerpané z praxe, hlavně ve venkovských okresech. Stává se totiž často, že exekuce pro alimenty vedená proti nemanželskému otci je naprosto bezvýsledná, protože nemá vlastního jmění ani služného nebo mzdy, jsa zaměstnán bezplatně v závodě neb hospodářství svých rodičů, manželky a jiných blízkých příbuzných. V takovém případě měla býti podle nového ustanovení oceněna hodnota činnosti nemanželského otce podle výše mzdy neb služného, jež za týchž poměrů brali by cizí zaměstnanci. Částku pak, jež by při těchto zaměstnancích z jich platu podléhala exekuci pro nároky

alimentární, byli by povinni rodiče, manželka neb jiní příbuzní, jimž nemanželský otec práce bezplatně koná, platiti přímo ve prospěch dítěte. Návrh sám přijat byl v komisi v prvním čtení nikoli jednohlasně; menšina komise — nepopírajíc, že snad případy takové v praxi se vyskytují, — namítala, že návrh pro přílišnou kasuistiku nehodí se do rámce občanského zákoníka a že snad by spíše našel místo v exekučním řádě. Toto stanovisko při druhém čtení převládlo.

K § (115):

K dosavadnímu § 170 připojeno ustanovení, že přípustna je úmluva o alimentech mezi otcem a dítětem, která však musí býti schválena poručenským soudem.

K § (116):

Dosavadní § 171 doplněn byl v prvním odstavci ustanovením, že též závazky vůči nemanželské matce podle § 168 a 169 obč. zák. jest považovati za dluh pozůstalosti otce. Nový je třetí odstavec, opírající se o § 1712 něm. obč. zák. Recepce tohoto ustanovení navrhovala již vládní předloha novely k občanskému zákoníku, ovšem jen pro případ, že děti jsou vychovávány u svého nemanželského otce. Právním vytýkala justiční komise panské sněmovny (srov. materialie str. 25), že tento předpis stanoví pro děti, jimž vládní předloha chtěla poskytnouti zvýšené ochrany, jakési privilegium odiosum. Justiční komise panské sněmovny nechtěla se dotknouti předpisu § 171 obč. zák., považujíc nárok zde přiznaný nemanželským dětem za minimum, z něhož nelze sleviti. Komise však spatřuje výhodu navržené úpravy v tom, že přispěje k urychlenému urovnání poměru mezi nemanželskými dětmi a dědici otcovými, což do značné míry vyvážá případné zmenšení nároků.

K § (117):

Za předpisy o alimentárních závazcích nemanželského otce dáno ustanovení o povinnostech matky a jejích dědiců, obsahově převzaté z § 166, odst. 2., ve znění § 9 první dílčí novely.

Podotknouti sluší, že v komisi bylo navrženo zavést nucenou adopci, t. j. uložiti nemanželskému otci povinnost, aby za jistých podmínek přijal za své dítě nemanželské. Přes to, že návrh snažil se výběrem podmínek učiniti navrženou instituci právně i prakticky přijatelnou, nemohla se většina komise rozhodnouti pro jeho schválení. Zásadní námitkou proti němu zůstávalo, že poměr mezi osvojitelem a osvojenem, rovnající se poměru mezi otcem a dítětem, musí býti vybudován, má-li býti ku prospěchu obou stran a hlavně dítěte, na jistých morálních předpokladech, jež právními předpisy vynutiti nelze. Každý pokus násilného řešení jest spíše schopen ohrožiti zájmy dítěte. Naproti tomu souhlasila komise, aby se dobrovolná adopce nemanželských dětí usnadnila tím, že se uvolní podmínky, na něž jinak adopce jest vázána (srov. níže u § (124) návrhu).

K §§ (118)—(120):

Předpisy §§ 172 a 173 staženy v jediný paragraf, poněkud stručněji stylisovaný; jmenovitě omezeno bylo demonstrativní vypočítávání příčin, pro něž lze moc otcovskou prodloužiti. Na místo § 174 nastupuje § 2 zákona ze dne 23. července 1919, č. 447 Sb. z. a n. s dodatkem o právních účincích propuštění. Na ustanovení § 175 nebyly provedeny změny, jediné, že výslovně ustanoveno, že dcera se vrací pod moc otcovu, ať jakýmkoliv způsobem se zruší manželské společenství, na př. rozlukou. Návrh, aby se ustanovilo, že nezletilá dcera provdáním se stává zletilou, nedošel souhlasu komise, která soudí, že hranice zletilosti dnes je u nás dosti snížena, takže netřeba prohlašovati osoby mladší 21 let za zletilé než z důvodů vážných a po bedlivém vyšetření případu. Tomu by odporovalo, kdyby nezletilá dívka stávala se zletilou pouhým faktem provdání, k němuž často dostane se jí svolení z důvodů jiného rázu, než které by ukazovaly, že je naprosto způsobilá jednati v právním životě zcela samostatně.

K § (121) a (122):

Občanský zákoník rozeznával v §§ 176 a 177 mezi případy suspense moci otcovské a případy, kdy se moc otcovská navždy ztrácí. Vedle toho se však připouštělo v teorii i praxi (srov. m. j. Krasnopolski-Kafka, 1. c. str. 261, Krainz-Pfaff-Ehrenzweig, 1. c. str. 208), aby otec byl zbaven moci otcovské aspoň na čas též z důvodů uvedených v § 178.

Nová úprava ponechává suspensi moci otcovské, měnic poněkud důvody této suspense a nařizujíc, aby nastala především při každém zbavení svépřávnosti, úplném i částečném; pokud jde o osoby odsouzené k trestu na svobodě delšímu jednoho roku, má komise za to, že suspense nemá tu býti jaksi následkem odsouzení, k němuž došlo třeba pro trestný čin, jenž není diffamujícího rázu, nýbrž že má nastati jediné tehdy, když důsledkem odsouzení jest otec skutečně na dobu delší jednoho roku zbaven možnosti o dítě se starati, t. j. když uložený trest si opravdu odpykává; v jiných případech může soud postupovati podle § (122). Vypuštěno ustanovení, že suspense nastává při svémocném vystěhování se ze země. Pojem »svémocného vystěhování« ve smyslu § 2 zákona ze dne 15. února 1922, č. 71 Sb. z. a n. nehodí se na tyto případy a po názoru komise vystačí se při vystěhovalcích zcela s předpisem, že suspense nastává jediné u otce, jehož pobyt je déle jednoho roku trvale neznám. Nemůže-li vystěhovalec plniti svých povinností, nastává i tu případ § (122).

V případech uvedených v § 178 obč. zák. dána soudu úplná volnost, aby učinil opatření, jehož okolnosti budou vyžadovati: jmenovitě může otce zbaviti jeho moci na čas nebo navždy. Nelze popírati, že některé z případů, spadajících pod § 178, mohou býti tak vážné, že zájem dítěte kategoricky vyžaduje, aby otci jeho moc byla odňata nadobro. Při tomto řešení mohl ovšem zase býti vypuštěn § 177, neboť zanedbávání výživy a výchovy jest právě neplněním povinností spojených s mocí otcovskou.

§ 178 a) zůstává beze změny.

K § (124) a násl.:

V době, jež uplynula mezi prvním a druhým čtením předpisů o adopci, předložila vláda senátu Národního shromáždění pod č. tisku 1494 osnovu zákona o osvojení. Osnova tato, jak důvodová zpráva podotýká, vypracována byla sice podle výsledků porad komise v prvním čtení konaných, obsahovala však některé podstatné změny, provedené jmenovitě podle posudku nejvyššího soudu a některých zúčastněných ministerstev. Komise přijala z osnovy při druhém čtení některé podněty, setrvávajíc zase v jiných otázkách na svém původním stanovisku.

K § (124):

Prvé dva odstavce nového paragrafu přejímají obsah §§ 179 a 180, věta první (§ 1, odst. 1. a 2. osnovy). Zákaz adopce u osob, které složily slavné sliby, se vypouští, podobně jako zrušen byl § 63 ob. obč. zák. (§ 25 zákona ze dne 22. května 1919, č. 320 Sb. z. a n.). Zvláštního ustanovení o osobách zbavených svéprávnosti, jaké má na př. § 1751 něm. obč. zák., není po názoru komise zapotřebí.

Všeobecné podmínky adopce zůstaly nezměněny. Komise nepřiklonila se ani k návrhu, aby připuštěna dispense z předpisu o věku osvojitelově a o rozdílu věkovém mezi osvojitelem a osvojencem (srov. na př. § 1745 něm. obč. zák.), považujíc tyto předpisy za tak mírné, že dispense z nich by mohly skoro ohrozit vážnost a význam osvojení. Výjimka připuštěna pro jediný případ, totiž pro osvojení vlastních dětí nemanželských. Po zrušení dvorského dekretu ze dne 27. ledna 1816, č. 1206 sb. z. i., § 20 první dílčí novely zbývalo učiniti další krok a usnadněním podmínek pro adopci nemanželských dětí najíti způsob, jímž by poměr mezi otcem a dítětem nemanželským snadno mohl se postavit na roveň poměru mezi otcem a dítětem manželským. Komise byla si ovšem vědoma, že úprava tato chová v sobě i jisté

nebezpečí, že totiž někdy otec raději bude své nemanželské dítě adoptovati, než aby je legitimoval per subsequens matrimonium. Ježto však zpravidla půjde o děti nezletilé, poskytuje závazné spolupůsobení poručenského soudu záruku, že v konkrétním případě budou zájmy dítěte vždy dostatečně chráněny; na soudu bude, aby v podobných případech pokusil se pohnouti strany, aby uzavřely manželství, a teprve zjistí-li, že pro odpor stran nebo z jiných závažných důvodů není naděje, že se dítěti dostane tímto způsobem postavení dítěte manželského, aby dal souhlas k adopci.

Návrh, aby adopce nemanželských dětí nepřímo byla podporována též tím, že by nesměl adoptovati ten, kdo má děti nemanželské, nebyl přijat. Kdyby šlo o adopci cizího dítěte, bylo by obtížnou a choulostivou otázkou zjišťovati, zda adoptant nemá nemanželských dětí, nehledíc k tomu, že ze sociálně-politických důvodů zdá se správnějším, když osoba právně bezdětná třeba cizí dítě přijme za vlastní, než aby jí adopce byla vůbec znemožněna.

K § (125):

Vypuštěno z § 181 obč. zák. ustanovení, že i při osvojení dětí svéprávných jest zapotřebí svolení manželského otce. Většina komise nepřehlížela, že tímto krokem dospělé dítě vlastně dotýká se značně zájmů otcových, vzdávajíc se jeho jména, aniž přece ztrácelo práva, jež mu oproti otci přísluší; přes to však po vzoru § 1747 něm. obč. zák. a čl. 265 švýc. zák. měla za to, že modernímu pojetí moci otcovské naprosto neodpovídá, aby svéprávná osoba k určitému jednání potřebovala souhlasu svého otce. Tyto důvody zdály se komisi rozhodující přes opačné ustanovení § 2 osnovy.

K § (126):

Stylisace druhé věty § 180 byla přizpůsobena předpisům o zbavení svéprávnosti. Osobám jen částečně zbaveným svéprávnosti nelze však po názoru komise odníti právo, aby spolurozhodovaly o adopci, jež se hluboce

dotýká jejich osobních zájmů. Připojen též předpis, v jaké formě má manžel dáti svolení k adopci.

Druhý odstavce byl nutný, hledíc k poměrům na Slovensku a v Podkarpatské Rusi, kde případy společného osvojení manželů nejsou řídké (srov. též § 1749 něm. obč. zák.). Nezáleží na tom, zda manželé osvojí dítě postupně nebo současně. Nepřijata proto stylisace první věty odst. 4. § 1 osnovy, jež druhou možnost se zdá vylučovati. Ostatní ustanovení cit. odst. 4. § 1 osnovy byla převzata jako odst. 3.

K § (127):

Předpisy o příslušnosti soudů a o řízení adopčním budou zachovány v platnosti v uvozovacím zákoně. Upravena jedině forma smlouvy adopční, jež vyžaduje jisté solennity (srov. čl. 267 švýc. zák. a § 1748 něm. obč. zák., jakož i § 8., odst. 1., osnovy). Komisi je samozřejmo, že smlouva nemůže býti ani podmíněná ani časem doložená (§ 8., odst. 2., osnovy.)

K § (128):

Z § 182 vypouštějí se předpisy o šlechtictví osvojitelově a osvojecově. Pokud jde o jméno dítěte, osvojeného ženou, soudí komise, že dosavadní předpis, podle něhož má se dítěti dostati vždy dívčího jména osvojitelčina, je příliš jednostranný. Osvojuje-li provdaná žena, vzbuzuje se tak u dítěte zbytečně zdání nemanželského původu. Do zásady § 182 obč. zák. činí průlom již § 3 osnovy. Ale ani jeho předpis komisi zcela nevyhovuje. Navrhuje proto, aby i dítě, osvojené ženou, zásadně obdrželo jméno, jehož užívá adoptivní matka. Zájmům manželovým nestane se tím újma, neboť adopce je vázána zpravidla na jeho svolení. Ale i v případě, že manžel je úplně zbaven svéprávnosti nebo jeho pobyt je neznám, takže podle § (126) není zapotřebí jeho souhlasu, nezdá se nutným manželce, jež vlastně nemá rodinného života, adopci ztěžovati ustanovením, které ve veřejnosti působí zdání, že jde o dítě nemanželské. Jedině když osvojuje žena, jejíž manželství bylo rozvedeno nebo rozloučeno,

nelze upříti, že zájem manželův mluví proti tomu, aby dítě neslo jeho jméno. (Při rozluce ostatně půjde jen o případy, kdy manželka podle ustanovení § (57) může užívati dále jména manželova.) Tento zájem manželův zasluhuje ochrany i po jeho smrti.

Změna jména zůstává podle usnesení komise jediným nutným důsledkem osvojení. Odchylné stanovisko §§ 5 a 8 osnovy, komise nepřijala. Není-li ve smlouvě zvláštního ustanovení o dědickém právu, platí § 755 obč. zák. Jest se však obávat, že předpis § 5 osnovy mohl by zmařiti mnohou adopci, jež, třeba vylučovala dědické právo po osvojiteli, byla by pro osvojeence výhodná.

K § (129):

Předpisy §§ 183 a 184 sloučeny v jediné ustanovení. Věta, že osvojitel přejímá moc otcovskou, při dětech nezletilých samozřejmá, mohla býti bez závady vypuštěna (jinak § 4, odst. 1. i. f. osnovy).

K § (130):

Že poměr osvojením založený lze zrušiti smlouvou mezi osvojitelom a osvojecem, případně jeho zákonnými zástupci, nebylo již podle dosavadního práva v teorii ani v praxi pochybno. Komise však připustila po vzoru švýcarského práva (čl. 269, odst. 2.) zrušení soudem na žádost jedné strany. Zrušení to je možno z vážných důvodů, jichž posouzení zůstaveno je soudu. Po názoru komise není třeba ani příkladmo je uváděti (jinak § 7 osnovy).

Nerozhodnuta zůstala v prvním čtení otázka, v jakém řízení má se o žádosti na zrušení adopční smlouvy rozhodovati. Někteří členové uváděli, že v podstatě jde tu o zájmový rozpor dvou stran, jež může býti řešen jedině sporem. Ovšem by se doporučovalo, aby podle analogie § 50, č. 3., i. n. spory tyto přikázány byly výlučně soudům sborovým. Ostatní členové, vidíce tu případ, kde jde o uspořádání rodinných poměrů, doporučovali cestu řízení nesporného. V druhém čtení tento návrh získal většiny. V řízení nesporném, kde soudce není vázán návrhy

stran a má mnohem větší volnost jednání, bude spíše možno rozhodovati o neshodách, týkajících se vzájemného poměru mezi osvojitelem a osvojenecem.

§ 186 obč. zák. nebyl převzat. Obsahem svým jest částečně negativního rázu, částečně samozřejmý. I když bude vypuštěn, nebude jistě pochybno, že dohody, o nichž ustanovoval, jsou v mezích zákona přípustny.

K hlavě (III.):

K okolnosti, že na Slovensku a v Podkarpatské Rusi agenda poručenská není v rukou soudů, nýbrž v rukou poručenských (sirotčích) úřadů, organisovaných podle zákona z 13. července 1922, č. 146 Sb. z. a n., a vládního nařízení z 9. listopadu 1922, č. 326 Sb. z. a n., netřeba po názoru komise přihlížeti v textu zákona. Postačí, vytkne-li se všeobecně v uvozovacím zákoně, že všude tam, kde občanský zákoník mluví o poručenském soudu, sluší tím na Slovensku a v Podkarpatské Rusi rozuměti poručenský (sirotčí) úřad.

K terminologii sluší podotknouti, že bylo ponecháno rozlišování mezi poručenstvím, opatrovnictvím a podpůrstvím, jak je znají občanský zákon a řád o zbavení svéprávnosti, které je dnes úplně vžito. Nebyl proto přijat podnět, aby se po vzoru švýcarského práva (čl. 369 a násl.) a občanského zákoníka německého (§§ 1896 až 1908) případy úplného zbavení svéprávnosti zařadily do oddílu o poručenství. Také zák. čl. XX/1877 uh. rozlišuje v §§ 27 a 28 mezi poručenstvím a kuratelou podobně jako právo platné mimo Slovensko a Podkarpatskou Rus.

K §§ (131)—(134):

Z ustanovení § 187—188 obč. zák. vypouští se vše, co se týká opatrovnictví a odkazuje do pozdějších paragrafů. Pokud jde o děti osvojené, je komisi samozřejmo, že, jsouce v otcovské moci svého osvojitele, nemají poručníka. Z § 189 vypouští se nepraktická pohrůžka pokutou.

K §§ (135) a (136):

Z důvodů absolutní nezpůsobilosti k úřadu poručenskému, uvedených v § 191, odpadá odsouzení pro zločin, odstraněné vlastně již trestní novelou ze dne 15. listopadu 1867, č. 131 ř. z. Soud ve všech případech vystačí s předpisem, že poručníkem nemá býti ustanovena osoba, od níž nelze očekávati, že bude poručenec řádně vychovávat i jeho jmění řádně spravovati. To platí také o řeholnicích a není třeba dáti o nich zvláštní ustanovení. Citací § (142) má býti vyjádřeno, že i cizincům má se zásadně dostati poručenství, jsou-li k němu povoláni jako nejbližší příbuzní nezletilcovi. Tak obnoven původní text občanského zákoníka, pro jehož změnu materiálie novely neuvádějí důvodů.

K § (137):

Nutnost svolení manželova vyloučena pouze v případech, kdy manžel je zcela zbaven svéprávnosti. Je-li manžel částečně zbaven svéprávnosti, má míti možnost, aby se vyslovil o opatření, jež se ho značnou měrou dotýká, neboť může ho připravit aspoň částečně o péči manželčinu, již ve svém stavu nutně potřebuje.

K § (139):

V komisi byl sice podán návrh, aby se omluvné důvody rozšířily tím způsobem, že by se veřejným úředníkům, duchovním a vojenským osobám v činné službě postavili na roveň advokáti a notáři. Komise pokládala však naopak za nutno, pokud možno omeziti omluvné důvody, aby se poručenský soud neocital často v obtížné situaci, že nemá vhodných osob, které by za poručníky ustanovil. Z toho důvodu bylo škrtnuto ustanovení, že veřejná služba a pod. je sama sebou důvodem omluvným a ponecháno takovým osobám, aby podle okolností konkrétního případu uplatňovaly pro sebe poslední omluvný důvod § 194, že totiž pro své povolání mohly by úřad poručnický zastávat jen se zvláštními obtížemi. Jediná úleva se stala tím způsobem, že omluva připuštěna již osobám, které mají na starosti čtyři děti nebo vnuky.

K § (140):

Z § 196 obč. zák. vypuštěn jako samozřejmý závěr, že osoba posledním porúzením určená může býti ustanovena poručníkem jedině tehdy, když jí nevadí zákonné překážky §§ 191—194.

K § (142) a (143):

Komise uvažovala o tom, zda by se k poručenství nad nemanželskými dětmi neměla po zákonu povolati matka; zdálo se však vhodnějším, aby soudu byl dán pouze pokyn, že má stanovit poručníci nemanželskou matku, pokud zájem dítěte nevyžaduje jiného opatření. Zákonného nároku na to však nemanželská matka nemá, neboť soud má míti pokud možno širokou volnost při výběru vhodných osob.

K § (144):

Ustanovení o tom, jak se poručník vyrozumívá, vypuštěno, neboť patří spíše do předpisů o řízení; závěr § 200 odpadá hledíc k čl. II. uvoz. zák. k jurisdikční normě.

K § (145):

Stylisace § 201 poněkud zjednodušena; zda poručník podá zprávu poručenému soudu přímo nebo prostřednictvím svého řádného soudu, je nerozhodno.

K § (146):

Ručení uloženo výslovně též poručenému soudu (úřadu), jenž nezpůsobilého poručníka přes ustanovení § 257 včas nepropustí.

K § (147):

Výslovně stanovena vedle povinnosti převzít poručenství též povinnost poručenství jednou převzaté si ponechat (srov. čl. 389 švýc. zák.); poruší-li poručník tuto povinnost, jest ovšem práv ze škody z toho vzešlé. Užívání donucovacích prostředků nezdá se vhodným; při osobě, při níž bylo by nutno takto zakročiti, není záruky, že poručenství řádně povede.

K § (151):

Komise nepokládá za nutno zachovávat pro některé odchylky od § 207 obč. zák. v platnosti dvorský dekret ze dne 17. srpna 1822, č. 1888 Sb. z. j. (srov. § 53 první dílčí novely), a soudí, že postačí zařaditi sirotčince a nalezince mezi veřejné nebo soukromé ústavy, věnované péči o výchovu, o nichž jedná § 207. Jako poslední odst. připojen předpis § 51 první dílčí novely, odst. 2.

K § (152):

V § 208 vypuštěna poslední věta odst. 1. Příslušné nařízení bylo již vydáno (dne 24. června 1916, pod č. 195 ř. z.). V uvozovacím zákoně bude možno buď toto nařízení zachovati v platnosti, buď dáti vládě zmocnění, aby vydala nařízení nové.

§ 209 byl vůbec vypuštěn, neboť obsah jeho z velké části je samozřejmý a všechny příslušné otázky lze snadno řešiti interpretací posledního porúzení.

K § (153):

Slova »nebo rozdělí-li správu mezi sebou bez přivolení soudu« byla vůbec vypuštěna; pokud jde o ručení poručníků, je z ostatního textu § 210 samozřejmo, že soukromou dohodou nemohou se poručníci ručení sprostiti, ani je omeziti. Že pak soud může rozdělení agendy upravit, plyne ze závěrečné věty s dostatečnou jasností.

K § (154) a násl.:

Důvody, pro něž má býti poručníku přidán k ruce spoluporučník, byly pozměněny potud, že jednak oba rodiče mohou spoluporučníka jmenovati, pokud mají právo rozhodovati o osobě poručníkově (§ 140 návrhu), kdežto naproti tomu bod 4. § 211 byl vůbec vypuštěn; vystačí se tu s všeobecným předpisem, že spoluporučníka jest ustanoviti, vyžaduje-li toho zájem nezletilcův ze zvláštních důvodů. Že spoluporučníkem může býti jmenována též žena, je po názoru komise podle nové stylisace samozřejmo, jako zase naproti tomu může býti spoluporučník

přidán i muži-poručníku. §§ 212—218 zůstávají celkem beze změny.

K § (162):

V textu § 219 doplněno, že při určení nákladů na výchovu a výživu dítěte má poručenský soud respektovat přání nejbližších příbuzných dítěte, v první řadě ovšem matky.

K § (164):

Závěrečná věta § 221 byla stylisticky upravena, neboť o nějakém »nároku« na veřejnou pomoc a podporu lze těžko mluvit. Bude věcí státní správy, aby poručenským soudům vhodným způsobem usnadnila styk s dobročinnými korporacemi (oznamováním uprázdněných nadací a pod.).

K § (165) a násl.:

Předpisy o vedení správy poručenské bylo možno oproti původnímu textu podstatně zjednodušiti, neboť většina otázek je dnes podrobně upravena patentem o řízení nesporném. Byly proto ponechány pouze předpisy, jež vedle patentu mají samostatný význam, nebo jichž se jednotlivá ustanovení patentu dovolávají. Pokud jde o Slovensko a Podkarpatskou Rus, bude nutno — nedojde-li současně k unifikaci předpisů o nesporném řízení — provést unifikaci předpisů o vedení poručenské agendy tím způsobem, že se přizpůsobí ustanovení zák. čl. XX/1877 uh. a zákonů dodatečných předpisům patentu, pokud různost organizace (na jedné straně soudy, na druhé poručenské úřady) nebude v některých směrech vyžadovati řešení různého.

Zůstává tedy z původního občanského zákoníka § 222, kdežto se vypouštějí §§ 223—227. Dále zůstává § 228, v němž jedině výslovný předpis o tom, že poručník ručí za způsobenou škodu, vypuštěn jako samozřejmý.

§§ 229 a 230 se škrtají. Především nezdá se za dnešních poměrů nutným, aby klenoty, dlužní úpisy atd. se

ukládaly pouze v soudním depositu; v době, kdy občanský zákon vznikl, byla to ovšem jediná bezpečná záruka, kdežto dnes zařízení peněžních ústavů poskytuje dosti jiných možností (safes a pod.). Přirozeno je dále, že poručník, jenž má jmění spravovati s péčí řádného hospodáře, musí hotovosti, jichž nutně nepotřebuje, řádným způsobem fruktifikovati. Ani pro ustanovení o zákonné jistině není třeba § 230 zachovávat, neboť ustanovení to je obsaženo též v § 1374.

§§ 231 a 232 mohou odpadnouti proto, že všechny dispozice tam zmíněné podléhají schválení poručenského soudu, jenž vždy uváží, který způsob zpeněžení je za daných poměrů pro poručenca nejvýhodnější.

K § (167) a (168):

Demonstrativní výpočet § 233 doplněn ustanovením, že poručník nemá se bez svolení soudu přihlašovat k dědictví ani cum beneficio inventarii. Třebas tu není žádného přímého nebezpečí pro poručenca, doporučuje se, aby o věci rozhodl soud, neboť v praxi často se ukazuje, že přihláška je zcela zbytečná a třeba zaplete poručenca do sporů nebo pod. Z § 234 připojena do souvislosti § 233 první věta, že i přijetí splacené jistiny vyžaduje schválení soudu. V důsledku této změny zůstala v § 234 pouze myšlenka, že dlužník se liberuje jedině tehdy, platí-li poručníku, jenž má potřebné svolení, nebo složí-li jistinu u soudu; výslovně vypuštěna slova »je muž taková jistina byla vypovězena«, aby nebylo pochybností, že i dlužník, jenž dobrovolně platí, jest podroben témuž předpisu.

§ 235 se vypouští, neboť závazek v něm vyslovený plyne jednak z § 228, jednak z § 233.

K § (169):

V § 236 upuštěno bylo od stanovení případů, v nichž nemá býti vypovězena jistina řádně nezajištěná, jsou-li dlužníky rodiče poručenčovi. Za dob, kdy vznikl občanský zákoník, byly ovšem za nejdůležitější a ochrany nej-

hodnější považovány případy, že rodiče by musili prodati svoje nemovitosti nebo svoje závody; za dnešních poměrů hospodářských jsou dobře myslitelné i případy jiné, stejně ochrany hodné (na př. prodej cenných papírů za kurs přechodně krajně nepříznivý); volena proto všeobecná stylisace a rozhodnutí ponecháno soudu.

K § (171):

V pojmu »kmenového jmění«, jež podle § 238 vždy dlužno vykázati, jistě jsou zahrnuty i jistiny poručenovy, pročež zvláštní zmínka o nich bez závady mohla býti vypuštěna.

Bližší předpisy o podávání a zkoumání účtů poručených jsou obsaženy v patentu o řízení nesporném (§§ 203 a násl.). Že účty mají býti předkládány každoročně, plyne jasně z §§ 204 a 207 patentu; jedině dvouměsíční lhůta § 239 o. z. v patentu výslovně nepřichází, neboť § 207 patentu pouze odkazuje na § 239 o. z. Komisi nezdá se však vhodným k vůli této podřadné otázce zachovávat § 239 v novém zákoníku a doporučuje to řešení, že by se v uvozovacím zákoně prostě vytklo, že účty podle § 207 patentu jest předložiti do dvou měsíců po skončení účetního roku.

§ 243 je zbytečný vedle předpisů procesních zákonů.

K §§ (172) a (173):

Z §§ 244—248 zůstává po změně provedení v kapitole o poměru mezi rodiči a dětmi (kam zařaděna všechna zásadní ustanovení o závazcích nezletilců) pouze poukaz na rozdíl dosavadních §§ 152 a 246, dále § 247 ve znění § 3 zákona ze dne 23. července 1919, č. 447 Sb. z. a n.

K §§ (174) a násl.:

§§ 249 až 252 (ve znění § 5 zákona č. 447/1919), dále 254 až 259 zůstávají beze změny. Bezobsažný § 253 se vypouští.

K § (184):

Jak bylo výše podotčeno u § (120), nepřijala komise

návrhu, aby nezletilá dcera se stávala provoláním zletilou. Není příčiny při poručenkách věc řešiti jiným způsobem. Pokud však jde o správu jmění, navrhuje se, aby pravidlem bylo to, nač občanský zákoník hleděl jako na výjimku, totiž že správa jmění přejde na manžela, leč že by soud měl vážné důvody, aby ji ponechal dosavadnímu poručníku.

K § (185)—(187):

Ustanovení §§ 261—263 obč. zák. zůstávají celkem beze změny, vypouští se jen v závěru § 263 samozřejmě věta, že odevzdání jmění stane se podle inventáře a ročních účtů o správě jmění.

K § (188):

Dosavadní § 264 znamenal výjimku z všeobecných předpisů o náhradě škody. Podle materiálů (srov. zprávu justiční komise panské sněmovny o novelisaci obč. zák., str. 268) byla tato výjimka ponechána úmyslně, aby se silním ručením nebyl ještě stupňován všeobecný odpor proti převzetí poručenského úřadu. Komise neshledává tyto důvody rozhodnými. Nelze bohužel přehlížeti, že poručenský úřad dnes zpravidla pokládá se za břemeno, jemuž každý se snaží vyhnouti. Jistě však je důležitější, aby osoby, které jej na konec převezmou, byly z něho stejně zavázány, jako z jiných závazků. Vydávati poručence v nebezpečí škody jen z obavy, aby vyhlédnutá osoba se snad nezdráhala svůj úkol na se vzíti, nezdá se s hlediska sociálně-politického správným.

K § (189):

§ 265 zůstává beze změny, neboť není dotčen zákonem o žalobě syndikátní (srov. rozhodnutí nejvyššího soudu Gl. U. N. F. XVI 6652).

K §§ (190) a (191):

V § 266 byl poručníku přímo přiznán nárok na odměnu, bylo však upuštěno od stanovení určité částky. Za dnešních poměrů lze sotva najíti výši přiměřenou a

ostatně nejvyšší hranice 5% čistého výnosu jest soudnímu rozhodnutí vhodnou směrnicí.

§ 268 odpadá.

K § (192) a násl.:

V oddílu o opatrovnictví bylo nutno provésti značnější změny, hledíc k předpisům řádu o zbavení svéprávnosti. Ovšem bylo možno převzít z nařízení ze dne 28. června 1916, č. 207 ř. z., pouze ustanovení materielně právní, takže převážná většina předpisů upravujících řízení zůstává stranou a bude nutno uvažovati, zda má býti samostatně zachována v platnosti, či zda o řízení má býti vypracován nový zákon, jenž by provedl unifikaci s právem na Slovensku a v Podkarpatské Rusi platným; zde totiž řízení spočívá na zásadách podstatně odchylných (srov. §§ 718 a násl. soudního řádu, zák. čl. 1/1911 uh.). Z materielně právních ustanovení řádu o zbavení svéprávnosti nebylo nutno v této souvislosti přejímati předpisy § 4, odst. 2., a § 6, na něž pamatováno bude na příslušných místech nového zákoníka.

Systematicky působilo zařazení předpisů řádu o zbavení svéprávnosti do zákoníka jisté obtíže, jež komise pokusila se řešiti tím způsobem, že pojednává v oddílu o opatrovníku a podpůrci v prvé řadě o zbavení svéprávnosti, jakožto případech nejzávažnějších, pak o ostatních případech občanským zákoníkem upravených, přičemž stylisace předpisů řádu o zbavení svéprávnosti přizpůsobena, pokud bylo možno, stylisaci ostatních paragrafů.

K § (192):

Text § 269 pozměněn tím způsobem, že především výslovně vyloučeny případy řádu o zbavení svéprávnosti, neboť bylo obtížno najíti stylisaci, která by vhodně kryla případy všechny. Slova »wenn die väterliche oder vormundschaftliche Gewalt nicht Platz findet« byla vypuštěna, neboť se nehodí na případy úplného zbavení svéprávnosti.

§ 270 odpadá.

§§ (193) a (194) přejímají ustanovení řádu o zbavení svéprávnosti beze změny.

K §§ (195) a (196):

Ustanovení § 271 se používalo též v obdobných případech kollisních, takže doplnění jeho vyhovuje jen dosavadní praxi. Ze stejných důvodů byl rozšířen i § 272, v němž pod pojmem »chráněnci« sluší rozuměti jak děti v moci otcovské, tak poručenice i osoby zbavené svéprávnosti.

K § (197):

§ 274 obč. zák. zhuštěn v jedinou větu.

K § (198):

Občanský zákoník měl v § 275 pouze ustanovení, že hluchoněmým — pokud nebyli slabomyslní — mohl býti zřízen opatrovník jen s jejich souhlasem. Ostatních případů fyzických vad, jež mohou podstatně ztížit nebo omezit způsobilost samostatného jednání, se občanský zákoník nedotýkal. Moderní zákoníky na tyto případy pamatují a na př. občanský zákoník švýcarský připouští, aby osoba, jež nemůže věci své řádně obstarávat pro stáří, jiné vady nebo pro nezkušenost, sama žádala za ustanovení poručníka (čl. 372) nebo podpůrce (čl. 394). Dosavadnímu právu občanského zákoníka spíše ještě vyhovuje řešení práva německého (§ 1910), podle něhož osoby stížené těžkými vadami mohou obdržeti opatrovníka buď pro všechnu péči o osobu i jmění, nebo pro jednotlivá právní jednání nebo pro určitý druh právních jednání. Ustanovení posledního odstavce § 1910, že svolení osoby vadou stížené není zapotřebí, není-li možno se s ní dorozuměti, nepovažuje komise za nutné přebírat; jde jistě o případy nadmíru řídké, na něž pamatovati v zákoně znamenalo by zabíhati do přílišné kasuistiky.

K § (199):

V § 276 mohla odpadnouti závěrečná slova, neboť o povinnostech opatrovníka má předpis § (201). Nebylo ovšem možno vyčerpat ani sebe všeobecnější dikcí všechny případy, v nichž podle zákonů zvláštních má se zřizovati opatrovník. Že tyto předpisy zůstávají nedotčeny, bude vysloveno v zákoně uvozovacím.

§§ 277 až 279 odpadají.

K § (200):

Z § 280 sluší vypustiti ustanovení o soudní příslušnosti, takže zbývá pouze myšlenka, že ustanovení opatrovníka se děje podle předpisů platných pro jmenování poručníka; tím jest též řečeno, že platí i důvody nezpůsobilosti i důvody omluvné, platné při poručníkovi. Může tudíž i ustanovení § 281 býti vypuštěno. Předpis, že při ustanovení opatrovníka sluší dbáti přednostních práv určitých osob k úřadu poručnickému, byl opuštěn již v řádu o zbavení svéprávnosti (§ 7, odst. 1.) a doporučuje se, stejně postupovati v ostatních případech předchozích paragrafů. Výběr soudu má býti pokud možno volný. Zvláštní ustanovení § 7, odst. 2., řádu o zbavení svéprávnosti doporučovalo se však ponechatí.

K § (201):

Předpis § 282 bylo pouze doplniti ustanovením § 4, odst. 3., řádu o zbavení svéprávnosti.

K § (202):

Z § 283 zůstává pouze prvá věta, která však všechny možné případy dostatečně kryje. Změna úplného zbavení svéprávnosti v částečné (§§ 50 a násl. řádu o zbavení svéprávnosti) jeví se s hlediska § (202) jako skončení opatrovnictví. Podmínky, za kterých lze zbavení svéprávnosti zrušiti nebo změnití, sluší ovšem posuzovati podle příslušných předpisů řádu o zbavení svéprávnosti.

Ustanovení § 284 obč. zák. se vypouští. Komise ne-

chce se tím nijak vysloviti proti zřízení poručenských rad, jež v praxi, zdaří-li se vhodně je upravití, mohou býti způsobilým nástrojem péče o mládež; soudí jen, že možnost zákona, jež by upravil zřízení i příslušnost poručenských rad, není třeba zvláště vytýkati v občanském zákoně, do něhož celá tato materie nepatří.

Dodatek.

O smlouvě dědické.

O podmínkách platnosti smlouvy dědické.

§ 1249.

§ (1).

(¹) Manželé i snoubenci mohou uzavřítí spolu smlouvu dědickou, podle níž jedna nebo obě strany připovídají sobě a přijímají celou pozůstalost nebo její poměrný díl. Taková smlouva mezi snoubenci jest platna jen, dojde-li k sňatku.

(²) K platnosti smlouvy dědické jest potřeba notářského spisu.

(³) Je-li smlouva dědická neplatna z důvodu, že nebyly zachovány obřadnosti pro ni předepsané, může býti přes to platna jako závět, vyhovuje-li podmínkám posledního pořízení s výjimkou § (583).

§ 1250.

§ (2).

Všeobecné předpisy o způsobilosti ke smlouvám (§ 865) platí též pro smlouvu dědickou. Pokud taková smlouva je neplatna z toho důvodu, že nevyhovuje těmto předpisům, může býti přes to platna jako závět, vyhovuje-li předpisům o způsobilosti pořizovati a obřadnostem posledního pořízení s výjimkou § (583).

O výminkách při smlouvě dědické.

§ 1251.

§ (3).

Co všeobecně jest ustanoveno o výminkách při smlouvách, platí též při smlouvách dědických.

O účincích smlouvy dědické.

§ 1252.

§ (4).

Smlouva dědická nebrání manželům nakládati se svým majetkem dle své libosti, dokud žijí. Právo ze smlouvy takové plynoucí předpokládá, že zůstavitel zemřel. Nepřečká-li zůstavitele ten, kdo jest smlouvou ustanoven za dědice, nemůže právo své ani na jiného přenést, ani nemůže žádati zajištění hledíc k svému budoucímu dědictví.

§ 1253.

§ (5).

Smlouvou dědickou nemůže se manžel úplně vzdáti práva pořizovacího. Čistá čtvrtina, na níž nesmí váznouti ani povinný díl někomu příslušející, ani jiný dluh, zůstává podle zákona vždy volna, aby o ní dle své vůle pořídil. Nepořídil-li zůstavitel o této čtvrtině, nepřipadá dědici smluvnímu, třebaš mu byla celá pozůstalost upsána, nýbrž připadne dědicům zákonným.

§ 1254,
věta 2.

§ (6).

Proti dědické smlouvě příslušejí dědicům nepominutelným tatáž práva jako proti poslednímu pořízení.

Jak smlouva dědická pomíjí.§ 1254,
věta 1.

§ (7).

⁽¹⁾ Všeobecné předpisy o tom, jak pomíjejí smlouvy, platí též pro smlouvu dědickou.

⁽²⁾ Dědickou smlouvu může zůstavitel i jednostranně zrušiti, jestliže dědic se zachová tak, že se stává podle § 540 nehodným, nebo se dopustí skutků, jež by byly bývaly dostatečným důvodem pro rozluky manželství z jeho viny, pokud nenastalo zřeknutí nebo promlčení, vylučující spor o rozluky. Zrušení musí se státi ve formě platné pro poslední pořízení.

Poznámky k dodatku o smlouvě dědické.

K § (1):

§ 1249 byl doplněn dvorským dekretem ze dne 25. června 1817, č. 1340 Sb. z. j. Ježto smlouva dědická není zařazena mezi smlouvy svatební v technickém slova smyslu, bylo třeba zvláště vytknouti, že pro ni platí forma notářského spisu.

Výslovně uvedeno, že smlouva dědická může býti zřízena ve prospěch jedné nebo obou stran. Nepřijat však podnět, aby se obsahově § 1249 rozšířil tím, že by se vedle smlouvy o celé pozůstalosti nebo její části výslovně připustila smlouva o jednotlivých kusech pozůstalosti, tedy smlouva odkazovní. Komise je toho přesvědčení, že, nejeví-li se potřeba připustiti smlouvu odkazovní vůbec (jak sluší souditi podle elaborátu komise pro právo dědické, jež takovou smlouvu do nového zákoníka nezavádí), není ani nutným připouštěti ji výjimečně mezi manžely.

Odst. 3. navrženého paragrafu upravuje otázku konvalidace u smluv, při nichž předepsaná forma nebyla zachována. Bylo třeba výslovně vyjmouti pro tento případ platnost § 583, jenž (srov. Svoboda, I. c., str. 22) nařizuje, že v jednom testamentu může pouze jediný zůstavitel pořizovati: tedy i listina, obsahující poslední vůli obou manželů, bude — pokud ostatní náležitosti budou splněny — platným posledním pořízením.

K § (2):

Již v dosavadní nauce bylo svorně učeno, že pro způsobilost ke smlouvě dědické platí obecné předpisy o způsobilosti ke smlouvám, třebaš smlouvu dědickou jest pokládati za právní jednání sui generis. Nová úpra-

va § 1250 výslovně akcentuje tuto myšlenku, zachovávajíce i tu možnost konvalidace za stejných podmínek, jaké platí podle § (1) odst. 3.

K §§ (3) a (4):

§ 1251 zůstává beze změny, v § 1252 se vypouští pouze zmínka o zápisu dědické smlouvy do knih veřejných. Třebas občanský zákoník zápisu takovému přímo odepřel jakýkoli význam, ve veřejnosti někdy vznikaly pochybnosti. Zdálo se proto vhodnějším, věc pominouti mlčením, z něhož jistě nikdo nebude moci dovozovati, že se snad zápis chtěl připustiti.

K § (5):

Ustanovení § 1253 zachováno přes jisté námitky v komisi přednesené a poukazující k tomu, jak často strany z pouhé neznalosti přísného výkladu zákona opominou svoji vůli, nesoucí se k celé pozůstalosti, vyjádřiti ve smlouvě s dostatečnou přesností, takže ohledně čtvrtiny čisté pozůstalosti dojde pak k posloupnosti zákonné. Většina komise byla toho názoru, že se neodporučuje dopustiti dispozice tak závažné, jako je právě smlouva dědická, beze všeho omezení.

K §§ (6) a (7):

Ustanovení § 1254 rozděleno ve dva paragrafy, neboť myšlenka dosud vyjádřená v druhé větě jistě nesouvisí s tím, co ustanovuje věta první, a ani se nehodí pod marginální rubriku o zániku smlouvy dědické.

Novotou je v § (7), že se připouští jednostranné zrušení smlouvy dědické z důvodu, že dědic se stane podle § 540 nehodným nebo že se dopustí skutků, jež by byly důvodem pro rozluky manželství z jeho viny. Kdyby v tomto případě druhá strana žalovala na rozluky, smlouva dědická, ve prospěch strany vinné učiněná, bude zrušena. Jest však možno, že manžel nevinný z jakýchkoli důvodů nechce žalovati na rozluky, že však přece by těžce nesl, aby druhý manžel, jenž je vinen rozvrátem manželství, měl míti majetkový prospěch ze smlouvy,

která jen hledíc k manželskému spoluzití byla uzavřena. Může-li býti vdova za těchto podmínek vyděděna (§ 769 v nové formulaci, srov. Svoboda, l. c., str. 66), je nejméně správně, aby i smluvní výhody mohly jí býti jednostranně odňaty.

Podobná úvaha vede k tomu, aby i ten, kdo se stal podle § 540 nehodným dědicem, mohl býti výhod plynoucích ze smlouvy jednostranně zbaven.

Pro formu jednostranného zrušení smlouvy dědické vyžadují se náležitosti posledního pořízení, podobně jako je tomu při vydědění (§ 770 obč. zák., srov. též čl. 513 švýc. zák.).

OBSAH:

Předmluva	3
O právu manželském	5
O právním poměru mezi rodiči a dětmi	27
O poručenství, opatrovnictví a podpůrství	40
Poznámky	59
Dodatek. O smlouvě dědické	141
Poznámky k dodatku o smlouvě dědické	143

REV15

ÚK PrF MU Brno

3 1 2 9 S 1 0 7 2 2

661